

แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

จัดทำโดย

สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี๒๕๖๕ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามนี้ จัดทำขึ้นตามโครงการพัฒนาชุมชน ประจำปี ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดอ่อน - จุดแข็ง - โอกาส-ภาวะคุกคาม (SWOT ANALYSIS) ของตำบล มุ่งเน้นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และให้ความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนแต่ละตำบล ตลอดจนหน่วยงานราชการต่างๆ ในพื้นที่

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ตามโครงการพัฒนาชุมชนฉบับนี้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรท้องถิ่นและผู้เข้าร่วมการประชุมทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและร่วมมือเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนาการเกษตรฉบับนี้จะสามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในอำเภอโกสุมพิสัยดีขึ้นและยั่งยืนสืบไป

สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย
พฤษภาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญรูป

บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป

๑.๑	ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑.๑	ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๑.๒	อาณาเขตติดต่อ	๑
๑.๑.๓	การแบ่งเขตการปกครอง	๒
๑.๒	ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)	๔
๑.๒.๑	สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๔
๑.๒.๒	ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน	๔
๑.๒.๓	ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน	๔
๑.๓	สภาพภูมิอากาศ	๑๒
๑.๓.๑	ลักษณะภูมิอากาศ	๑๒
๑.๓.๒	ฤดูกาล	๑๓
๑.๓.๓	สถิติปริมาณน้ำฝน	๑๓
๑.๓.๔	อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์	๑๔
๑.๔	เส้นทางคมนาคม	๑๔
๑.๔.๑	ถนนหลวงสายหลัก/สายรอง	๑๔
๑.๕	แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๑๕
๑.๕.๑	แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง	๑๕
๑.๕.๒	แหล่งน้ำชลประทาน	๑๖
๑.๕.๓	พื้นที่ชลประทาน	๑๖
๑.๖	สภาพเศรษฐกิจและสังคม	๑๗
๑.๖.๑	โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ	๑๗
๑.๖.๒	รายได้ของประชากรรวม รายได้ต่อหัว	๑๙
๑.๖.๓	จำนวนครัวเรือน แยกชายหญิง ช่วงอายุ ในเมือง/ ชนบท	๒๐
๑.๖.๔	การศึกษา	๒๑
๑.๖.๕	สาธารณสุข	๒๒
๑.๖.๖	ประเพณีและวัฒนธรรม	๒๓
๑.๖.๗	องค์กร/สถาบันต่าง ๆ	๒๖
๑.๗	การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)	๒๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๒๘
๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ	๒๘
๑.๑ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	๒๘
๑.๒ ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร	๓๘
๑.๓ สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๔๗
๑.๔ สินค้าเกษตรที่สำคัญ	๔๘
๑.๔.๑ ชนิดสินค้าข้าว	๔๘
๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๔๘
๒) ปริมาณการผลิต	๕๐
๓) สถานการณ์การใช้เทคโนโลยีการผลิต	๕๑
๔) ภูมิทุนการเพาะปลูก	๕๒
๕) ต้นทุนการผลิต	๕๒
๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๕๓
๗) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่	๕๔
๑.๔.๒ ชนิดสินค้ามันสำปะหลังโรงงาน	๕๔
๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๕๔
๒) ปริมาณการผลิต	๕๗
๓) สถานการณ์การใช้เทคโนโลยีการผลิต	๕๘
๔) ภูมิทุนการเพาะปลูก	๕๙
๕) ต้นทุนการผลิต	๖๐
๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๖๐
๑.๔.๓ ชนิดสินค้าอ้อยโรงงาน	๖๑
๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๖๑
๒) ปริมาณการผลิต	๖๓
๓) สถานการณ์การใช้เทคโนโลยีการผลิต	๖๕
๔) ภูมิทุนการเพาะปลูก	๖๖
๕) ต้นทุนการผลิต	๖๗
๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๖๗
๒ ประเด็นปัญหา สภาพปัญหาแนวทางการแก้ปัญหา	๖๙
๓ การจัดทำ TOWS Matrix	๗๑
บทที่ ๓ ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล	๗๓
๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)	๗๓
๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๗๔
๓.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร	๗๔

สารบัญตาราง

บทที่ ๑	หน้า
ตารางที่ ๑ แสดงการแบ่งเขตการปกครอง จำแนกรายตำบล	๓
ตารางที่ ๒ แสดงข้อมูลกลุ่มชุดดิน ความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน	๑๐
ตารางที่ ๓ ข้อมูลสถิติอุณหภูมิรายเดือน ปี ๒๕๕๕-๒๕๖๔	๑๒
ตารางที่ ๔ แสดงสถิติปริมาณน้ำฝน อำเภอโกสุมพิสัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔	๑๔
ตารางที่ ๕ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน	๒๐
ตารางที่ ๖ แสดงจำนวนประชากรอำเภอโกสุมพิสัย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ (เดือนพฤษภาคม)	๒๐
ตารางที่ ๗ แสดงกลุ่มเกษตรกร งานสถาบัน และกลุ่มอื่น ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ (เดือนพฤษภาคม)	๒๖
บทที่ ๒	
ตารางที่ ๑ แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ	๒๘
ตารางที่ ๒ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร	๒๙
ตารางที่ ๓ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร	๒๙
ตารางที่ ๔ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์	๓๐
ตารางที่ ๕ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร	๓๑
ตารางที่ ๖ แสดงจำนวนแปลงศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร	๓๒
ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตร	๓๓
ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	๓๔
ตารางที่ ๙ ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๓๕
ตารางที่ ๑๐ แสดงปฏิทินการทำนาแปลงใหญ่ข้าว	๓๗
ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลกลุ่มชุดดิน	๔๑
ตารางที่ ๑๒ แสดงทรัพยากรดินอำเภอโกสุมพิสัย	๔๕
ตารางที่ ๑๓ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว	๔๘
ตารางที่ ๑๔ แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่เขตความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกจริง	๕๐
ตารางที่ ๑๕ แสดงปริมาณการปลูกข้าว	๕๐
ตารางที่ ๑๖ แสดงต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่	๕๓
ตารางที่ ๑๗ แสดงแหล่งรับซื้อข้าว	๕๓
ตารางที่ ๑๘ แสดง Smart farmer ต้นแบบในด้านการผลิตข้าว	๕๔
ตารางที่ ๑๙ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง	๕๕
ตารางที่ ๒๐ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง	๕๗
ตารางที่ ๒๑ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง	๕๗
ตารางที่ ๒๒ แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ต่อไร่	๖๐
ตารางที่ ๒๓ แสดงจุดรับซื้อข้าวในพื้นที่	๖๑
ตารางที่ ๒๔ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับอ้อยโรงงาน	๖๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ ๒๕ แสดงร้อยละพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานตามระดับชั้นความเหมาะสม	๖๓
ตารางที่ ๒๖ แสดงปริมาณการปลูกอ้อยโรงงาน	๖๔
ตารางที่ ๒๗ แสดงต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงานต่อไร่ ปี ๒๕๖๓	๖๗
ตารางที่ ๒๘ แสดงประเด็นปัญหาสภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไข	๖๙
ตารางที่ ๒๙ แสดงการวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อม	๗๑

สารบัญภาพ

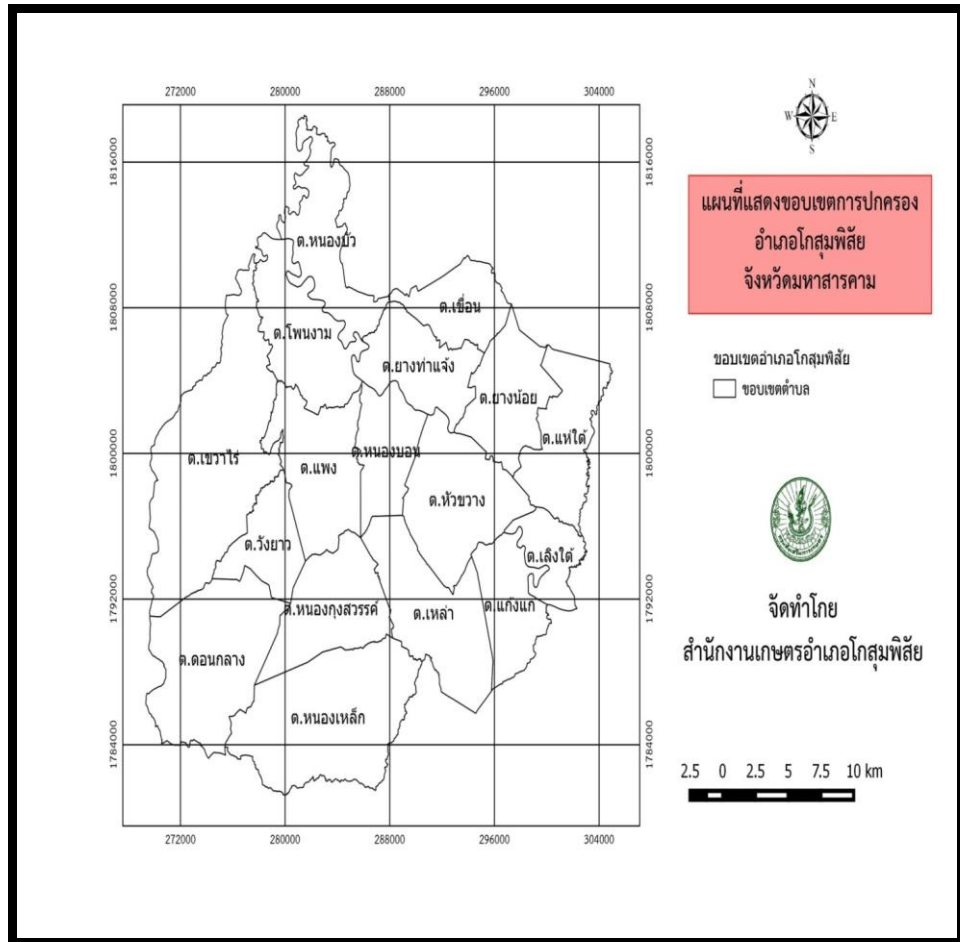
บทที่ ๑	หน้า
ภาพที่ ๑ แสดงที่ตั้งอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๑
ภาพที่ ๒ อาณาเขตติดต่อ	๒
ภาพที่ ๓ การแบ่งเขตการปกครองอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔
ภาพที่ ๔ แสดงลักษณะภูมิประเทศ อำเภอโกสุมพิสัย	๕
ภาพที่ ๕ แสดงชุดดิน อำเภอโกสุมพิสัย	๑๑
ภาพที่ ๖ แสดงเส้นทางคมนาคม	๑๕
ภาพที่ ๗ แสดงแม่น้ำอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๑๖
ภาพที่ ๘ แสดงพื้นที่เขตชลประทานอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๑๗
ภาพที่ ๙ แสดงสินเชื่อและภาวะหนี้ของเกษตรกร	๑๙
ภาพที่ ๑๐ การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๒๗
บทที่ ๒	
ภาพที่ ๑ แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ	๒๘
ภาพที่ ๒ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๒๙
ภาพที่ ๓ แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๓๐
ภาพที่ ๔ แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๓๐
ภาพที่ ๕ แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและเครือข่าย	๓๖
ภาพที่ ๖ แสดงพื้นที่ทรัพยากรดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔๔
ภาพที่ ๗ แสดงทรัพยากรดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔๕
ภาพที่ ๘ แสดงแหล่งน้ำใต้ดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔๖
ภาพที่ ๙ แสดงแหล่งน้ำผิวดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔๗
ภาพที่ ๑๐ แสดงพื้นที่ในเขตชลประทาน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔๗
ภาพที่ ๑๑ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔๘
ภาพที่ ๑๒ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว(พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอโกสุมพิสัย	๔๙
ภาพที่ ๑๓ แสดงการซ้อนทับพื้นที่เขตความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกจริงของข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๔๙
ภาพที่ ๑๔ แสดงปริมาณการปลูกข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๑
ภาพที่ ๑๕ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๒
ภาพที่ ๑๖ แสดงแหล่งรับซื้อข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๔
ภาพที่ ๑๗ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๕
ภาพที่ ๑๘ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๖
ภาพที่ ๑๙ แผนที่แสดงการซ้อนทับพื้นที่เขตความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกจริงของมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๖

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ ๒๐ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๘
ภาพที่ ๒๑ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกมันสำปะหลัง ในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๙
ภาพที่ ๒๒ ปริมาณผลผลิตแต่ละช่วงเดือน	๖๐
ภาพที่ ๒๓ แสดงแหล่งรับซื้อมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย	๖๑
ภาพที่ ๒๔ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อย อำเภอโกสุมพิสัย	๖๒
ภาพที่ ๒๕ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๖๒
ภาพที่ ๒๖ แสดงปริมาณการปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๖๔
ภาพที่ ๒๗ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกอ้อยโรงงาน	๖๖
ภาพที่ ๒๘ แสดงแหล่งรับซื้ออ้อยโรงงาน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๖๘

หนองบัว	๒๙.๒๒	๑		๑๐	๑,๒๙๕
เหล่า	๘๐.๓๘	๑		๑๑	๘๓๒
เขื่อน	๓๐.๖๐	๑		๑๑	๑,๐๔๔
หนองบอน	๒๙.๒๒	๑		๑๑	๑,๐๕๖
โพนงาม	๓๙.๗๐	๑		๑๒	๑,๔๔๒
ยางท่าแจ้ง	๓๘.๘๒	๑		๑๐	๙๘๖
แห่ใต้	๔๖.๒๐	๑		๑๙	๑๒๑๗
หนองกุงสวรรค์	๓๘.๓๙	๑		๑๐	๑,๑๐๕
เลิงใต้	๒๒.๔๑	๑		๑๒	๗๓๓
ดอนกลาง	๕๘.๙๕	๑		๑๑	๑,๑๘๘
รวม	๙๑๖.๓๕	๑๗	๑	๒๓๓	๒๗,๑๘๕

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกอสุ่มพิสัย, พ.ศ.๒๕๖๔.)

ภาพที่ ๓ แสดงการแบ่งเขตการปกครองอำเภอโกสุมพิสัย

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)

๑.๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง ที่ลุ่มสลักที่ตอน ไม่มีภูเขา พื้นที่ด้านทิศเหนือค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เพราะมีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ แม่น้ำชีไหลผ่าน นอกจากนี้ยังมีคลองส่งน้ำชลประทานเขื่อนหนองหวายซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ส่วนทางด้านทิศใต้เป็นเนินสูงแห้งแล้ง ไม่อยู่ในเขตชลประทานต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก

ภาพที่ ๔ แสดงลักษณะภูมิประเทศ อำเภอโกสุมพิสัย

๑.๒.๒ ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน

พื้นที่ทั่วไปเป็นที่สูงๆ ต่ำ ๆ เป็นลอนลูกคลื่น มีที่ราบบางส่วน เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนซึ่งมักจะประสบภาวะฝนแล้ง อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางที่ ๑๘๖ เมตร

๑.๒.๓ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน

ประเภทของดินและความเหมาะสมในการเพาะปลูกอำเภอโกสุมพิสัย ประกอบด้วยกลุ่มชุดดิน รวม ๑๒ กลุ่มชุดดินตามตารางรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๒ แสดงข้อมูลกลุ่มชุดดิน ความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาล ดินล่างมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาล หรือสีเทาปนสีเขียวมะกอกมีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลแก่ อาจพบก้อนปูน ก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็ก และแมงกานีสในชั้นดินล่าง การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว พบตามที่ราบเรียบหรือที่ราบลุ่มระหว่างคันดินริมลำน้ำ กับลานตะพักลำน้ำค่อนข้างใหม่ น้ำแข็งขัง ในฤดูฝนลึก ๓๐ - ๕๐	พบ ๕ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๔	เนื้อดินเป็นดินเหนียวเก็บกักน้ำได้ดี จึงเหมาะสมที่จะใช้ในการทำนามากกว่าการปลูกพืชอย่างอื่น	ใช้ในการทำนา

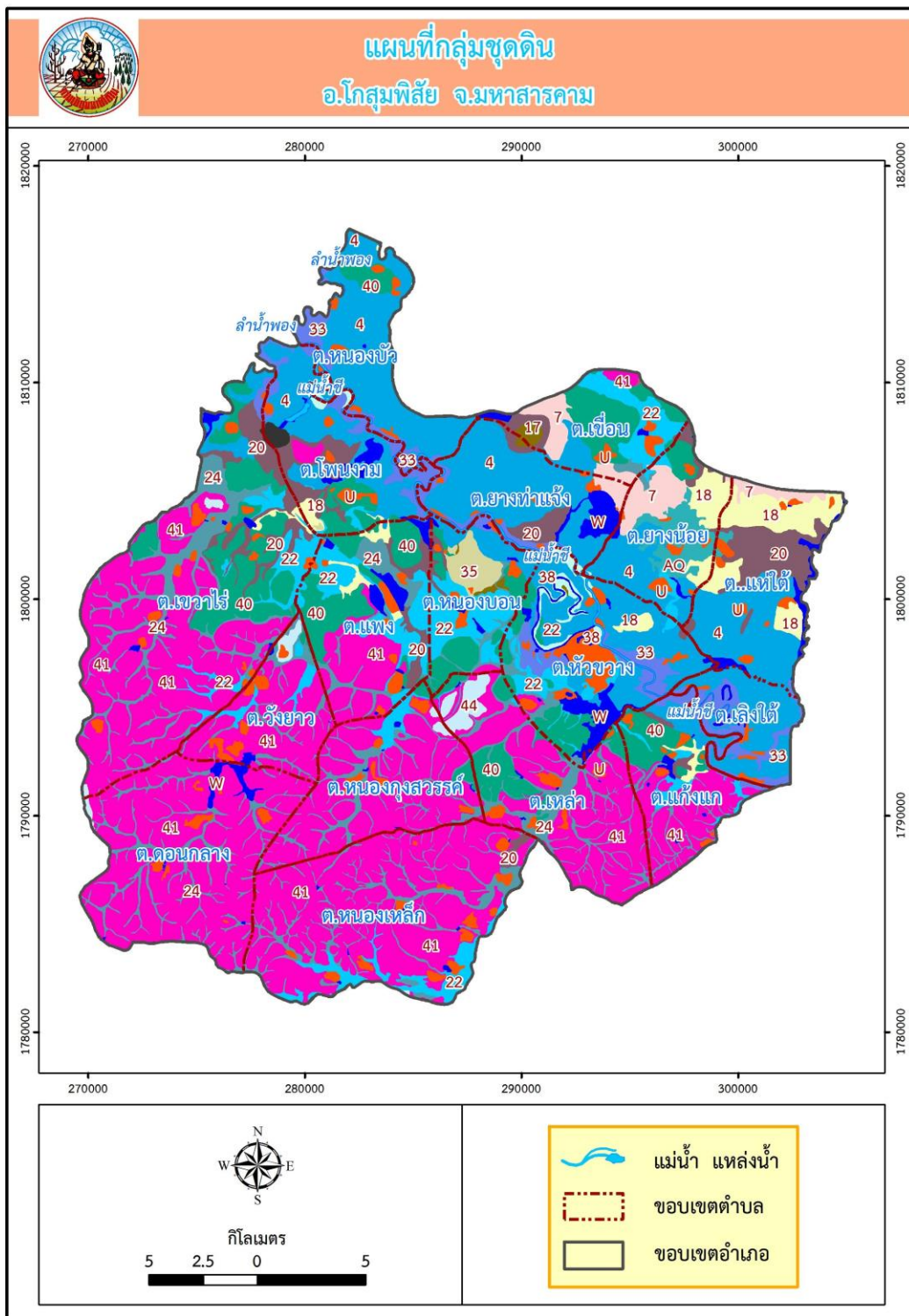
ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>ชม. นาน ๔-๕ เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๕-๖.๕ ถ้าหากดินมีก้อนปูนปะปนอยู่ pH จะเป็น ๗.๐-๘.๐ ได้แก่ ชุดดินชยันต ราชบุรี ท่าพล และสระบุรี, บางมูลนาค ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งยกร่องเพื่อปลูกพืชผักหรือไม้ผล ซึ่งมักจะให้ผลผลิตค่อนข้างสูง</p>				
<p>- กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้า ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่างการระบายน้ำค่อนข้างเลว</p> <p>-เนื้อดินบนเป็นพวกดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนสีน้ำตาล, น้ำตาลปนเทา ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียว มีสีน้ำตาลอ่อน , สีเทาอ่อน, สีเทาปนชมพูพบจุดประพอกสีน้ำตาลปนเหลือง สีแดงปนเหลือง หรือสีแดงปะปน บางแห่งอาจพบศิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมีพวกเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า พบตามพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ บริเวณลานตะพักลำนํ้าระดับต่ำ น้ำแข็งลึก ๓๐-๕๐ ซม. นาน ๒-๔ เดือน เป็นดินลึกมาก ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเลว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ๔.๕-๕.๕ ได้แก่ชุดดินหล่มเก่า ร้อยเอ็ด เรณู และสายบุรี สุไทรปาตี โคนเคียน วิสัย สงขลา บუნทริก ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกพืชไร่หรือไม้ยืนต้น แต่มีปัญหาเรื่องการแข็งของน้ำในฤดูฝน</p> <p>-เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีเทาปนน้ำตาลอ่อน, สีน้ำตาลปนแดงอ่อน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีเทาปนน้ำตาล, สีเทา</p>	<p>พบ ๓ ตำบล</p> <p>พบ ๑ ตำบล</p> <p>พบ ๑ ตำบล</p>	<p>กลุ่มชุดดินที่ ๗</p> <p>กลุ่มชุดดินที่ ๑๗</p> <p>กลุ่มชุดดินที่ ๑๘</p>	<p>การปลูกข้าว</p> <p>มีศักยภาพเหมาะสมที่จะใช้ในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผักในช่วงฤดูฝน แต่สามารถปลูกพืชไร่หรือพืชผักที่มีอายุสั้นได้ในช่วงฤดูแล้ง ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำชลประทานเข้าถึง</p> <p>ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเลว</p>	<p>ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว</p> <p>ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว</p> <p>ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว</p>

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>ปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลแก่ สีแดงปนเหลืองปะปน เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำพบบริเวณ พื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็งขังลึก ๓๐ ซม. นานประมาณ ๔ เดือน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ดินชั้นบน pH ๖.๐-๗.๐ ส่วนดินชั้นล่าง pH ประมาณ ๕.๕-๖.๕ ได้แก่ชุดดินเขาย้อย ชลบุรี และโคกสำโรง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกอ้อย หรือปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง</p>			ถึงเลว ในช่วงฤดูฝนมีน้ำขังนานระหว่าง ๓-๔ เดือน จึงมีศักยภาพเหมาะสมในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ พืชผักและไม้ผล	
<p>-เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดินเหนียว มีสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปนมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบหรือราบเรียบ ตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็งขัง ๓๐-๑๐๐ ซม. นาน ๓-๔ เดือน เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำเร็วถึงค่อนข้างเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินชั้นบน pH ประมาณ ๖.๐-๗.๐ จะมีเกลือโซเดียมสูง แต่ถ้ามีก้อนปูนปะปนมี pH ประมาณ ๗.๐-๘.๐ ดินกลุ่มนี้ฤดูแล้งจะมีคราบเกลือเกิดขึ้น ได้แก่ ชุดดินหนองแก กุลาร่องไห้ อุดร ร้อยเอ็ด ประเภทที่มีคราบเกลือ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนา บริเวณที่เค็มจัดจะปรากฏมีคราบเกลือบนผิวดิน ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรไม่ได้ มีแต่ป่าละเมาะ ไม้พุ่มหนาม ขึ้นกระจัดกระจายเป็นหย่อม ๆ บางแห่งเป็นแหล่งทำเกลือสินเธาว์</p>	พบ ๕ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๒๐	ไม่มีความเหมาะสมในการปลูกพืช เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีปริมาณเกลืออยู่สูง แต่มีบางพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาถ้ามีน้ำเพียงพอ ในบางช่วงที่มีน้ำไม่พอหรือฝนไม่ตกดินจะแห้ง ข้าวที่ปลูกมักจะตายไม่สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักได้	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว
<p>-หน่วยที่ดินเป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินทรายปนดินร่วนสีพื้นเป็นสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปน</p>	พบ ๗ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๒๒	เหมาะที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจาก	ปลูกพืชไร่ ไม้ผล

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>เหลือง หรือสีเหลืองปนน้ำตาลอ่อน และอาจพบศิลาแลงอ่อนในดินชั้นล่าง มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดแก่ ค่าความเป็นกรด เป็นต่างประมาณ ๔.๕-๕.๕ บริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ในฤดูฝนใช้ปลูกข้าว บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่าอยู่ หรือใช้ปลูกไม้ยืนต้น แต่ถ้ามีปัญหาเรื่องการแข่งขันของน้ำในช่วงฤดูฝน ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินน้ำกระจาย ชุดดินสีทน ชุดดินสีนทราย และชุดดินชัยภูมิ</p> <p>-หน่วยที่ดินเป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินทราย มีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีเทาในชั้นดินล่าง บางแห่งจะพบชั้นที่มีการสะสมอินทรีย์วัตถุ เป็นชั้นบาง ๆ มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบหรือราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำมาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นต่างประมาณ ๕.๕-๖.๕ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนาหรือปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง อ้อยและปอ บางแห่งเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติ ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินอุบล ชุดดินบ้านบึง ชุดดินท่าอุเทน</p>	<p>พบ ๓ ตำบล</p>	<p>กลุ่มชุดดินที่ ๒๔</p>	<p>สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบมีน้ำขังแช่ในช่วงฤดูฝน แต่สามารถปลูกพืชไร่หรือพืชผักเช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ข้าวโพด ยาสูบ</p> <p>ค่อนข้างไม่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในการปลูกพืชทั้งพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ความอุดม-สมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ แต่มีศักยภาพเหมาะสมที่จะใช้ในการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์</p>	<p>การทำนา ปลูกพืชไร่ และไม้ผล บางชนิด</p>
<p>-เกิดจากต้นกำเนิดดินตะกอนลำนํ้า หรือการสลายตัวผุพังเป็นดินลึกมีการระบายน้ำดีปานกลางเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนละเอียด</p> <p>-เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวก</p>	<p>พบ ๔ ตำบล</p> <p>พบ ๑ ตำบล</p>	<p>กลุ่มชุดดินที่ ๓๓</p> <p>กลุ่มชุดดินที่ ๓๕</p>	<p>ใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ และไม้ผล</p> <p>มีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และ</p>	<p>ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่</p> <p>ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่</p>

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>ตะกอนลำนํ้า หรือเกิดจากการสลายตัวผู้พังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ดินที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๓ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑.๕๐ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ประมาณ ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ ชุดดินดอนไร่ โคราช สะตึก วาริน ยโสธร และด่านซ้าย มาบบอน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นบางชนิด</p> <p>-เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายละเอียด มีลักษณะการทับถมเป็นชั้นของตะกอนลำนํ้าในแต่ละช่วงเวลา ดินมีสีน้ำตาล อาจพบจุดประสีน้ำตาลเข้มในดินชั้นล่างเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณสันดินริมน้ำที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ ๐ - ๒ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินลึก ประมาณ ๑ เมตร ในฤดูฝนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๐-๗.๐ ได้แก่ ชุดดินเชียงใหม่ ทาม่วง ป่าสัก และดอนเจดีย์ ชุมพลบุรี ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักและสวนผลไม้ บางแห่งปลูกยาสูบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ</p> <p>-เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำนํ้าหรือจากการสลายตัวผู้พังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาด</p>	<p>พบ ๑ ตำบล</p> <p>พบ ๔ ตำบล</p>	<p>กลุ่มชุดดินที่ ๓๘</p> <p>กลุ่มชุดดินที่ ๔๐</p>	<p>ไม่ยืนต้นตลอดทั้งพัฒนาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มากกว่าที่จะนำมาใช้ทำนา</p> <p>มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผลหลายชนิดแต่ไม่ค่อยเหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา</p> <p>มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ และไม้ผลค่อนข้างไม่เหมาะสมที่</p>	<p>ป่าทุ่งหญ้าและพืชไร่</p> <p>ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่</p>

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>ชั้นประมาณ ๒ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่า pH ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ชุดดินสันป่าตอง เขาพลอง ชุดดินหุบกระพง และชุดดินยางตลาด ชุมพาง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะ หรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ</p> <p>-เนื้อดินเป็นดินทรายหรือดินทรายปนดินร่วนลึก ๕๐ ซม. ดินชั้นถัดไปเป็น ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วน เป็นดินสีน้ำตาลเข้ม เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุน้ำ พามาจากบริเวณที่สูงที่อยู่บนชั้นดินที่สลายตัวผุพังของหินพื้น หรือเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดต่างชนิดต่างยุค พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงลูกคลื่นลอนลาดบนลานตะพักลำน้ำระดับกลาง มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๑๒ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำปานกลางถึงดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๓ เมตร ในฤดูแล้งมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ pH ๖.๐-๘.๐ ได้แก่ชุดดินกำบง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น ปอแก้ว มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด ฝ้าย ถั่ว และยาสูบ บางแห่งเป็นป่าเต็งรัง</p>	พบ ๖ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๔๐	<p>จะนำมาปลูกพืชผัก และไม้เหมาะที่จะใช้ในการทำนา</p> <p>ศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น หรือไม้ผลบางชนิด แต่ไม่เหมาะสมในการทำนา</p>	สวนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่

ภาพที่ ๕ แสดงชุดดิน อำเภอโกสุมพิสัย

๑.๓ สภาพภูมิอากาศ

๑.๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศเหมือนกับพื้นที่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไป คือ ๓ ฤดู ประกอบด้วย ฤดูร้อนจากห้วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนจากห้วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน ฤดูหนาวจากห้วงเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี อุณหภูมิ อุณหภูมิสูงสุดอยู่ที่ ๑๙.๑ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนมกราคม อุณหภูมิสูงสุดอยู่ที่ ๓๘.๙ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดตลอดปีมีค่า ๓๑.๒๖ องศาเซลเซียส

ตารางที่ ๓ ข้อมูลสถิติอุณหภูมิรายเดือน ปี ๒๕๕๕-๒๕๖๔ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (หน่วย : ไร่ยล)

เดือน	ปี										เฉลี่ย
	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	
มกราคม	๒๔.๗๕	๒๔.๐๙	๒๑.๕๑	๒๒.๗๖	๒๕.๐๒	๒๔.๒๕	๑๙.๑	๓๒.๒	๓๓.๔	๒๒.๔๑	๒๔.๕๐
กุมภาพันธ์	๒๖.๔๔	๒๗.๗๐	๒๖.๑๘	๒๖.๐๐	๒๓.๙๖	๒๖.๕	๑๘.๘	๓๖.๔	๓๔.๐	๒๕.๗๘	๒๗.๑๘
มีนาคม	๒๘.๒๖	๒๙.๙๘	๒๙.๙๔	๒๙.๗๙	๒๙.๙๗	๒๙	๒๒.๓	๓๘.๒	๓๗.๒	๒๙.๕๑	๓๐.๔๒
เมษายน	๒๙.๑๖	๓๐.๙๓	๓๐.๑๙	๓๐.๖๕	๓๓.๐๑	๓๐	๒๓.๗	๓๘.๙	๓๖.๑	๓๐.๓๑	๓๑.๓๐
พฤษภาคม	๒๙.๑๑	๒๙.๙๕	๓๐.๔๙	๓๑.๔๑	๓๑.๑๘	๓๐.๕	๒๔.๖	๓๖.๖	๓๗.๙	๓๑.๒๙	๓๑.๓๐
มิถุนายน	๒๙.๑๓	๒๙.๓๗	๒๙.๙๖	๓๐.๒๗	๒๙.๘๘	๒๙	๒๕.๒	๓๖.๔	๓๕.๔	๓๐.๖๐	๓๐.๕๓
กรกฎาคม	๒๘.๕๓	๒๘.๕๔	๒๘.๖๕	๒๘.๗๗	๒๘.๖๘	๒๘.๕	๒๕	๓๕.๑	๓๕.๕	๒๙.๗๒	๒๙.๗๐
สิงหาคม	๒๗.๙๒	๒๗.๙๕	๒๘.๔๔	๒๘.๔๕	๒๘.๘๓	๒๘.๕	๒๔.๙	๓๓.๕	๓๓.๔	๓๐.๐๒	๒๙.๒๐
กันยายน	๒๘.๑๒	๒๗.๕๐	๒๘.๑๘	๒๘.๓๐	๒๗.๙๙	๒๗.๕	๒๔.๕	๓๓.๔	๓๓.๕	๒๘.๒๐	๒๘.๗๒
ตุลาคม	๒๗.๙๓	๒๗.๐๐	๒๗.๗๔	๒๗.๒๕	๒๘.๒๗	๒๖.๕	๒๓.๖	๓๔.๑	๓๐.๑	๒๗.๘๙	๒๘.๐๔
พฤศจิกายน	๒๘.๐๖	๒๖.๖๗	๒๗.๐๙	๒๗.๙๐	๒๖.๙๒	๒๔	๒๑.๗	๓๓.๐	๓๑.๙	๒๖.๗๐	๒๗.๔๐
ธันวาคม	๒๖.๔๔	๒๖.๔๔	๒๓.๘๒	๒๕.๙๕	๒๔.๘๑	๒๒.๕	๒๐.๒	๓๑.๓	๓๐.๕	๒๔.๑๑	๒๕.๖๐
เฉลี่ย	๒๖.๖๖	๒๗.๘๒	๒๘.๐๑	๒๗.๖๘	๒๘.๑๒	๒๘.๒๑	๒๒.๘	๓๔.๙๒	๓๔.๐๗	๓๓.๖๕	๓๑.๒๖

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา มหาสารคาม ๒๕๖๔

๑.๓.๒ ฤดูกาล

สภาพอากาศโดยทั่วไป ประกอบด้วย ๓ ฤดู

๑) ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม

๒) ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม

๓) ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

๑.๓.๓ สถิติปริมาณน้ำฝน

ตารางที่ ๔ แสดงสถิติปริมาณน้ำฝน อำเภอโกสุมพิสัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔

เดือน	ปี										เฉลี่ย
	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	
มกราคม	๗๓.๙	๔.๑	๖๙.๑๗	๐.๐	๔๐.๘	๒	๑.๙	๐	๒.๙	๐	๑๙.๔๘
กุมภาพันธ์	๐.๑	๐.๐	๖๘.๙๑	๓๐.๗	๐	๐	๗.๓	๒๖.๙	๐	๑๓.๑	๑๔.๗๐
มีนาคม	๒.๑	๒๕.๑	๖๖.๖๗	๑๖.๑	๑.๔	๓๘	๕๙.๙	๖.๙	๑๑๕.๓	๖๕.๙	๔๑.๖๓
เมษายน	๑๗๒.๒	๒๖.๓	๗๐.๓๙	๒๒.๔	๑๔๑.๑	๑๓	๑๘๘.๘	๒๘.๑	๑๖๐.๔	๑๐๔.๙	๙๒.๗๖
พฤษภาคม	๔๑๔.๙	๒๐๓.๔	๖๙.๗๗	๒๔.๘	๑๖๙.๖	๔๑	๒๑๗.๗	๒๓๒.๘	๙๗.๐	๑๓๐.๗	๑๖๐.๑๖
มิถุนายน	๕๙.๙	๖๘	๗๓.๕๕	๑๗๔.๔	๒๓๓.๘	๕๘	๑๔๙.๓	๕๒.๒	๑๑๔.๖	๑๖๘.๖	๑๑๕.๒๔
กรกฎาคม	๑๐๓.๕	๑๙๑	๗๙.๐๘	๒๐๘.๐	๒๕๘.๐	๑๕๐	๒๔๕.๓	๑๒๙.๑	๑๘๗.๘	๑๔๘.๔	๑๗๐.๐๒
สิงหาคม	๓๖๒.๓	๒๑๗.๙	๗๙.๑๙	๑๗๖.๘	๓๕๕.๙	๘๖	๑๕๓.๙	๕๗๗.๒	๒๔๗.๗	๑๓๒.๔	๒๓๘.๙๓
กันยายน	๑๙๐.๑	๓๔๗.๕	๘๑.๓๖	๑๕๐.๙	๓๗๖.๗	๕๑	๑๕๘.๔	๑๙๒.๑	๒๐๔.๔	๔๐๑	๒๑๕.๓๕
ตุลาคม	๗๘.๘	๕๑.๑	๗๕.๒๔	๘๓.๗	๑๑๘.๖	๙๓	๒๓.๖	๑๑.๘	๑๒๘.๖	๑๒๓.๙	๖๗.๘๓
พฤศจิกายน	๙.๑	๔.๖	๗๔.๖๔	๑.๓	๓๓.๙	๐	๒๗.๔	๑.๕	๖.๕	๐	๑๕.๙๐
ธันวาคม	๐.๐	๑๗.๗	๖๘.๒๒	๐.๐	๐	๓	๐	๐	๐	๐	๘.๖๐
เฉลี่ย	๑๒๒.๒๔	๙๖.๓๙	๗๓.๐๑	๗๔.๐๙	๑๔๔.๑๕	๔๔.๕๘	๑๐๒.๗๙	๑๐๔.๘๘	๑๐๕.๔๓	๑๐๗.๔๑	๙๖.๗๒

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยาพฤษภาคม ๒๕๖๔

๑.๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อุณหภูมิ อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ที่ ๑๙.๑ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนมกราคม อุณหภูมิสูงสุด อยู่ที่ ๓๘.๙ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนเมษายน และอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีมีค่า ๓๑.๒๖ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ ๙๖.๒๗

๑.๔ เส้นทางคมนาคม

๑.๔.๑ ถนนหลวงสายหลัก/สายรอง

เส้นทางคมนาคมของจังหวัด จำแนกเป็น ถนนสายประธาน ถนนสายหลัก และถนนสายรอง ดังนี้ ถนนสายประธาน ประกอบด้วย

(๑) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓ (บ้านไผ่-มหาสารคาม-ร้อยเอ็ด-ยโสธร-อุบลราชธานี) เป็น เส้นทางที่มีความสำคัญในระดับภาค เชื่อมโยงจังหวัดตอนกลางกับจังหวัดตอนล่างของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทิศตะวันออก

(๒) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓ (ตอนเลี้ยงเมืองด้านตะวันออกและด้านตะวันตก) เป็น ระบบถนนวงแหวนของชุมชนเมืองมหาสารคาม เป็นเส้นทางที่แบ่งเบาปริมาณการจราจรของระบบ ถนนสาย หลัก และทำให้การเชื่อมโยงติดต่อของชุมชนภายในจังหวัดมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็น เส้นทางเลี้ยงเมือง (BY PASS) กรณีไม่ต้องการผ่านชุมชนเมืองมหาสารคาม

(๓) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๘ (มหาสารคาม-โกสุมพิสัย-ท่าพระเชื่อมโยงกับถนน มิตรภาพจังหวัดขอนแก่น) เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดมหาสารคาม กับจังหวัดขอนแก่น ผ่านอำเภอโกสุมพิสัย เทศบาลตำบลท่าพระ และบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒ (ถนนมิตรภาพ) ปัจจุบันได้รับจัดสรร งบประมาณจาก กระทรวง กรม ดำเนินการก่อสร้างขยายเส้นทางจาก ๒ ช่องจราจร เป็น ๔ ช่องจราจร ตลอดเส้นทางจราจรแล้ว

(๔) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๓ (มหาสารคาม-กันทรวิชัย-กาฬสินธุ์)เชื่อมโยง ระหว่าง จังหวัดมหาสารคาม กับจังหวัดกาฬสินธุ์ ผ่านอำเภอกันทรวิชัย อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

(๕) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๙ (บรบือ-นาเชือก-พยัคภูมิพิสัย-บุรีรัมย์) เชื่อมโยง ระหว่าง จังหวัดมหาสารคาม กับจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นจังหวัดทางตอนใต้ของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ถนนสายหลัก เป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่างเส้นทางหลักและถนนสายรอง ภายใน จังหวัด มหาสารคาม ให้สามารถติดต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีบทบาทในการแบ่งเบาปริมาณ การจราจรของ ระบบถนนประธานและทำหน้าที่การเชื่อมโยงติดต่อระหว่างชุมชนสำคัญของจังหวัด ประกอบด้วย

๑) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๔๐ (อำเภอเมืองมหาสารคาม - อำเภอวาปีปทุม)

๒) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๔๕ (อำเภอวาปีปทุม - อำเภอพยัคภูมิพิสัย - จังหวัดบุรีรัมย์)

๓) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๙ (สายขอนแก่น - เชียงยืน - กาฬสินธุ์)

๔) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๒ (สายพยัคภูมิพิสัย - พุทไธสง - สุวรรณภูมิ)

- ๕) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒๓๗ (สายโกสุมพิสัย - เชียงยืน)
 ๖) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๕๒ (สายเชียงยืน - ชื่นชม - กระนวน)
 ๗) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓๐๐ (สายโกสุมพิสัย - กุดรัง)
 ๘) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓๒๒ (สายโกสุมพิสัย - กุดรัง - บรบือ - นาดูน)
 ๙) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๖๓ (สายบรบือ - วาปีปทุม)
 ๑๐) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓๘๑ (สายนาเชือก - นาดูน)
 ๑๑) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๑๘ (สายกันทรวิชัย - เชียงยืน)
 ๑๒) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๓๘๐ (สายมหาสารคาม - แกด้า) ถนนสายรอง

ประกอบด้วย ทางหลวงท้องถิ่นและทางหลวงชนบท เป็นระบบถนนที่เชื่อมโยง ติดต่อระหว่างชุมชน ศูนย์กลางชนบทและพื้นที่ชนบท เป็นเส้นทางที่นำผลผลิตจากพื้นที่เกษตรกรรม มายังตลาด ที่เป็นชุมชน ศูนย์กลางของพื้นที่และการ

ภาพที่ ๖ แสดงเส้นทางคมนาคม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย)

๑.๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๑.๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง

แม่น้ำชี มีต้นกำเนิดมาจากยอดเขาในแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ ในเขตอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ไหลลงมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ผ่านอำเภोजัตร์ส และอำเภอเมืองชัยภูมิ แล้วไหลย้อนขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือผ่านอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ อำเภอมีนบุรี อำเภอเมืองขอนแก่น และวกลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ผ่านอำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอเสลภูมิ

อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมืองยโสธร อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร และอำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ความยาวประมาณ ๘๓๐ กิโลเมตร

๑.๕.๒ แหล่งน้ำชลประทานขนาดกลาง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยขอนแก่น ที่ตั้ง ตำบลวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

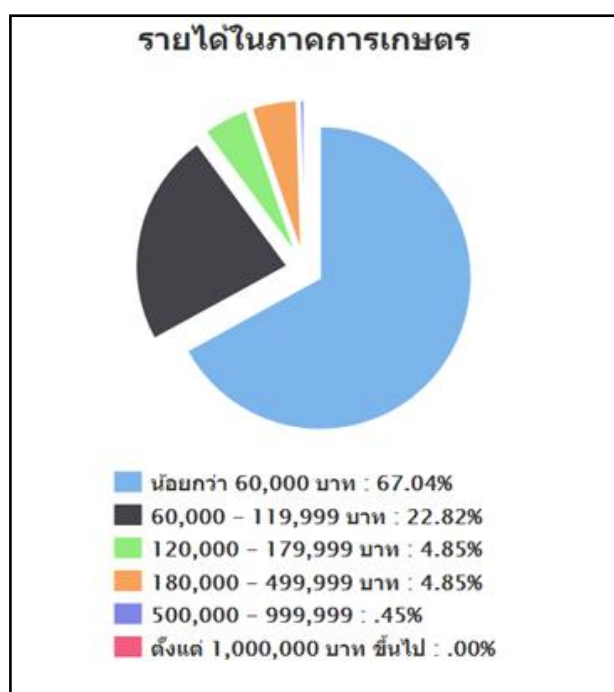
ภาพที่ ๗ แสดงแม่น้ำอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑.๕.๓ พื้นที่ชลประทาน

อำเภอโกสุมพิสัย มีพื้นที่การเกษตรในเขตชลประทาน จำนวน ๙ ตำบล อยู่ในเขตตำบลหนองบัว ตำบลหัวขวาง ตำบลยางท่าแจ้ง ตำบลยางน้อย ตำบลเขื่อน ตำบลแหใต้ ตำบลเลิงใต้ ตำบลวังยาว และตำบลเขวาไร่ โดยอาศัยน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาหนองหวาย เลขที่ ๒๙๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อ่างเก็บน้ำห้วยขอนแก่น ที่ตั้ง ตำบลวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ช่วงรายได้ในภาคการเกษตร

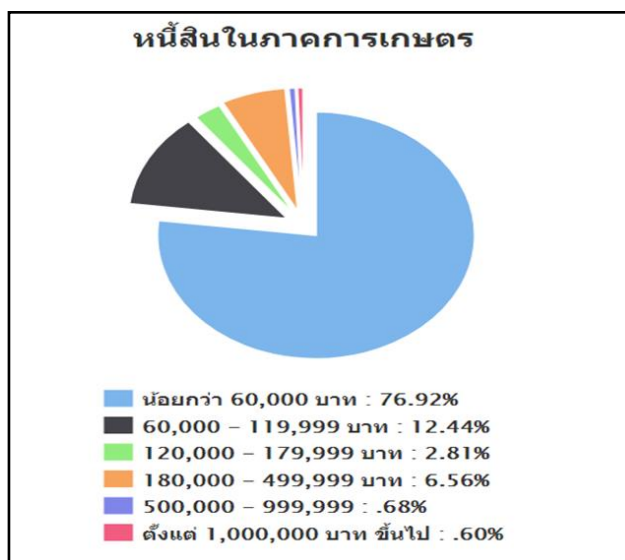
ช่วงรายได้ (บาท)	ครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า 60,000 บาท	1,190.00	67.04
60,000 - 119,999 บาท	405.00	22.82
120,000 - 179,999 บาท	86.00	4.85
180,000 - 499,999 บาท	86.00	4.85
500,000 - 999,999	8.00	0.45
ตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป	0.00	0.00
รวม	1,775.00	100.00

๒) สินเชื่อและภาวะหนี้ของเกษตรกร

ช่วงหนี้สินในภาคการเกษตร

ช่วงหนี้สิน (บาท)	ครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า 60,000 บาท	903.00	76.92
60,000 - 119,999 บาท	146.00	12.44
120,000 - 179,999 บาท	33.00	2.81
180,000 - 499,999 บาท	77.00	6.56
500,000 - 999,999	8.00	0.68
ตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป	7.00	0.60
รวม	1,174.00	100.00

**หมายเหตุ เกษตรกรหนึ่งรายใช้สินเชื่อจากหลายแหล่ง

ภาพที่ ๙ แสดงสินเชื่อและภาวะหนี้ของเกษตรกรอำเภอโกสุมพิสัย

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย)

๑.๖.๒ รายได้ของประชากรรวม/รายได้ต่อหัว

จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๔ พบว่า ประชากรมีรายได้ต่อปีเฉลี่ย ๒๕๔,๔๑๓.๒๘ บาท/ครัวเรือน ตามรายละเอียด ตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ แสดงรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน

ตำบล	จำนวนครัวเรือน	รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
๑.หัวขวาง	๔,๒๗๔	๒๘๘,๔๔๕.๔๓	๙๔,๗๐๘.๑๓
๒.ยางน้อย	๑,๕๐๑	๒๖๑,๙๖๐.๑๔	๗๗,๙๕๔.๔๓
๓.วังยาว	๑,๔๓๔	๒๑๖,๓๒๖.๐๒	๖๓,๔๑๒.๐๐
๔.เขวาไร่	๒,๔๗๐	๒๗๓,๗๒๒.๗๘	๘๒,๗๕๓.๔๐
๕.แพง	๑,๙๗๖	๒๖๒,๑๕๔.๓๙	๘๕,๔๓๙.๐๗
๖.แก้งแก	๘๘๕	๒๗๑,๙๒๙.๓๕	๗๘,๗๗๔.๙๕
๗.หนองเหล็ก	๒,๑๘๘	๒๔๕,๒๑๐.๗๔	๖๗,๔๙๕.๔๒
๘.หนองบัว	๑,๓๗๐	๒๓๓,๕๕๖.๕๖	๗๒,๖๐๒.๔๐
๙.เหล่า	๙๔๘	๒๔๘,๖๔๒.๒๕	๗๕,๘๖๕.๑๐
๑๐.เขื่อน	๑,๓๓๕	๒๒๗,๗๗๕.๗๒	๗๕,๘๔๙.๔๙
๑๑.หนองบอน	๑,๒๔๗	๒๖๗,๗๒๒.๘๓	๗๑,๕๔๙.๕๙
๑๒.โพนงาม	๑,๕๒๑	๑๓๙,๘๒๔.๔๖	๖๗,๕๒๓.๓๖
๑๓.ยางท่าแจ้ง	๑,๑๕๒	๒๔๕,๗๕๓.๔๐	๗๔,๒๒๘.๖๑
๑๔.แห่ใต้	๑,๓๙๗	๒๕๓,๙๑๓.๐๗	๗๒,๔๙๔.๗๐
๑๕.หนองกุงสวรรค์	๑,๒๑๙	๒๕๒,๘๐๔.๗๙	๗๑,๗๕๐.๖๕
๑๖.เลิงใต้	๗๙๙	๒๔๒,๓๗๑.๕๙	๖๗,๖๔๐.๕๕
๑๗.ดอนกลาง	๑,๓๑๔	๒๕๙,๖๗๔.๘๑	๗๒,๐๐๐.๙๐
เฉลี่ย	๒๗,๐๓๐	๒๕๔,๔๑๓.๒๘	๗๖,๙๖๕.๕๑

ที่มา : ข้อมูลจำเป็นพื้นฐาน อำเภอโกสุมพิสัย ๒๕๖๔

๑.๖.๓ จำนวนครัวเรือน

๑.๖.๓ จำนวนครัวเรือนแยกชายหญิง ในเมือง/ชนบท

อำเภอโกสุมพิสัยในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ มีประชากรทั้งหมด ๑๐๙,๘๓๗ คน โดยแยกออกเป็นตำบล ดังตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ แสดงจำนวนประชากรอำเภอโกสุมพิสัย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (เดือนพฤษภาคม)

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	จำนวนประชากร (คน)		
				รวม	ชาย	หญิง
๑	หัวขวาง	๒,๒๓๔	๒,๕๐๑	๘,๒๓๖	๔,๐๓๖	๔,๒๐๐
๒	ยางน้อย	๑,๐๘๒	๑,๐๙๔	๖,๒๐๙	๒,๙๙๕	๓,๒๑๔
๓	วังยาว	๑,๐๒๓	๑,๐๙๗	๖,๐๘๕	๓,๐๑๓	๓,๐๗๒
๔	เขวาไร่	๑,๕๔๑	๒,๒๕๓	๑๐,๙๘๓	๕,๔๒๓	๕,๕๖๐

๕	แพ่ง	๑,๒๐๙	๑,๕๙๔	๘,๙๗๔	๔,๓๗๗	๔,๕๙๗
๖	แก้งแก	๑,๔๓๑	๗๖๕	๔,๒๘๕	๒,๐๖๗	๒,๒๑๘
๗	หนองเหล็ก	๑,๐๙๓	๑,๖๖๙	๙,๙๙๑	๔,๙๗๐	๕,๐๒๑
๘	หนองบัว	๗๑๖	๑,๒๔๒	๖,๑๔๐	๒,๙๘๗	๓,๑๕๓
๙	เหล่า	๑,๒๑๐	๘๕๑	๔,๕๐๐	๒,๒๔๕	๒,๒๕๕
๑๐	เขื่อน	๑,๐๙๕	๑,๐๕๐	๕,๔๖๖	๒,๖๙๓	๒,๗๗๓
๑๑	หนองบอน	๑,๑๘๕	๑,๐๑๕	๕,๘๐๗	๒,๘๖๘	๒,๙๓๙
๑๒	โพนงาม	๒,๒๕๕	๑,๕๓๕	๖,๕๐๗	๓,๑๙๘	๓,๓๐๙
๑๓	ยางท่าแจ้ง	๑,๕๙๒	๑,๑๙๙	๔,๕๑๓	๒,๒๑๒	๒,๓๐๑
๑๔	แท้ใต้	๗๗๒	๑,๔๐๓	๖,๒๘๔	๓,๑๕๖	๓,๑๒๘
๑๕	หนองกุ้งสวรรค์	๑,๖๘๐	๑,๐๙๗	๕,๔๗๗	๒,๗๐๒	๒,๗๗๕
๑๖	เลิงใต้	๑,๒๕๖	๗๑๖	๓,๙๒๘	๑,๙๔๙	๑,๙๗๙
๑๗	ดอนกลาง	๘๓๗	๑,๑๘๘	๖,๑๒๕	๓,๐๑๕	๓,๑๑๐
รวม		๓๑,๙๗๐	๒๐,๘๕๗	๑๑๐,๓๑๘	๕๔,๔๑๐	๕๕,๙๐๘

ที่มา สำนักทะเบียนอำเภอโกสุมพิสัย ณ วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔

๑.๖.๔ การศึกษา

อำเภอโกสุมพิสัยมีสถานศึกษาของรัฐระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๘ แห่ง ขยายโอกาส จำนวน ๑๖ แห่ง

โรงเรียนโกสุมวิทยาสรรค์
 โรงเรียนมัธยมวัดกลางโกสุม
 โรงเรียนหนองเหล็กศึกษา
 โรงเรียนโพนงามพิทยานุกูล
 โรงเรียนหนองบัวปนิมิตร
 โรงเรียนวังยาวศึกษาวิทย์
 โรงเรียนเขื่อนพิทยาสรรค์
 โรงเรียนเขาไร่ศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโกสุมพิสัย (กศน.)

๑.๖.๕ สาธารณสุข

สถานพยาบาล

๑. สถานพยาบาลของรัฐ ประกอบด้วย

๑.) โรงพยาบาลโกสุมพิสัย

๒.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๑๖ แห่ง ดังนี้

๑. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางน้อย
๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแห่ใต้
๓. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัว
๔. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางท่าแจ้ง
๕. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขื่อน
๖. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเลิงใต้
๗. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนกลาง
๘. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังยาว
๙. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแพง
๑๐. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขวาไร่
๑๑. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองกุ้งสวรรค์
๑๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองเหล็ก
๑๓. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเหล่า
๑๔. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแก้งแก
๑๕. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบอน
๑๖. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนงาม

๒. สถานพยาบาลของเอกชน ประกอบด้วย

- ๑) สถานพยาบาลของเอกชน จำนวน ...๑๐...แห่ง
- ๒) ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน๘.... แห่ง
- ๓) ร้านขายยาแผนโบราณ-..... แห่ง
- ๔) คลินิกทันตกรรม ..๒.. แห่ง
- ๕) สถานผดุงครรภ์ ...๑... แห่ง

๓. จำนวนบุคลากรทางการแพทย์

- ๑) แพทย์ จำนวน๒๒ คน
- ๒) ทันตแพทย์ จำนวน ..๖... คน
- ๓) เภสัชกร จำนวน๑๐..... คน
- ๕) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน ..๑๗๖..... คน
- ๖) อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน ...๕,๔๙๑.. คน

๑.๖.๖ ประเพณีและวัฒนธรรม

ประชากรอำเภอโกสุมพิสัย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ คือ วัด สำนักสงฆ์ มีการปฏิบัติข้อห้ามของผู้สูงอายุ ตามประเพณีโบราณ มีการผัดผั มี การบนบานศาลกล่าวขอ โชคลาภ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ปู่ตา ผีป่า มีการเซ่นไหว้ ขอขมา มีประเพณีชาวอีสานเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ซึ่งงานบุญที่ถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น บุญข้าวจี บุญพระเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟบุญเบิกบ้าน การทอดเทียนพรรษา บุญข้าวกระยาสาทร บุญกฐิน บุญผ้าป่า เป็นต้น บุญประเพณีที่ชาวบ้านเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ โดย ฮีต ๑๒ คือ ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสอง เดือนของแต่ละปี

- **เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม** เป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรม หลังจากออกพรรษาเสร็จแล้วโดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำผิด) สังฆาติเสสได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย

- **เดือนยี่ ทำบุญคุณลาน (คุ่มข้าวใหญ่)** ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้าน ลานข้าว ที่นาและตอข้าวบริเวณใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นสิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์ เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคุณลานข้าวแล้ว ชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าว คือ พระแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวเล่า (ยุ้ง) ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

- **เดือนสาม บุญข้าวจี** เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจีแล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฝังเทศน์ฉลองข้าวจีและรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจี ซึ่งเป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลังคิดว่า ขนบแบ่งข้าวจีเป็นเพียงขนบของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนาง จึงทรงฉันแบ่งข้าวจีต่อหน้านาทำให้เกิดความปิติดีใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำแบ่งข้าวจีทำบุญข้าวจีถวายพระมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

- **เดือนสี่ บุญพระเวส(บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ)** คำนี้ออกเสียงว่า ฆะเหวด เป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญพระเวส เป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน ๑๓ กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้าย ก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บุญพระเวสเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าหากได้ฟังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบภายในวันเดียว อานิสงส์จะดลบันดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริยมตไตรย ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุข ความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

- **เดือนห้า บุญสงกรานต์ (บุญสงรับน้ำ)** เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ นิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายนถึงวันที่ ๑๕ เมษายน คำว่า สงกรานต์ เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ในที่นี้ หมายถึง พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่ง เป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่ การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสงรับน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก่อนพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้ง ๓ วัน

- **เดือนหก บุญบั้งไฟ** เป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา ด้วยความเชื่อว่าเป็น การขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟ เพราะเชื่อว่าเป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมา ระหว่าง ที่มีการจุดบั้งไฟชาวบ้านจะมีการแข่งอย่างสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนใน ท้องถิ่น ที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนานเต็มที่ มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย การทำบุญบั้งไฟนี้ บางครั้งจะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

- **เดือนเจ็ด บุญเบิกบ้าน** เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้ เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง เป็นการปิดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้านชาวบ้านจะนำข้าวปลา อาหารมาตักบาตรที่ศาลากลางบ้านและสวดมนต์ตอนเย็น ตอนเช้าตักบาตรรดน้ำมนต์

- **เดือนแปด บุญเข้าพรรษา** การเข้าพรรษาเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำ ในวัดใดวัดหนึ่งตลอด ๓ เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ห้ามมิ ให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการฟัง ธรรมเทศนา ชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การทำเทียน ถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา มีความเชื่อแต่โบราณว่า หากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้น จะได้มีความสุข หากมีได้ขึ้นสวรรค์ แต่เกิดบนโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็น เลิศ ประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

- **เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน** เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับ ไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจากกันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้า มีดห่อใส่ใบตอง เรียกว่า ข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้น มากิน เพราะเชื่อว่าเป็นช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญ ข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้ พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญ นี้ จากนั้นชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร สมาทานศีล ฟังเทศน์ และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

- **เดือนสิบ บุญข้าสาก(กระยาสาร)** เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการ ทำสลากให้พระจับ เพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้า เพราะถือว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตน ในเดือนสิบนี้ ชาวบ้านจะนำห่อข้าสาก(ข้าวเปลือกเหนียวมาคั่ว เพื่อให้ข้าวเหนียวแตกออกเป็นสีขาว แล้วคลุกน้ำตาล และมะพร้าว)ไปวางไว้บริเวณวัด พร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มารับอาหารและผล บุญที่อุทิศให้

- **เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา** จัดทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นการทำบุญที่สืบ เนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด ที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง ๓ เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนด พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา วันนี้เป็นวันที่ภิกษุ สามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันที่วัด ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้าน หมดภาระในการทำนาไร่ อากาศในช่วงนี้จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญ มีการตักบาตรถวาย ภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ถวาย รับศีลสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจ่านำพรรษา ตอนค่ำจะมีการจุดประทีปโคมไฟในบริเวณวัดและหน้าบ้าน บางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือ

ไฟ (ล่องเรือไฟ) เพื่อเป็นการบูชาคารวะแม่คงคา บางแห่งมีการแข่งเรือยาวเพื่อความสนุกสนานและสามัคคี ร่วมกันในงานอีกด้วย

- **เดือนสิบสอง บุญกฐิน** เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๓ เดือน งานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้นมีเรื่องเล่าว่า มีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝนและระยะทางไกลจึงทำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลน ไม่สามารถหาผ้าผลัดเปลี่ยนได้ พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้น จึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้ เป็นเวลาหนึ่งเดือนหลังออกพรรษา ชาวบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าว จนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบัน ก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้า เตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริวารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตร ตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวนกฐินเพื่อนำไปทอดที่วัด และแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ ๓ รอบ จึงทำพิธีถวายผ้ากฐินจากปูยผ้ายจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

ครอง ๑๔ คือ แนวทางหรือข้อวัตรที่ประชาชนทั่วไปตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ ๑๔ ข้อ เป็นจารีตประเพณีและทำนองคลองธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของบ้านเมือง ซึ่งอาจสรุปได้ ๓ ประการ คือ สำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า และสำหรับบุคคลธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติในส่วนของชาวบ้านถือปฏิบัติต่อตัวเองและชาวบ้าน มีดังนี้

- ๑) เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคแก่ผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภคและให้ญาติพี่น้องด้วยกัน
- ๒) อย่ามีความโลภ อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย อย่ากล่าวคำหยาบ
- ๓) ให้ทำศาลพระภูมิไว้บริเวณบ้านของตนเองเพื่อบูชา
- ๔) ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน
- ๕) เมื่อถึงวัน ๗, ๘ ค่ำ ๑๔, ๑๕ ค่ำ ให้สมมาก่อนเส้า สมมาแม่ขึ้นบันได สมมาผักตู่เหือน
- ๖) ให้ล้างเท้าก่อนนอนเวลากลางคืน
- ๗) ถึงวันศีลให้เอาดอกไม้ ธูปเทียน สมมาผ้า และให้เอาธูปเทียนถวายพระ
- ๘) ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง (แรม ๑๔ ค่ำ, ขึ้น ๑๕ ค่ำ) ให้นิมนต์พระมาสวดมนต์หรือใส่บาตร
- ๙) เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องอัฐบริวารไปถวายพระ
- ๑๐) เมื่อเห็นพระภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงแล้วยกมือไหว้ แล้วค่อยเจรจา
- ๑๑) อย่าเหยียบเงาพระภิกษุ ผู้ถือศีลบริสุทธิ์ (อย่าหมิ่นประมาทพระ)
- ๑๒) อย่าเอาอาหารที่กินแล้วไปให้พระภิกษุ รวมถึงสามเณรด้วย
- ๑๓) อย่าเสพเมถุนในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

ผีตาแฮก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีเฝ้าไร่นา เมื่อชาวบ้านเข้าห้ร้างถางพง เพื่อแปรสภาพที่ดินไปเป็น ที่นา พวกเขาจะทำพิธีเชิญผีตาแฮกตนหนึ่งมาเป็นผู้เฝ้ารักษาที่นาและข้าวกล้า แต่ละปีเจ้าของนาจะต้องทำพิธีเช่นสังเวยก่อนลงไถนา และเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว จะต้องแบ่งข้าวสีเกวียน (จำลอง เล็กๆ) ให้แก่ผีตาแฮกด้วย

๑.๖.๗ องค์กร/สถาบันต่าง ๆ

สถาบันเกษตรกร มีบทบาทในการประกอบอาชีพการเกษตรและการดำรงชีวิตของเกษตรกรซึ่งการดำเนินการด้านสถาบันเกษตรกรมีอยู่หลายกลุ่ม โดยมีหน่วยงานของทางราชการเป็นผู้สนับสนุน ได้แก่ กลุ่มงานสถาบัน,กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอื่นๆ ดังตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ แสดงกลุ่มเกษตรกร งานสถาบัน และกลุ่มอื่น ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ (เดือนพฤษภาคม)

ตำบล	กลุ่มเกษตรกร ผลิตข้าวอินทรีย์ (กลุ่ม)	กลุ่มเกษตรกรแบบ แปลงใหญ่ (กลุ่ม)	วิสาหกิจชุมชน (แห่ง)	อาสาสมัคร เกษตรกรหมู่บ้าน (ราย)
หัวขวาง	๑	๑	๑๖	๒๔
ยางน้อย	-	๑	๕	๑๔
หนองบัว	-	๑	๓	๑๐
แห่ใต้	-	-	๖	๑๙
เขื่อน	-	-	๕	๑๑
ยางท่าแจ้ง	-	-	๑	๑๐
หนองกุ้งสวรรค์	๑	๑	๓	๑๐
โพนงาม	-	-	๘	๑๒
เหล่า	๑	-	๑๐	๑๑
ดอนกลาง	-	-	๙	๑๑
หนองเหล็ก	๑	๑	๑๕	๒๐
เลิงใต้	๑	๓	๓	๑๒
แก้งแก	-	๑	๑๓	๑๐
วังยาว	๑	-	๔	๑๒
แพง	-	-	๑๒	๑๖
หนองบอน	-	-	๗	๑๑
เขวาไร่	-	๑	๑๘	๒๐
รวม	๖	๑๐	๑๘๓	๒๓๓

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย, ๒๕๖๕

๑.๗ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)

อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดของจังหวัดมหาสารคาม มีประชากรมากเป็นอันดับ ๒ รองจากอำเภอเมืองมหาสารคาม มีพื้นที่ ๕๗๒,๗๑๙ ไร่ เป็นอำเภอเก่าแก่ของจังหวัดมหาสารคาม ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ เช่น ภาคเกษตร อุตสาหกรรม ชุมชน เมืองที่อยู่อาศัยแยกตามเขตการปกครองย่อย จากการสำรวจและวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน พบว่า สามารถจำแนกการใช้ที่ดินได้เป็นประเภทหลัก คือ เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่อื่น ๆ

ภาพที่ ๑๐ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน)

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ

๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ

๑.๑ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๑) เกษตรกร

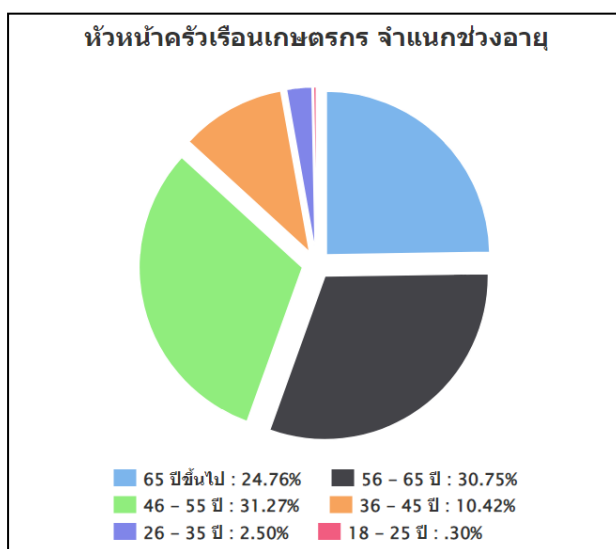
(๑) ครุฑเรือนเกษตรกร

อำเภอโกสุมพิสัยมีครุฑเรือนเกษตรกร จำนวน ๒๑,๗๔๒ ครุฑเรือน โดยมีหัวหน้าครุฑเรือนเกษตรกร อายุระหว่าง ๔๖-๕๕ ปี จำนวน ๖,๗๙๙ ครุฑเรือน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๗ รองลงมาอายุระหว่าง ๕๖-๖๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๕ และอายุระหว่าง ๖๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๗๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑ แสดงหัวหน้าครุฑเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ช่วงอายุ (ปี)	ครุฑเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๕,๓๘๓	๒๔.๗๖
๕๖ - ๖๕ ปี	๖,๖๘๕	๓๐.๗๕
๔๖ - ๕๕ ปี	๖,๗๙๙	๓๑.๒๗
๓๖ - ๔๕ ปี	๒,๒๖๖	๑๐.๔๒
๒๖ - ๓๕ ปี	๕๔๔	๒.๕๐
๑๘ - ๒๕ ปี	๖๕	๐.๓๐
รวม	๒๑,๗๔๒	๑๐๐

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๓)

ภาพที่ ๑ แสดงหัวหน้าครุฑเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตรพ.ศ. ๒๕๖๓)

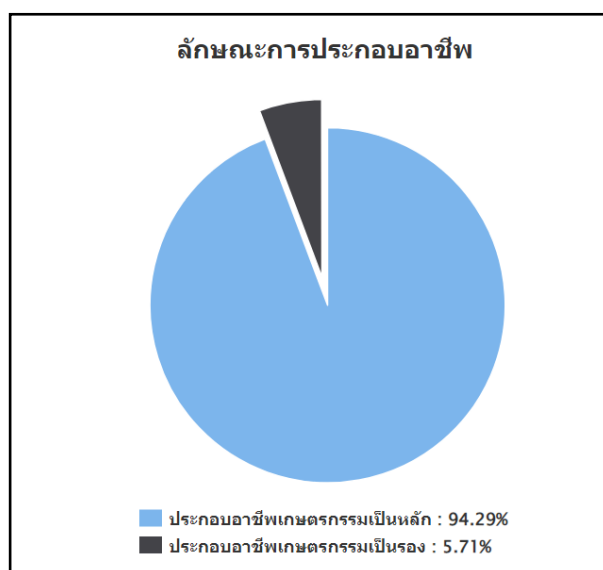
(๒) ลักษณะการประกอบอาชีพ

อำเภอโกสุมพิสัยมีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก จำนวน ๒๐,๕๐๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๒๙ และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง จำนวน ๑,๒๔๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๘ %

ตารางที่ ๒ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๒๐,๕๐๑	๙๔.๒๙
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๑,๒๔๑	๕.๗๑

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๓)

ภาพที่ ๒ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตรพ.ศ. ๒๕๖๓)

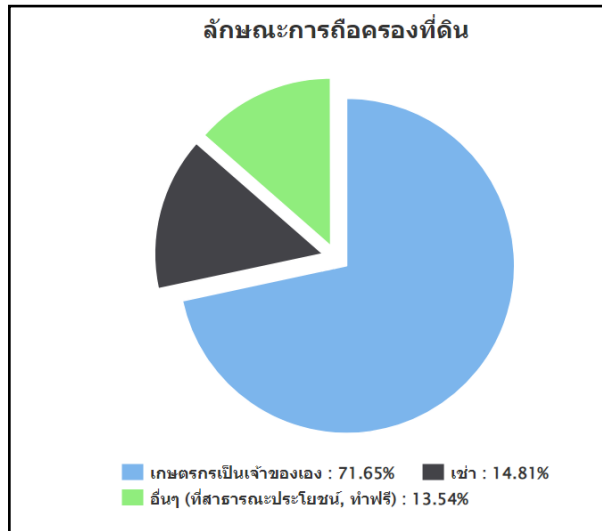
(๓) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรอำเภอโกสุมพิสัย ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง จำนวน ๑๘,๙๒๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๖๕ รองลงมาคือเช่า จำนวน ๓,๙๑๒ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๑ และอื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) จำนวน ๓,๕๗๖ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๔ และ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง	๑๘,๙๒๗	๗๑.๖๕
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๓,๕๗๖	๑๓.๕๔
เช่า	๓,๙๑๒	๑๕.๘๑

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๓)

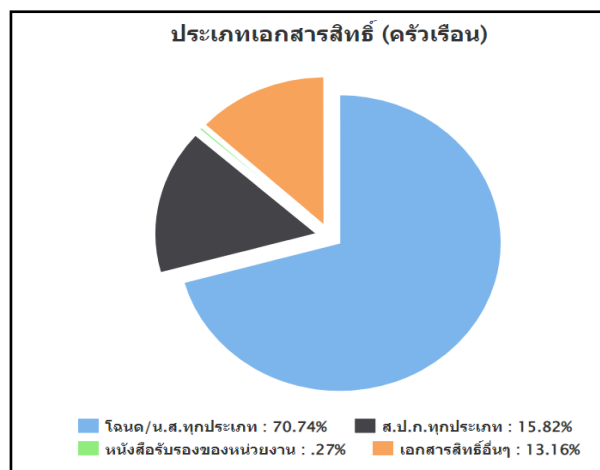
ภาพที่ ๓ แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๓)

(๔) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

เกษตรกรอำเภอโกสุมพิสัย มีการถือครองที่ดินแบบโฉนดน.ส.ทุกประเภท จำนวน ๑๕,๓๙๒ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗๔ รองลงมาคือเอกสารสิทธิ์ประเภท ส.ป.ก.ทุกประเภท จำนวน ๓,๔๔๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๒ และเอกสารสิทธิ์ประเภท อื่นๆ จำนวน ๒,๘๖๔ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๖ ตามลำดับ ตารางที่ ๔ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรองของหน่วยงาน	เอกสารสิทธิ์อื่นๆ	
๑๕,๓๙๒.๐๐	๓,๔๔๓.๐๐	๕๙.๐๐	๒,๘๖๔.๐๐	๑๘,๙๒๗.๐๐

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๓)

ภาพที่ ๔ แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๓)

๒) องค์กรและสถาบันเกษตรกร

(๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

อำเภอโกสุมพิสัย มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ๒๕ กลุ่ม มีสมาชิก ๙๐๓ ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ๓๒ กลุ่ม สมาชิก ๔๔๙ ราย กลุ่มยุวเกษตรกร ๑๐ กลุ่ม สมาชิก ๑๖๐ ราย วิสาหกิจชุมชน ๑๕๓ แห่ง สมาชิก ๒,๐๒๑ ราย

ตารางที่ ๕ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
แก้งแก	๑	๑๕	๑	๑๐	-	-	๑๓	๑๘๓				
เขวาไร่	๓	๖๒	-	-	๑	๑๓	๑๗	๑๘๐				
เขื่อน	๔	๗๗	๑	๑๕	-	-	๕	๔๗				
ดอนกลาง	๒	๕๖	๑	๑๘	๑	๒๐	๔	๑๓๖				
แพง	๑	๔๐	๔	๔๖	๑	๒๐	๑๒	๒๗๖				
โพนงาม	๑	๓๙	๑	๑๐	-	-	๖	๑๑๒				
ยางท่าแจ้ง	๑	๓๕	๔	๔๘	-	-	๑	๑๒				
ยางน้อย	-	-	๔	๕๗	-	-	๔	๒๗				
เลิงใต้	๑	๑๐	๑	๑๕	๑	๑๘	๔	๗๙				
วังยาว	-	-	๑	๑๕	๑	๑๐	๔	๕๘				
หนองกุ้งสวรรค์	๑	๑๔	๑	๗	-	-	๓	๙๙				
หนองบอน	๑	๒๕	๑	๑๕	๑	๑๐	๔	๗๕				
หนองบัว	๔	๔๔๔	๑	๓๐	-	-	๗	๗๐				
หนองเหล็ก	๒	๒๐	๑	๒๕	๑	๑๔	๑๓	๒๙๘				
หัวขวาง	-	-	๓	๓๘	๑	๓๐	๙	๙๘				
เหล่า	๒	๓๖	๑	๑๕	๑	๑๐	๑๐	๑๙๘				
แหใต้	๑	๓๐	๖	๘๕	๑	๓๐	๕	๗๓				
รวม	๒๕	๙๐๓	๓๒	๔๔๙	๑๐	๑๖๐	๑๒๑	๒,๐๒๑				

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ.๒๕๖๕)

๓) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

อำเภอโกสุมพิสัยมีแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ๑ ศูนย์ และศพก. เครือข่าย ๒๑ ศูนย์ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ๒ ศูนย์ ศูนย์จัดการดินและปุ๋ย ๑ ศูนย์ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ๑๗ ศูนย์

ตารางที่ ๖ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศตปช.	ศบกด.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศัตว์	ปกริป	
หัวขวาง		๑			๑				
หนองบอน		๑			๑				
หนองเหล็ก		๑			๑				
เหล่า		๒			๑				
หนองกงสวรรค์		๓			๑				
ดอนกลาง		๑			๑				
วังยาว		๑			๑				
เขวาไร่		๑			๑				
แพง		๑			๑				
หนองบัว		๑	๑		๑				
โพนงาม		๑	๑	๑	๑				
ยางท่าแจ้ง		๑			๑				
เขื่อน		๑			๑				
ยางน้อย	๑	๓			๑				
แห่ใต้		๑			๑				
เลิงใต้		๑			๑				
แก้งแก					๑				
รวม	๑	๒๑	๒	๑	๑๗				

(ที่มา : ทำเนียบ ศพก. และ ศพก.เครือข่าย, พ.ศ.๒๕๖๕)

(๑) อาสาสมัครเกษตร

อำเภอโกสุมพิสัย มีอาสาสมัครเกษตร จำนวน ๒๓๓ คน โดยมีเกษตรกรหมู่บ้านจำนวนมากที่สุด จำนวน ๒๔ ราย และหมอดินอาสา ๒๓๓ ราย ครูบัญชีอาสา จำนวน ๓๘ ราย อาสาปศุสัตว์ จำนวน ๓๘ ราย ประมงอาสาจำนวน ๑๕ ราย อาสาสมัครปฏิรูปที่ดิน ๗ ราย และเศรษฐกิจการเกษตร ๑ ราย ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร फलวง	ครูบัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฎิรูปที่ดิน
แก้งแก	๐	๒	๐	๕	๑๐	๑๐	๐	๐	๐
หนองเหล็ก	๐	๐	๑	๐	๒๐	๒๐	๐	๐	๓
หนองบัว	๐	๐	๑	๒	๑๐	๑๐	๐	๐	๐
เหล่า	๐	๔	๓	๓	๑๑	๑๑	๐	๐	๐
เขื่อน	๐	๓	๐	๐	๑๑	๑๑	๐	๐	๐
หนองบอน	๐	๐	๐	๐	๑๑	๑๑	๐	๐	๐
โพนงาม	๐	๐	๒	๒	๑๒	๑๒	๐	๑	๐
ยางท่าแจ้ง	๐	๑	๐	๐	๑๐	๑๑	๐	๐	๐
แห่ใต้	๐	๕	๐	๐	๒๐	๑๙	๐	๐	๐
หนองกุงสวรรค์	๐	๒	๒	๑	๑๐	๑๐	๐	๐	๐
เลิงใต้	๐	๔	๒	๙	๑๒	๑๒	๐	๐	๐
ดอนกลาง	๐	๐	๐	๑๒	๑๑	๑๑	๐	๐	๐
หัวขวาง	๐	๑๒	๔	๐	๒๔	๒๔	๐	๐	๔
ยางน้อย	๐	๒	๐	๒	๑๔	๑๔	๒	๐	๐
วังยาว	๐	๐	๐	๒	๑๑	๑๒	๐	๐	๐
เขวาไร่	๐	๑	๐	๐	๒๐	๒๐	๐	๐	๐
แพง	๐	๒	๐	๐	๑๖	๑๖	๐	๐	๐
รวม	๐	๓๘	๑๕	๓๘	๒๓๓	๒๓๓	๐	๑	๗

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๔)

(๒) ประชาชนชาวบ้าน

อำเภอโกสุมพิสัยมีประชาชนชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของประชาชนแต่ละคน ซึ่งในอำเภอโกสุมพิสัยมีประชาชนชาวบ้านจำนวน ๒ คน

ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	จำนวน (ราย)	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
เหล่า	๑	นายสุทัศน์ อูพลเกียรติ	บ้านเขวา หมู่ที่ 8 ตำบลเหล่า อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
หัวขวาง	๑	นายบรรจง แสนยะมูล	บ้านหนองยาง หมู่ที่ ๗ ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย, พ.ศ.๒๕๖๕)

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ชื่อ : ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตรบ้านยางน้อย

ชื่อเกษตรกรต้นแบบ : นายวีระยุทธ ไชโยราช

บ้านเลขที่ ๑๘๓ หมู่ ๑ บ้านยางน้อย ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

สถานการณ์ของพื้นที่ : ตำบลยางน้อยตั้งอยู่ในเขตชลประทาน โครงการบำรุงและรักษาหนองหวาย เป็นพื้นที่เหมาะกับการทำนา แต่เนื่องจากเกษตรกรประสบกับปัญหาผลผลิตข้าวราคาตกต่ำ เกษตรกรจึงปรับเปลี่ยนลดพื้นที่ปลูกข้าวมาเพาะขยายพันธุ์ปลาเพื่อจำหน่ายลูกปลา และเลี้ยงปลาเนื้อเพื่อจำหน่ายและบริโภคแทน ซึ่งการเพาะพันธุ์ปลาจะประสบปัญหาเมื่อนำไปเลี้ยงแล้วโตช้า และปัญหาอีกอย่างคือ ในช่วงฤดูแล้งน้ำชลประทานไม่มี เกษตรกรต้องดูแลรักษาพ่อแม่พันธุ์ปลาไว้เพื่อขยายพันธุ์

แนวทางการพัฒนา : ต้องมีการปรับปรุงพ่อแม่พันธุ์อย่างสม่ำเสมอ เพาะขยายปลาหมั่นเพื่อให้เจริญเติบโตเร็วทันตามความต้องการของตลาด

จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ : เพาะและขยายพันธุ์ปลา

- หลักสูตรเรียนรู้ : ๑. เกษตรทฤษฎีใหม่
๒. เศรษฐกิจพอเพียง
๓. เกษตรผสมผสาน

หลักสูตรบังคับ

๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะและขยายพันธุ์ปลา
๒. การเลี้ยงกบ
๓. การลดต้นทุนการผลิตโดยวิธีการผลิตอาหารปลา

หลักสูตรเสริม

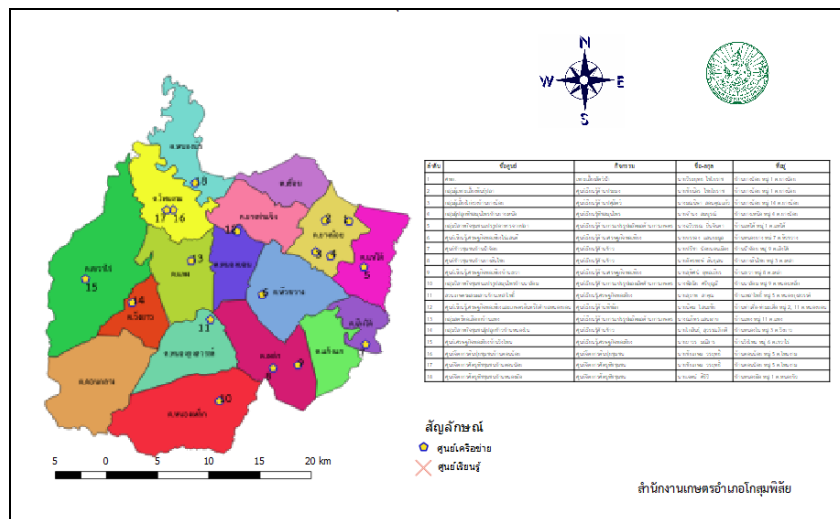
๑. การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร
๒. การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ (แพะ)
๓. การผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์เชื้อไตรโคเดอร์มา

ศูนย์เครือข่าย จำนวน ๒๑ ศูนย์

ตารางที่ ๙ ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม

แบบสรุปข้อมูล						
ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม						
ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์		ชื่อ - นามสกุล ประธานศูนย์	เบอร์โทรศัพท์ ประธานศูนย์เครือข่าย
			หมู่	ตำบล		
๑	กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	๑	ยางน้อย	นายนิอร ไชโยธราช	
๒	กลุ่มผู้เลี้ยงไก่วง บ้านยางน้อย	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	๑๔	ยางน้อย	นางมณีนีชา สอนคุณแก้ว	๐๘๓๑๔๐๗๗๐๕
๓	กลุ่มพืชสมุนไพรบ้านยางเหนือ	ศูนย์เรียนรู้พืชสมุนไพร	๔	ยางน้อย	นายจำนง สมบูรณ์	๐๖๑๒๘๒๒๗๙๙
๔	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจากปลา	ศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร	๑	แท้ใต้	นางล้น ศรีทองจักร	๐๘๐๗๕๖๑๘๗๘
๕	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๗	หัวขวาง	นายบรรจง แสนยะมูล	๐๘๖๓๕๔๗๘๘๓
๖	ศูนย์ข้าวชุมชน บ้านน้ำจ้อย	ศูนย์ข้าวชุมชน	๙	เลิงใต้	นายปรีชา น้อยนอนเมือง	๐๘๙๒๗๙๕๗๐๗
๗	ศูนย์ข้าวชุมชน บ้านยางสินไชย	ศูนย์ข้าวชุมชน	๓	เหล่า	นายอัศวพงษ์ สินธุเสน	๐๘๑๐๕๖๕๘๐๗
๘	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๘	เหล่า	นายสุทัศน์ อุกุลเกียรติ	๐๘๓๖๗๒๔๒๒๘
๙	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรบ้านนาล้อม	ศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร	๙	หนองเหล็ก	นางพิสมัย ศรีบุญมี	๐๘๗๙๔๘๒๐๓๐
๑๐	สวนเกษตรผสมผสาน	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๕	หนองกุ้งสวรรค์	นายสุภาพ สาคุณ	๐๘๘๓๑๓๒๖๗๗
๑๑	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองบอน	ศูนย์เรียนรู้พืชผัก	๒,๑ ๑	หนองบอน	นายนิคม โสณะชัย	๐๘๗๒๒๒๕๙๙๗
๑๒	กลุ่มสตรีทอเสื่อกก	ศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร	๑๑	แพ่ง	นางณภัทร แสนผาบ	๐๘๑๕๔๕๗๓๐๓

แบบสรุปข้อมูล						
ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม						
๑๓	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวบ้านหนองโน	ศูนย์ข้าวชุมชน	๓	วังยาว	นายโกสินธุ์ สุวรรณภักดี	๐๘๐๔๒๐๐๔๒๙
๑๔	เศรษฐกิจพอเพียงบ้านวังโพน	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๖	เขาวไร่	นายถาวร มณีสาร	๐๖๓๑๖๘๐๓๗๐
๑๕	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	๕	โพนงาม	นายชัยเกษม วรฤทธิ์	
๑๖	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	๑	หนองบัว	นายเจตน์ ศิริวิ	
๑๗	ศูนย์เรียนรู้การเพาะไก่ชน	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	๙	เขื่อน	น.ส.เยาวลักษณ์ สอนไตรแก้ว	๐๖๓๔๘๙๑๙๑๓
๑๘	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๒	ยางท่าแจ้ง	นายเสกสรรค์ สุวรรณภักดี	๐๘๗๔๓๓๔๖๙๓
๑๙	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๑	ดอนกลาง	นายถาวร สิทธิชินวงษ์	๐๙๓๐๓๗๖๘๔๘
๒๐	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๘	หนองกุ้งสวรรค์	นางมะลิจันทร์ โททา	๐๖๒๑๓๗๕๕๗๓
๒๑	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	๗	หนองกุ้งสวรรค์	นายถนอม แสนยายน	

ภาพที่ ๕ แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเครือข่ายอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่อำเภอโกสุมพิสัย

อำเภอโกสุมพิสัย มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๑๐ กลุ่ม ได้แก่

๑.แปลงใหญ่มันสำปะหลัง หมู่ ๑๒ บ้านหนองเหล็ก ตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๒.แปลงใหญ่ข้าว บ้านหนองหอยเชียงสง ตำบลเลิงใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๓.แปลงใหญ่เลี้ยงขานาคูนโคเนื้อมหาสารคาม ตำบลเลิงใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๔.เกษตรแบบแปลงใหญ่ด้านประมง จังหวัดมหาสารคาม

๕.แปลงใหญ่ข้าวบ้านน้ำจ้อย ตำบลเลิงใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๖.แปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองบัว ตำบลเลิงใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๗.แปลงใหญ่อ้อยโรงงาน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๘.แปลงใหญ่มันสำปะหลัง บ้านเหล่าโพธิ์ ตำบลหนองกุงสวรรค์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑๐.แปลงใหญ่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ตำบลเขวาไร่เลขที่ ๑๙๑ ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

แผนการผลิตรายกลุ่มของแปลงใหญ่ข้าว บ้านหนองหอยเชียงสง ตำบลเลิงใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ที่อยู่ บ้านหนองหอยเชียงสง ตำบลเลิงใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

กิจกรรมปลูกข้าว

- เป้าหมายการดำเนินงานลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๘๒๐ บาท/ต่อไร่ เป็น ๒,๓๙๕ บาท (๓๗.๓%)
- เป้าหมายผลผลิต เพิ่มผลผลิต จาก ๔๕๐/ไร่ เป็น ๔๘๐/ไร่ (๖ %)
- เป้าหมายรายได้ ๖,๗๒๐ บาท/ไร่
- ประมาณการระบาย ๑,๖๔๕ บาท/ไร่

กิจกรรมที่ต้องการพัฒนา

๑. การตลาด
๒. การแปรรูป
๓. บรรจุกัญชี

ตารางที่ ๑๐ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

กิจกรรม	เดือน												ประมาณการระบาย	ประมาณการรายได้	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
ไถดะ				←→										๒๐๐	
ไถแปร,คราดหว่าน						←→								๕๐๐	
ใส่ปุ๋ย							←→							๓๕๐	
กำจัดวัชพืช						←→								๑๕๐	
เก็บเกี่ยว											←→			๗๐๐	

ขนส่งบรรจุ													↔	๑๕๐	๕,๙๕๐
------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	-----	-------

๑.๒ ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร

๑) ทรัพยากรดิน

ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน

ประเภทของดินและความเหมาะสมในการเพาะปลูกอำเภอโกสุมพิสัย ประกอบด้วยกลุ่มชุดดิน รวม ๑๒ กลุ่มชุดดินตามตารางรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลกลุ่มชุดดิน ความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาล ดินล่างมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาล หรือสีเทาปนสีเขียวมะกอกมีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลแก่ อาจพบก้อนปูน ก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็ก และแมงกานีสในชั้นดินล่าง การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว พบตามที่ราบเรียบหรือที่ราบลุ่มระหว่างคันดินริมลำน้ำ กับลานตะพักลำน้ำค่อนข้างใหม่ น้ำแช่ขัง ในฤดูฝนลึก ๓๐ - ๕๐ ซม. นาน ๔-๕ เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๕-๖.๕ ถ้าหากดินมีก้อนปูนปะปนอยู่ pH จะเป็น ๗.๐-๘.๐ ได้แก่ ชุดดินชัยนาท ราชบุรี ท่าพล และสระบุรี, บางมูลนาค ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งยกทรงเพื่อปลูกพืชผักหรือไม้ผล ซึ่งมักจะให้ผลผลิตค่อนข้างสูง	พบ ๕ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๔	เนื้อดินเป็นดินเหนียวเก็บกักน้ำได้ดี จึงเหมาะสมที่จะใช้ในการทำนามากกว่าการปลูกพืชอย่างอื่น	ใช้ในการทำนา
- กลุ่มดินเหนียวสีมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิบัติการดินเป็นกลางถึงเป็นด่างการระบายน้ำค่อนข้างเลว	พบ ๓ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๗	การปลูกข้าว	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว
- เนื้อดินบนเป็นพวกดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนสีน้ำตาล, น้ำตาลปนเทา ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียว มีสี	พบ ๑ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๑๗	มีศักยภาพเหมาะสมที่จะใช้ในการ	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว

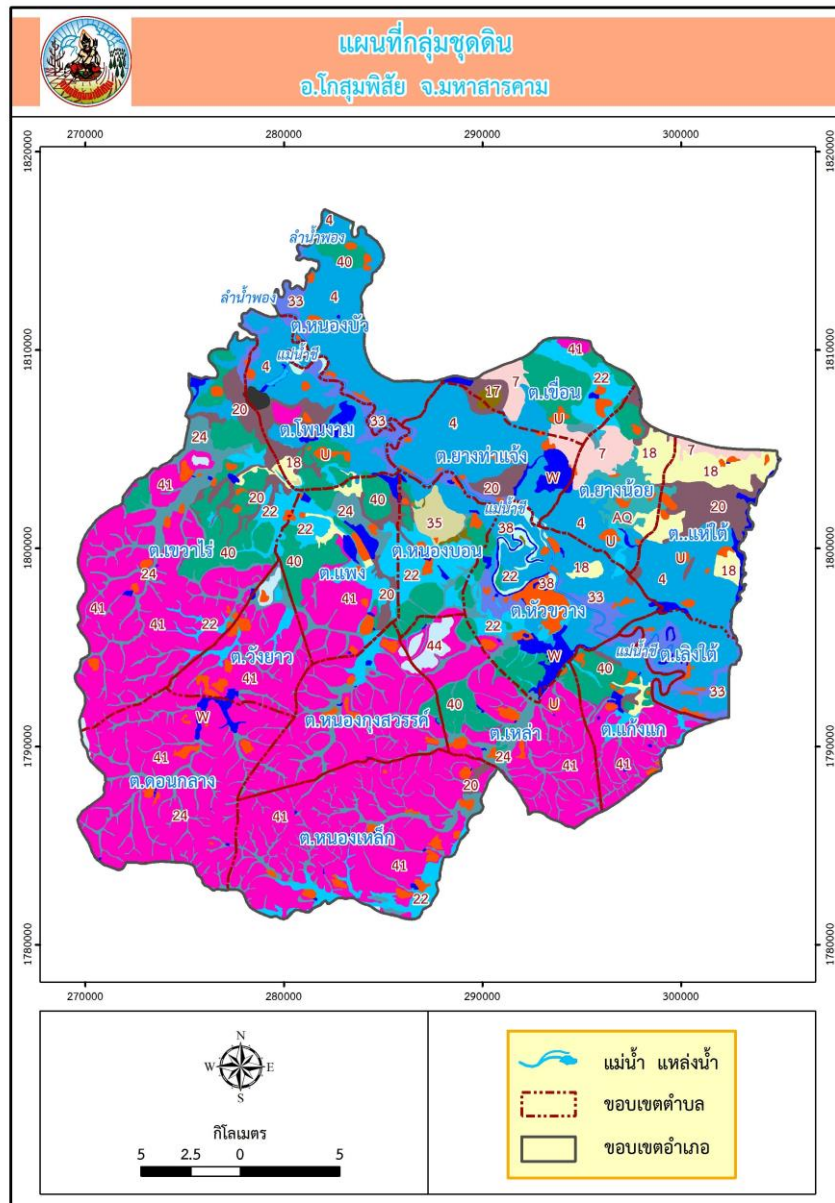
ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>น้ำตาลอ่อน , สีเทาอ่อน, สีเทาปนชมพูพบจุดประพอกสีน้ำตาลปนเหลือง สีแดงปนเหลืองหรือสีแดงปะปน บางแห่งอาจพบศิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมีพวกเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำ พบตามพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ บริเวณลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็งขังลึก ๓๐-๕๐ ซม. นาน ๒-๔ เดือน เป็นดินลึกมาก ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเลว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ๔.๕-๕.๕ ได้แก่ชุดดินหล่มเก่า ร้อยเอ็ด เรณู และสายบุรี สุไทรปาตี โศกเคียน วิสัย สงขลา บუნทริก ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกพืชไร่หรือไม้ยืนต้น แต่มีปัญหาเรื่องการแช่ขังของน้ำในฤดูฝน</p>			<p>ทำนา มากกว่าการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผักในช่วงฤดูฝน แต่สามารถปลูกพืชไร่หรือพืชผักที่มีอายุสั้นได้ในช่วงฤดูแล้ง ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือชลประทานเข้าถึง</p>	
<p>- เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีเทาปนน้ำตาลอ่อน, สีน้ำตาลปนแดงอ่อน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีเทาปนน้ำตาล, สีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลแก่ สีแดงปนเหลืองปะปน เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำพบบริเวณ พื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็งขังลึก ๓๐ ซม. นานประมาณ ๔ เดือน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ดินชั้นบน pH ๖.๐-๗.๐ ส่วนดินชั้นล่าง pHประมาณ ๕.๕-๖.๕ ได้แก่ชุดดินเขาย้อย ชลบุรี และโคกสำโรง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกอ้อย หรือปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง</p>	พบ ๑ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๑๘	<p>ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ในช่วงฤดูฝนมีน้ำขังนานระหว่าง ๓-๔ เดือน จึงมีศักยภาพเหมาะสมในการทำนา มากกว่าการปลูกพืชไร่ พืชผักและไม้ผล</p>	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว
<p>- เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดิน</p>	พบ ๕ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๒๐	<p>ไม่มีความเหมาะสมใน</p>	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>เหนียว มีสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปนมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบหรือราบเรียบ ตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็ง ๓๐-๑๐๐ ซม. นาน ๓-๔ เดือน เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินชั้นบน pH ประมาณ ๖.๐-๗.๐ จะมีเกลือโซเดียมสูง แต่ถ้ามีก้อนปูนปะปนมี pH ประมาณ ๗.๐-๘.๐ ดินกลุ่มนี้ฤดูแล้งจะมีคราบเกลือเกิดขึ้น ได้แก่ ชุดดินหนองแก กุลาร่องไห้ อุดร ร้อยเอ็ด ประเภทที่มีคราบเกลือ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนา บริเวณที่เค็มจัดจะปรากฏมีคราบเกลือบนผิวดิน ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรไม่ได้ มีแต่ป่าละเมาะ ไม้พุ่มหนาม ขึ้นกระจัดกระจายเป็นหย่อม ๆ บางแห่งเป็นแหล่งทำเกลือสินเธาว์</p> <p>- หน่วยที่ดินเป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินทรายปนดินร่วนสีพื้น เป็นสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลือง หรือสีเหลืองปนน้ำตาลอ่อน และอาจพบศิลาแลงอ่อนในดินชั้นล่าง มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดแก่ ค่าความเป็นกรด เป็นต่างประมาณ ๔.๕-๕.๕ บริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ในฤดูฝนใช้ปลูกข้าว บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่าอยู่ หรือใช้ปลูกไม้ยืนต้น แต่ถ้ามีปัญหาเรื่องการแช่แข็งของน้ำในช่วงฤดูฝน ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินน้ำกระจาย ชุดดินสีทน ชุดดินสันทราย และชุดดินชัยภูมิ</p>	พบ ๗ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๒๒	<p>การปลูกพืชเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีปริมาณเกลืออยู่สูง แต่มีบางพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาถ้ามีน้ำเพียงพอ ในบางช่วงที่มีน้ำไม่พอหรือฝนไม่ตกดินจะแห้ง ข้าวที่ปลูกมักจะตาย ไม่สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักได้</p> <p>เหมาะที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบมีน้ำขังแช่ในช่วงฤดูฝน แต่สามารถปลูกพืชไร่หรือพืชผักเช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ข้าวโพด ยาสูบ</p>	ปลูกพืชไร่ ไม้ผล

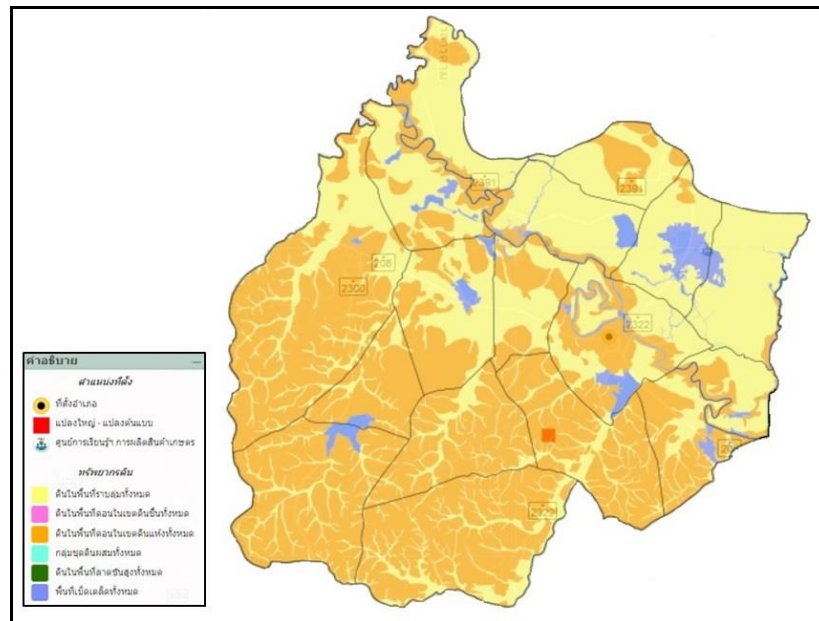
ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>- หน่วยที่ดินเป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินทราย มีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีเทาในชั้นดินล่าง บางแห่งจะพบชั้นที่มีการสะสมอินทรีย์วัตถุ เป็นชั้นบาง ๆ มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบหรือราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงตีปานกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำมาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ ๕.๕-๖.๕ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนาหรือปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง อ้อยและปอ บางแห่งเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติ ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินอุบล ชุดดินบ้านบึง ชุดดินท่าอุเทน</p>	พบ ๓ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๒๔	ค่อนข้างไม่เหมาะสม หรือ ไม่เหมาะสมในการปลูกพืชทั้งพืชไร่ ไม้ผล และ พืชผัก ความอุดม-สมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ แต่มีศักยภาพเหมาะสมที่จะใช้ในการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	การทำนา ปลูกพืชไร่ และไม้ผล บางชนิด
<p>- เกิดจากต้นกำเนิดดินตะกอนลำน้ำ หรือการสลายตัวผุพังเป็นดินลึกมีการระบายน้ำตีปานกลางเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนละเอียด</p>	พบ ๔ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๓๓	ใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ และไม้ผล	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่
<p>- เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือเกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ดินที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๓ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑.๕๐ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ประมาณ ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ ชุดดินดอนไร่ โคราช สะตึก วารินยโสธร และด่านซ้าย มาบบอน ปัจจุบันบริเวณ</p>	พบ ๑ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๓๕	มีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และ ไม้ยืนต้น ตลอดทั้งพัฒนาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มากกว่าที่จะนำมาใช้ทำนา	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>ดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผลและไม่ยืนต้นบางชนิด</p> <p>- เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายละเอียด มีลักษณะการทับถมเป็นชั้นของตะกอนลำน้ำในแต่ละช่วงเวลา ดินมีสีน้ำตาล อาจพบจุดประสีน้ำตาลเข้มในดินชั้นล่างเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณสันดินริมน้ำที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ ๐ - ๒ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินลึก ประมาณ ๑ เมตร ในฤดูฝนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๐-๗.๐ ได้แก่ ชุดดินเชียงใหม่ ท่าม่วง ป่าสัก และดอนเจดีย์ ชุมพลบุรี ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักและสวนผลไม้ บางแห่งปลูกยาสูบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ</p>	พบ ๑ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๓๘	มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผลหลายชนิด แต่ไม่ค่อยเหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา	ป่าทุ่งหญ้าและพืชไร่
<p>- เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำน้ำหรือจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ ชุดดินสันป่าตอง เขาพลอง ชุดดินหุบกระพง และชุดดินยางตลาด ชุมพาง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็นป่า</p>	พบ ๔ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๔๐	มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ และไม้ผลค่อนข้างไม่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกพืชผัก และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่

ลักษณะเนื้อดิน	บริเวณที่พบ	กลุ่มชุดดิน	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
<p>ละเมาะ หรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ</p> <p>- เนื้อดินเป็นดินทรายหรือดินทรายปนดินร่วนลึก ๕๐ ซม. ดินชั้นถัดไปเป็น ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วน เป็นดินสีน้ำตาลเข้ม เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุน้ำ พามาจากบริเวณที่สูงที่ขยับอยู่บนชั้นดินที่สลายตัวผุพังของหินพื้น พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงลูกคลื่นลอนลาดบนลานตะพักลำน้ำระดับกลาง มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๑๒ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดีระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๓ เมตร ในฤดูแล้งมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ pH ๖.๐-๘.๐</p> <p>ได้แก่ชุดดินกำบัง ใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น ปอแก้ว มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด ฝ้าย ถั่ว และยาสูบ บางแห่งเป็นป่าเต็งรัง</p>	พบ ๖ ตำบล	กลุ่มชุดดินที่ ๔๐	ศั ก ย ภาพ เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น หรือ ไม้ผล บางชนิด แต่ไม่เหมาะสมในการทำงาน	ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและพืชไร่

ภาพที่ ๖ แสดงพื้นที่ทรัพยากรดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน)

ภาพที่ ๗ แสดงทรัพยากรดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.๒๕๖๕)

ตารางที่ ๑๒ แสดงทรัพยากรดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ประเภท	เนื้อที่ไร่	ร้อยละ
ดินในพื้นที่ดอนในเขตดินแห้งแล้ง	๒๐,๓๙๕	๔.๑๗
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๒๑๕,๔๙๘	๔๔.๐๖
ดินในพื้นที่ราบลุ่ม	๒๕๓,๑๕๙	๕๑.๗๗
รวม	๔๘๙,๐๕๒	๑๐๐

(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.๒๕๖๕)

๒) ทรัพยากรน้ำ

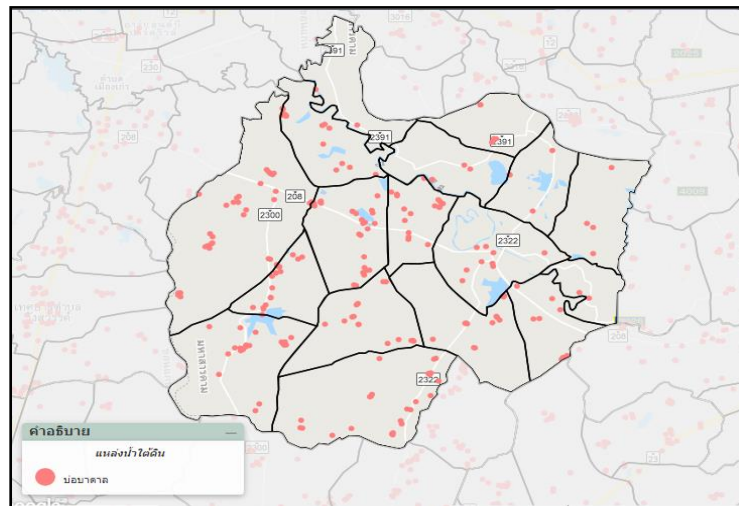
อำเภอโกสุมพิสัย เป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตรเป็นหลัก ประมาณ ๘๐% ของพื้นที่ทั้งหมดนอกจากนี้ยังแหล่งน้ำอื่นๆ ที่ใช้ในการเกษตรดังนี้

- แหล่งน้ำใต้ดิน บ่อบาดาลอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น ๒๒๔ บ่อ แยกราย

ตำบลได้ดังนี้

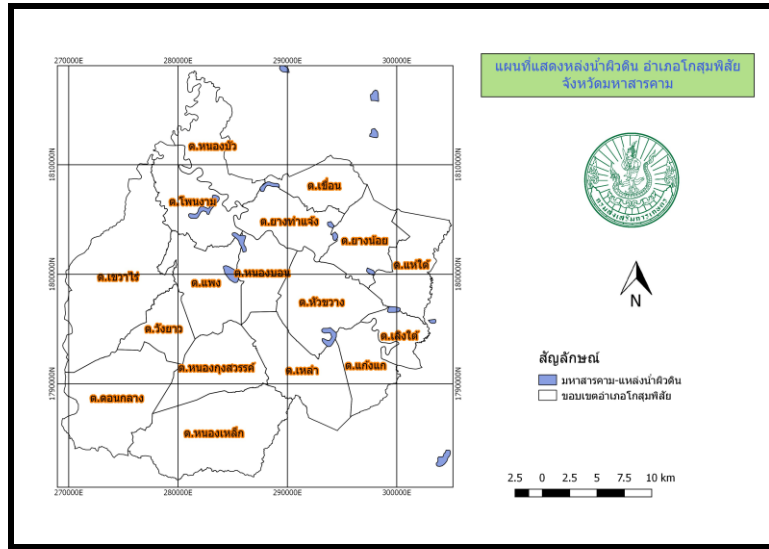
ตำบลแก้งแก	จำนวน ๑๒ บ่อ
ตำบลหนองเหล็ก	จำนวน ๒๔ บ่อ
ตำบลหนองบัว	จำนวน ๒ บ่อ
ตำบลเหล่า	จำนวน ๑๒ บ่อ
ตำบลเขื่อน	จำนวน ๕ บ่อ
ตำบลหนองบอน	จำนวน ๑๗ บ่อ
ตำบลโพนงาม	จำนวน ๑๔ บ่อ

ตำบลยางท่าแจ้ง	จำนวน ๓ บ่อ
ตำบลแห่ใต้	จำนวน ๔ บ่อ
ตำบลหนองกุ้งสวรรค์	จำนวน ๑๕ บ่อ
ตำบลเลิงใต้	จำนวน ๒ บ่อ
ตำบลดอนกลาง	จำนวน ๒๓ บ่อ
ตำบลหัวขวาง	จำนวน ๙ บ่อ
ตำบลยางน้อย	จำนวน ๔ บ่อ
ตำบลวังยาว	จำนวน ๒๔ บ่อ
ตำบลเขวาไร่	จำนวน ๓๔ บ่อ
ตำบลแพง	จำนวน ๒๗ บ่อ

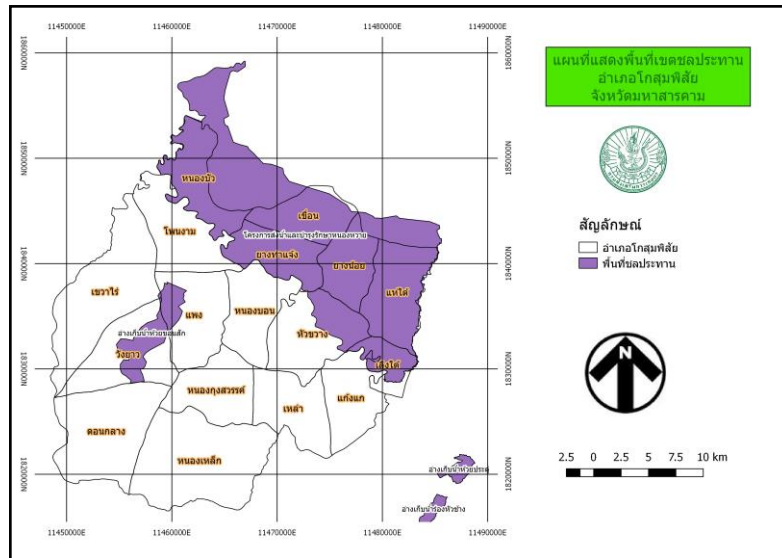

ภาพที่ ๘ แสดงแหล่งน้ำใต้ดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล พ.ศ.๒๕๖๕)

- แหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ น้ำในแม่น้ำลำคลอง ทะเลสาบและในพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นน้ำจืด ปกติ น้ำผิวดินจะได้รับการเติมจากฝน อำเภอโกสุมพิสัย มีแหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ทำการเกษตรดังนี้ แหล่งน้ำจากกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน ๒,๘๐๙ แห่ง โครงการชลประทานขนาดกลาง จำนวน ๑ แห่ง โครงการชลประทานใหญ่ จำนวน ๑ แห่ง

ภาพที่ ๙ แสดงแหล่งน้ำผิวดินอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๕)

ภาพที่ ๑๐ แสดงพื้นที่ในเขตชลประทาน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย, พ.ศ.๒๕๖๕)

๑.๓ สิ้นค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้าGI

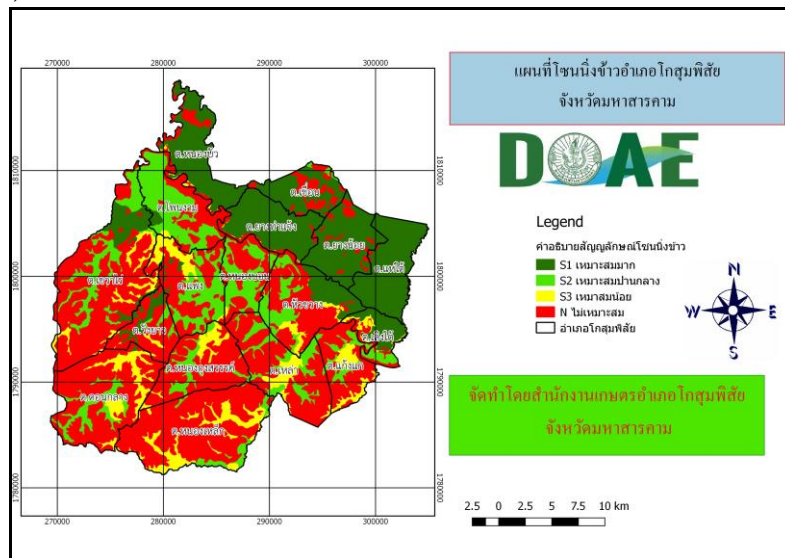
ไม่มี

๑.๔ สีนค่าเกษตรที่สำคัญ

๑.๔.๑ ชนิดสินค้าข้าว

๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอโกสุมพิสัย มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวทั้งหมด จำนวน ๒๓๕,๒๖๒ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน ๙๔,๔๙๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗๖ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๗๕,๑๐๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗๒ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๖๕,๖๕๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗๓ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๒๔๒,๗๘๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๘

ภาพที่ ๑๑ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอโกสุมพิสัย
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. ๒๕๖๕)

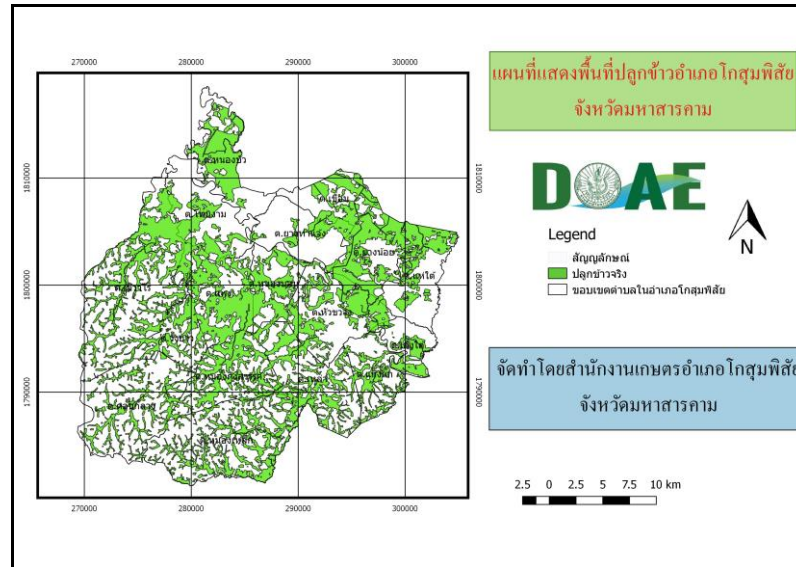
ตารางที่ ๑๓ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าวอำเภอโกสุมพิสัย

สัญลักษณ์	คำอธิบายแผนที่	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
S1	ชั้นความเหมาะสมมาก	๙๔,๔๙๕	๑๙.๗๖
S2	ชั้นความเหมาะสมปานกลาง	๗๕,๑๐๙	๑๕.๗๒
S3	ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย	๖๕,๖๕๘	๑๓.๗๓
N	ไม่เหมาะสม	๒๔๒,๗๘๐	๕๐.๗๘
รวม		๔๗๘,๐๔๒	๑๐๐

(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.๒๕๖๕)

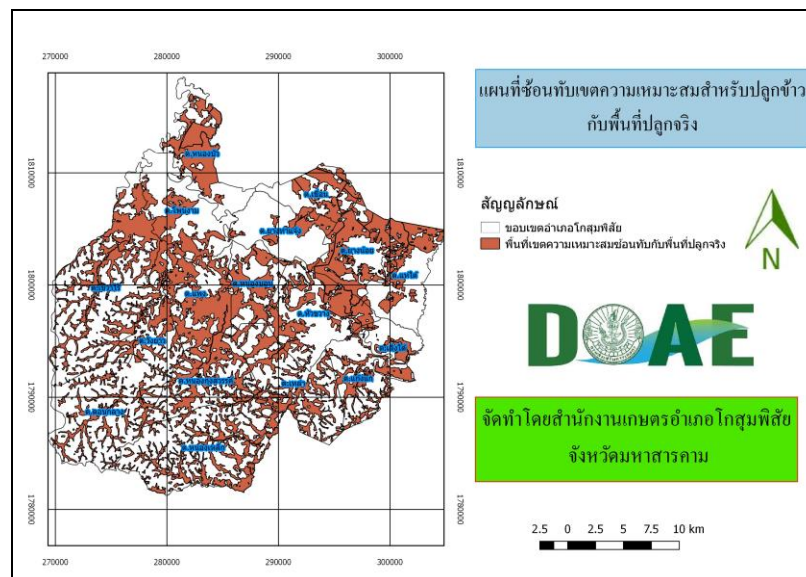
(๒) พื้นที่ปลูกข้าว

อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ปลูกข้าวจำนวน ๒๔๕,๔๒๓ ไร่ โดยปลูกมากที่สุดคือ ตำบล.เขวาไร่จำนวน ๒๕,๖๐๘ไร่ รองลงมาคือตำบลหัวขวาง จำนวน ๒๑,๒๕๔ ไร่ และตำบลโพนงาม จำนวน ๑๙,๔๒๙ ไร่ ตามลำดับ

ภาพที่ ๑๒ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว(พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอโกสุมพิสัย
(ที่มา :กรมพัฒนาที่ดิน,พ.ศ.๒๕๖๕)

(๓) การซ้อนทับพื้นที่เขตความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชกับพื้นที่ปลูกจริง

ภาพที่ ๑๓ แสดงการซ้อนทับพื้นที่เขตความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกจริงของข้าว อำเภอโกสุมพิสัย
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ.๒๕๖๕)

ตารางที่ ๑๔ แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่เขตความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกจริงในแต่ละระดับความเหมาะสมของข้าว อ่างเภอโกสุมพิสัย

สัญลักษณ์	คำอธิบายแผนที่	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
S1	ชั้นความเหมาะสมมาก	๘๓,๙๘๑	๓๗.๙๙
S2	ชั้นความเหมาะสมปานกลาง	๕๙,๔๕๖	๒๖.๙๐
S3	ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย	๔๓,๕๘๖	๑๙.๗๒
N	ไม่เหมาะสม	๓๓,๙๙๕	๑๕.๓๙
รวม		๒๒๑,๐๑๘	๑๐๐

(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ.๒๕๖๕)

(๔) พื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม

อ่างเภอโกสุมพิสัยมีพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน ๒๒๑,๐๑๘ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน ๘๓,๙๘๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๙๙ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๕๙,๔๕๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๙๐ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๔๓,๕๘๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗๒ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๓๓,๙๙๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๙

๒) ปริมาณการผลิต

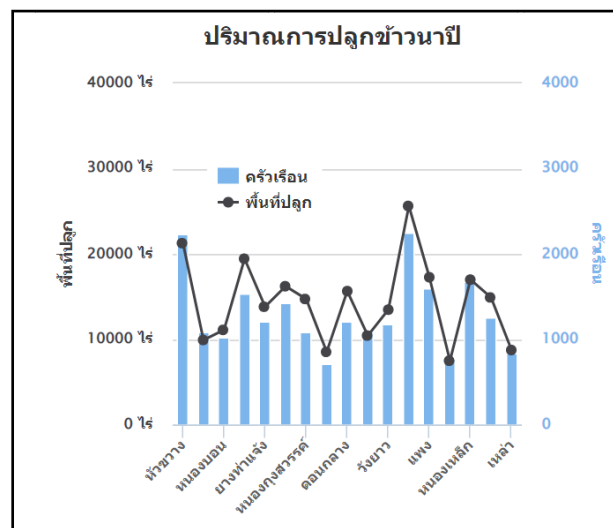
อ่างเภอโกสุมพิสัยมีพื้นที่การปลูกข้าวจำนวน ๒๔๕,๔๒๓ ไร่ ๒๑,๖๔๑ ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมาก ตำบลเขวไร่จำนวน ๒๕,๖๐๘ ไร่ จำนวน ๒,๒๕๕ ครัวเรือน รองลงมาคือตำบลหัวขวาง จำนวน ๒๑,๒๕๔ ไร่ ๒,๒๓๔ ครัวเรือน และตำบลโพนงาม จำนวน ๑๙,๔๒๙ ไร่ ๑,๕๔๑ ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๕ แสดงปริมาณการปลูกข้าว อ่างเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
หัวขวาง	๒,๒๓๔	๒๑,๒๕๔	๒๑,๒๕๔	๘๗๑๔.๑๔	๐.๔๑๐
เขื่อน	๑,๐๘๒	๙,๙๐๙	๙,๙๐๙	๔๐๖๒.๖๙	๐.๔๑๐
หนองบอน	๑,๐๒๓	๑๑,๐๙๔	๑๑,๐๙๔	๔๕๔๘.๕๔	๐.๔๑๐
โพนงาม	๑,๕๔๑	๑๙,๔๒๙	๑๙,๔๒๙	๗๙๖๕.๘๙	๐.๔๑๐
ยางท่าแจ้ง	๑,๒๐๙	๑๓,๘๐๕	๑๓,๘๐๕	๕๖๖๐.๐๕	๐.๔๑๐
แหใต้	๑,๔๓๑	๑๖,๒๐๘	๑๖,๒๐๘	๖๖๔๕.๒๘	๐.๔๑๐
หนองกุ้งสวรรค์	๑,๐๙๓	๑๔,๗๑๔	๑๔,๗๑๔	๖๐๓๒.๗๔	๐.๔๑๐
เลิงใต้	๗๑๖	๘,๕๑๗	๘,๕๑๗	๓๔๙๑.๙๗	๐.๔๑๐

ตำบล	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
ดอนกลาง	๑,๒๑๐	๑๕,๖๓๘	๑๕,๖๓๘	๖๔๑๑.๕๘	๐.๔๑๐
ยางน้อย	๑,๐๙๕	๑๐,๔๓๐	๑๐,๔๓๐	๔๒๗๖.๓	๐.๔๑๐
วังยาว	๑,๑๘๕	๑๓,๔๖๕	๑๓,๔๖๕	๕,๕๒๐.๖๕	๐.๔๑๐
เขวาไร่	๒,๒๕๕	๒๕,๖๐๘	๒๕,๖๐๘	๑๐,๔๙๙.๒๘	๐.๔๑๐
แพง	๑,๕๙๒	๑๗,๒๖๐	๑๗,๒๖๐	๗,๐๗๖.๖	๐.๔๑๐
แก้งแก	๗๗๒	๗,๔๘๔	๗,๔๘๔	๓,๐๖๘.๔๔	๐.๔๑๐
หนองเหล็ก	๑,๖๘๐	๑๖,๙๗๘	๑๖,๙๗๘	๖,๙๖๐.๙๘	๐.๔๑๐
หนองบัว	๑,๒๕๖	๑๔,๘๙๕	๑๔,๘๙๕	๖,๑๐๖.๙๕	๐.๔๑๐
เหล่า	๘๓๗	๘,๗๓๕	๘,๗๓๕	๓,๕๘๑.๓๕	๐.๔๑๐
รวม	๒๐,๘๕๗	๒๔๕,๔๒๓	๒๔๕,๔๒๓	๑๐๐,๖๒๓.๔	๐.๔๑๐

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๔)

ภาพที่ ๑๔ แสดงปริมาณการปลูกข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ.๒๕๖๔)

๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

การใช้เทคโนโลยีการผลิต

๑. พันธุ์ พันธุ์ข้าวนิยมใช้พันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕
๒. การใช้น้ำ ในการทำนาจะอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก
๓. การปลูก ดูแลรักษาเก็บเกี่ยว

๓.๑ เตรียมดินไถในเดือนมีนาคม-เมษายน การไถเตรียมดิน แยกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ไถตะและไถ

แปร

๓.๒ มีการขนปุ๋ยคอกใส่ในนาข้าว ประมาณ ๕๐๐-๑๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ (ตามปริมาณที่มี)

๓.๓ เริ่มหว่านข้าวในเดือน พฤษภาคม – กรกฎาคม

๓.๔ ใส่ปุ๋ยครั้งแรก ปุ๋ยเคมี สูตร ๑๖-๑๖-๘ หรือ ๑๖-๘-๘ อัตรา ๒๐-๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ ขึ้นอยู่กับสภาพดิน ใส่ในช่วงประมาณ ๒๐-๓๐ หลังข้าวงอก

๓.๕ ใส่ปุ๋ยครั้งที่ ๒ ปุ๋ยเคมี สูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ ระยะที่กำเนิดช่อดอก หรือ ๓๐ วันก่อนข้าวออกดอก

๓.๖ มีการนำเชื้อไตรโคเดอร์มา มาใช้ป้องกันโรคไหม้ของข้าว และมีการใช้สารเคมีกำจัดโรคพืช เช่น คาร์เบนดาซิม โพรคลอราซ

๓.๗ มีการตรวจพันธุ์ปน สม่่าเสมอ แต่ช่วงที่เกษตรกรสามารถสังเกตข้าวปนได้ชัดเจน คือช่วงก่อนข้าวออกรวงในเดือนสิงหาคม

๓.๘ เก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม โดยใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร รถเกี่ยวข้าว บางครัวเรือนทำการเก็บเกี่ยวโดยใช้แรงงานคน และมีการตากข้าวเพื่อให้ความชื้นลดลง ให้เหลือประมาณ ๑๓-๑๕ % ก่อนนำไปจำหน่าย

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอโกสุมพิสัย มีการปลูกข้าว ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าว					←———△———→						←——▽——→	

สัญลักษณ์ ←——→ ช่วงฤดูปลูก △ ปลูกสูงสุด
 ←.....→ ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๑๕ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
 (ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย,พ.ศ.๒๕๖๕)

๕) ต้นทุนการผลิต

ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบต้นทุนการผลิตข้าวและการเปลี่ยนแปลงของต้นทุน องค์ประกอบของต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรประกอบด้วย

๑. ต้นทุนผันแปรได้แก่ ค่าแรงงาน (เตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยว) ค่าวัสดุ (ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบวัชพืชและศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าวัสดุการเกษตรอื่นๆ) และค่าเสียโอกาสของเงินลงทุน

๒. ต้นทุนคงที่ ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน และค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร

ดังนั้น การปรับตัวเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงานคนและเครื่องจักร ค่าปุ๋ย ค่าพันธุ์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่ายาปราบวัชพืชและศัตรูพืช จึงมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของต้นทุนผลผลิตต่อไร่

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ต่อปี ประกอบด้วย ค่าเตรียม ค่าเตรียมพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ากำจัดวัชพืช ค่าปลูก ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง ดังตารางที่ ๑๒

อำเภอโกสุมพิสัย มีต้นทุนการผลิตข้าว เป็นเงิน ๓,๔๙๐ บาท ต่อไร่
ตารางที่ ๑๖ แสดงต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ปี ๒๕๖๔ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ต้นทุน/ไร่		รายรับ/ไร่
รายการ	เงิน	
๑. ค่าเมล็ดพันธุ์	๕๕๐	ผลผลิต ๔๑๐ กิโลกรัม/ไร่
๒. ค่าเตรียมดิน	๖๕๐	ราคาในท้องถื่น ๑๑.๕๐บาท/กิโลกรัม
๓. ค่าแรงงาน (ปลูก/ดูแลรักษา)	๗๗๐	(๔๑๐ X ๑๑.๕ = ๔,๗๑๕)
๔. ค่าสารเคมี/ค่าปุ๋ย	๖๗๐	
๕. ค่าเก็บเกี่ยว	๗๐๐	
๖. ค่าขนส่ง	๑๕๐	
รวม	๓,๔๙๐	รวม ๔,๗๑๕

ผลผลิตเฉลี่ย ๔๑๐ กก./ไร่ ณ ความชื้น ๑๔ %
 ราคาผลผลิต กก.ละ ๑๑.๕๐ บาท
 เป็นเงิน ๔,๗๑๕ บาท
 หักต้นทุน ๓,๔๙๐ บาท
 กำไร ๑,๒๒๕ บาท/ไร่

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย,๒๕๖๔)

๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

(๑) วิธีการตลาด

สถานการณ์การราคาข้าวเปลือกที่ผ่านมา คาดว่าราคาข้าวเปลือกเจ้าเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้ และข้าวเปลือกเหนียวปรับตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยแล้ง ทำให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ขณะที่ราคาข้าวเปลือกเจ้าหอมมะลิที่เกษตรกรขายได้ปรับตัวลดลง เนื่องจากปัจจุบันมีคู่แข่งขึ้นมากขึ้น อาทิ เวียดนามและกัมพูชา จึงส่งผลต่อราคาข้าวหอมมะลิไทยลดลง ราคาข้าวเปลือกปัจจุบัน ราคาข้าวเปลือกเจ้ามะลิ ๑๐๕ ราคา ต้นละ ๑๐,๐๐๐-๑๓,๐๐๐ บาทราคาข้าวเปลือก ข้าวเหนียว กข.๖ราคาต้นละ ๘,๐๐๐ -๑๐,๐๐๐ บาท

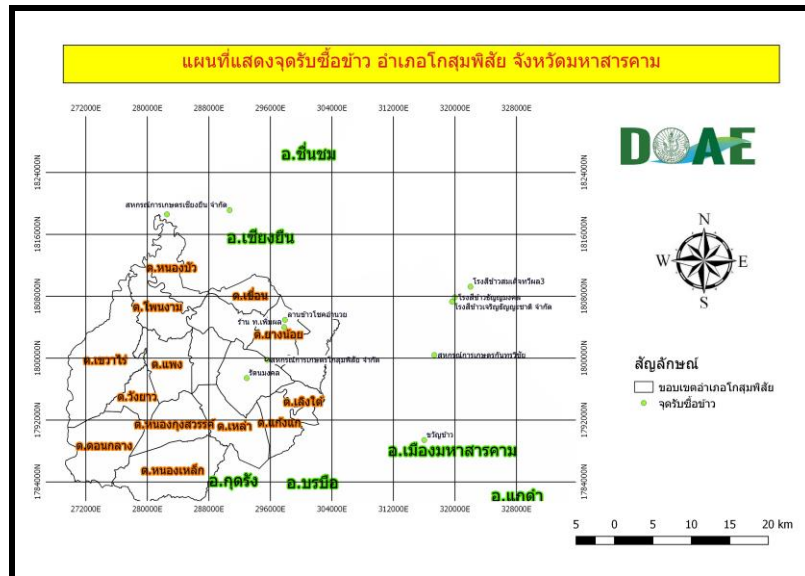
(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

อำเภอโกสุมพิสัย มีโรงสีข้าว และจุดรับซื้อข้าว รวม ๖ แห่ง

ตารางที่ ๑๗ แสดงแหล่งรับซื้อข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อโรงงาน/ แหล่งรับซื้อ	ที่ตั้ง	พิกัด		
			โซน	X	Y
๑	โรงสีข้าวดุสิตไรต์	ต.หนองบอน	๔๘	๒๙๒๗๓๕	๑๗๙๗๔๖๙
๒	โกสุมพิชัยผล	ต.หัวขวาง	๔๘	๒๙๓๕๗๓	๑๗๙๗๔๘๒
๓	รัตนมงคล	ต.หัวขวาง	๔๘	๒๙๒๙๑๗	๑๗๙๗๔๓๑
๔	สหกรณ์การเกษตร	ต.ยางน้อย	๔๘	๒๙๕๕๙๐	๑๗๙๗๔๗๗
๕	ท่าข้าวพัฒนา	ต.ยางน้อย	๔๘	๒๙๗๗๘๕	๑๘๐๔๐๑๐

๖	สถานข้าวโชคอำนวย	ต.ยางน้อย	๔๘	๒๕๗๕๑๓	๑๘๐๔๙๖๒
---	------------------	-----------	----	--------	---------

ภาพที่ ๑๖ แสดงแหล่งรับซื้อข้าว อำเภอโกสุมพิสัย
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๕)

๗) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่

อำเภอโกสุมพิสัย มีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบด้านข้าว จำนวน ๑ ราย

องค์ความรู้ที่ทักษะความชำนาญ

เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้
การผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์

การนำไปใช้ประโยชน์ : เป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในชุมชน การเพิ่มมูลค่าข้าว

หลักสูตรการเรียนรู้ : กระบวนการผลิตและแปรรูปข้าว

ตารางที่ ๑๘ แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตข้าว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ปีที่เริ่ม	สาขา
๑	นายอัศวพงษ์ สินธุเสน	๓	เหล่า	โกสุมพิสัย	๒๕๖๐	การผลิตข้าว

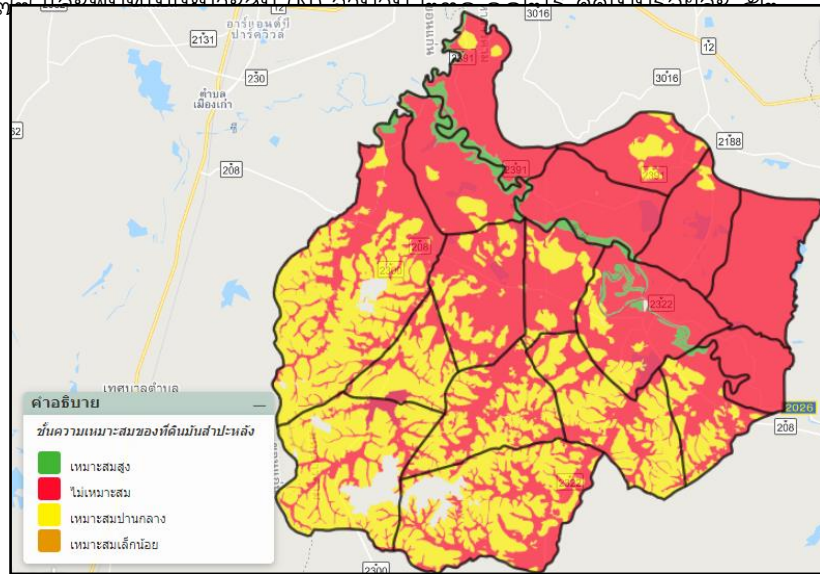
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๕)

๑.๔.๒ ชนิดสินค้ามันสำปะหลัง

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอโกสุมพิสัยมีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๔๔๔,๔๙๔ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน ๖๓,๒๘๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๓ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๑๕๐,๑๒๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗๖ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๒๓๑,๐๘๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๙๙

ภาพที่ ๑๗ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย (ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.๒๕๖๕)

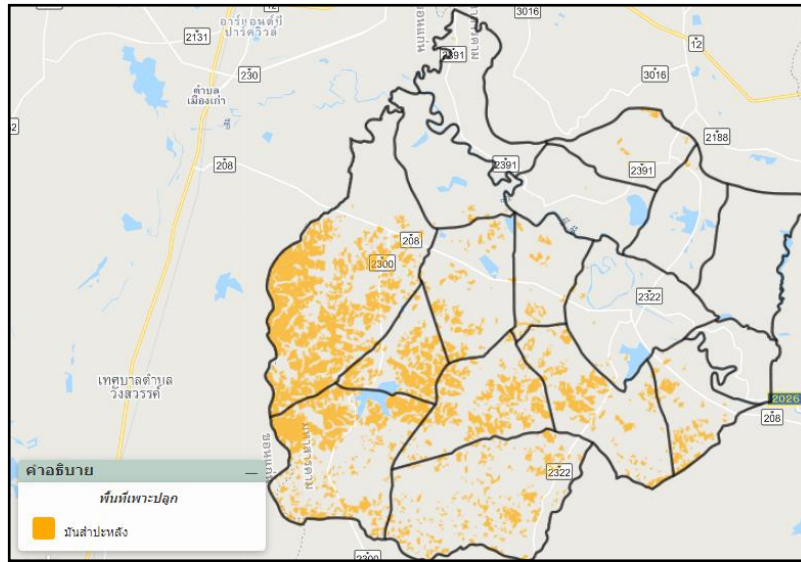
ตารางที่ ๑๙ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย

สัญลักษณ์	คำอธิบายแผนที่	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
S1	ชั้นความเหมาะสมมาก	๖๓,๒๘๕	๑๔.๒๓
S2	ชั้นความเหมาะสมปานกลาง	๑๕๐,๑๒๗	๓๓.๗๖
S3	ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย	๒๓๑,๐๘๒	๕๑.๙๙
N	ไม่เหมาะสม	๒๓๑,๐๘๒	๕๑.๙๙
รวม		๔๔๔,๕๘๑	๑๐๐

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๕)

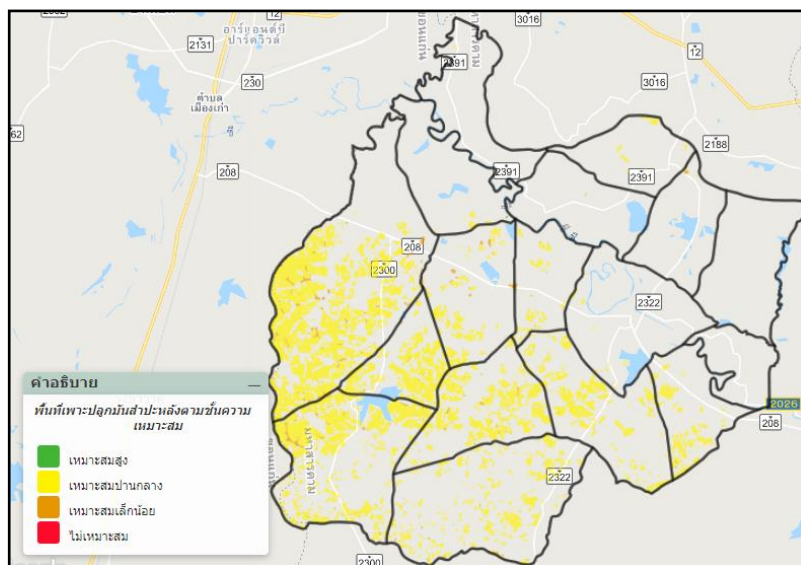
(๒) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๖๖,๐๓๑ ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดคือ ตำบลหนองเหล็ก จำนวน ๑๔,๔๔๑ ไร่ รองลงมาคือตำบลดอนกลาง จำนวน ๑๑,๗๔๔ ไร่ และตำบลเขาวัวไร่ จำนวน ๑๐,๖๒๕ ไร่

ภาพที่ ๑๘ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอโกสุมพิสัย
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๕)

(๓) การซ้อนทับพื้นที่เขตความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชกับพื้นที่ปลูกจริงมันสำปะหลัง

ภาพที่ ๑๙ แผนที่แสดงการซ้อนทับพื้นที่เขตความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกจริงของมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย, พ.ศ.๒๕๖๕)

ตารางที่ ๒๐ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย

สัญลักษณ์	คำอธิบายแผนที่	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
S1	ชั้นความเหมาะสมมาก	๒๓	๐.๐๓
S2	ชั้นความเหมาะสมปานกลาง	๗๓,๓๗๗	๙๖.๘๕
S3	เหมาะสมเล็กน้อย	๒,๓๖๑	๓.๑๒
รวม		๗๕,๗๖๐	๑๐๐

(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ.๒๕๖๕)

(๔) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังตามระดับชั้นความเหมาะสม

อำเภอโกสุมพิสัยมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน ๗๕,๗๖๐ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน ๒๓.๕๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๒ และพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๗๓,๓๗๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๘๕

๒) ปริมาณการผลิต

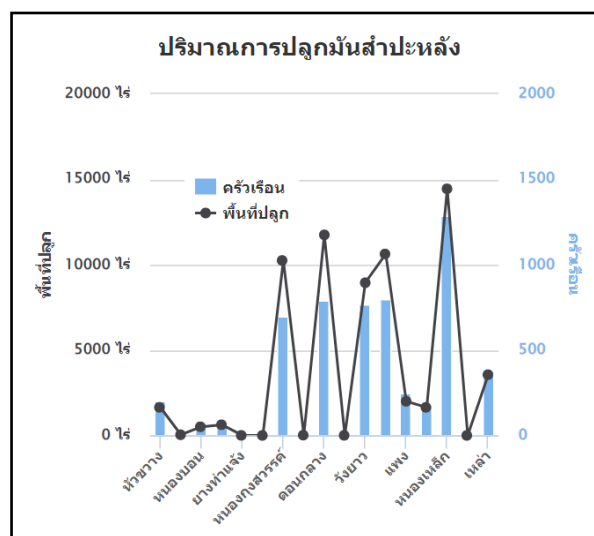
อำเภอโกสุมพิสัย มีพื้นที่การปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๔๕,๐๖๙ ไร่ ๔,๒๑๘ ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมากอยู่ที่ตำบลหนองเหล็ก จำนวน ๑๑,๔๕๓ ไร่ ๑,๑๑๓ ครัวเรือน รองลงมาคือตำบลเขาวัวไร่ จำนวน ๗,๕๐๗ ไร่ ๖๑๓ ครัวเรือน และตำบลวังยาว จำนวน ๖,๙๑๒ ไร่ ๖๘๑ ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ ๒๑ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
หัวขวาง	๒๐๔	๑,๖๔๒	๑,๖๔๒	๑๗๒๔.๑	๓,๕๐๐
เขื่อน	๔	๓๙	๓๙	๔๐.๙๕	๓,๕๐๐-
หนองบอน	๗๕	๕๐๗	๕๐๗	๕๓๒.๓๕	๓,๕๐๐
โพนงาม	๗๕	๖๒๕	๖๒๕	๖๕๖.๒๕	๓,๕๐๐
ยางท่าแจ้ง	๑	๓	๓	๓.๑๕	๓,๕๐๐

ตำบล	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
แห้วใต้	-	-	-	-	-
หนองกงสุวรรณค์	๖๙๘	๑๐,๒๔๕	๑๐,๒๔๕	๑๐๗๕๗.๒๕	๓,๕๐๐
เลิงใต้	๒	๑๖	๑๖	๑๖.๘	๓,๕๐๐
ดอนกลาง	๗๙๓	๑๑,๗๔๔	๑๑,๗๔๔	๑๒๓๓๑.๒	๓,๕๐๐
ยางน้อย	๑	๔	๔	๔.๒	๓,๕๐๐
วังยาว	๗๖๔	๘๙๔๑	๘๙๔๑	๙๓๘๘.๐๕	๓,๕๐๐
เขวาไร่	๘๐๐	๑๐,๖๒๕	๑๐,๖๒๕	๑๑๑๕๖.๒๕	๓,๕๐๐
แพง	๒๔๖	๑๙๙๘	๑๙๙๘	๒๐๙๗.๙	๓,๕๐๐
แก้งแก	๑๗๖	๑๖๔๔	๑๖๔๔	๑๗๒๖.๒	๓,๕๐๐
หนองเหล็ก	๑,๒๙๐	๑๔,๔๔๑	๑๔,๔๔๑	๑๕๑๖๓.๐๕	๓,๕๐๐
หนองบัว	-	-	-	-	-
เหล่า	๓๗๗	๓,๕๕๗	๓,๕๕๗	๓๗๓๔.๘๕	๓,๕๐๐
รวม	๕,๔๖๘	๖๖,๐๓๑	๖๖,๐๓๑	๖๙๓๓๒.๕๕	๓,๕๐๐

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร,พ.ศ.๒๕๖๔)

ภาพที่ ๒๐ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร,พ.ศ.๒๕๖๔)

๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

การใช้เทคโนโลยีการผลิต

๑. วิธีการปลูก ส่วนใหญ่นิยมปลูกมันสำปะหลังช่วง เดือน เมษายน-มิถุนายน โดยการใช้ท่อนพันธุ์สด อายุประมาณ ๑๐-๑๒ เดือน ตัดท่อนพันธุ์ให้มีความยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร มีตาไม่น้อยกว่า ๕ ตา แล้วนำท่อนพันธุ์แช่สารเคมีเพื่อป้องกันกำจัดโรคและแมลง การปลูกใช้วิธีการปลูกแบบยกร่องแล้วใช้ท่อนพันธุ์ปักลงดินแบบตั้งตรง และเฉียงลึกประมาณ ๑๐ เซนติเมตรระยะการปลูกที่นิยมคือระหว่างแถว๑๐๐x๑๐๐ เซนติเมตร

๒. พันธุ์ พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ เกษตรศาสตร์๕๐,ระยะของ๗,ระยะของ๖๐หัวยบ๖๐,หัวยบ๘๐

๓. การจัดการดิน หลังจากการเก็บเก็บเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการไถเตรียมดิน ๒ ครั้ง ด้วยผาน ๓ ลึกประมาณ ๘-๑๒ นิ้ว โดยไถกลบมันสำปะหลังที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวในฤดูเพาะปลูกที่ผ่านมา แล้วทิ้งไว้ประมาณ ๓๐ วัน เพื่อให้ย่อยสลายเป็นปุ๋ยในดิน แล้วจึงไถด้วยผาน ๗ อีก ๒-๓ ครั้ง แล้วทำการยกร่องปลูกเกษตรกรบางรายจะทำการปรับปรุงดินโดยใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ ในขั้นตอนเตรียมดิน อัตรา ๕๐๐-๑,๐๐๐ ก.ก./ไร่

๔. การใช้สารเคมี

๔.๑ มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชชนิดก่อนงอก (ยาคุมหญ้า) ฉีดพ่นหลังการปลูก

๔.๒ มีการใช้สารกำจัดวัชพืชที่ขึ้นระหว่างแถวมันสำปะหลังตามความจำเป็นสลับการใช้

จอบถาง

๔.๓ มีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชพวกแมลงต่างๆเช่น ไรแดง เพลี้ยแป้ง แมลงหวี่ขาว เมื่อพบ

การระบาด

๕. การใส่ปุ๋ย

๕.๑ ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ในขั้นตอนเตรียมดิน อัตรา ๕๐๐-๑,๐๐๐ ก.ก./ไร่

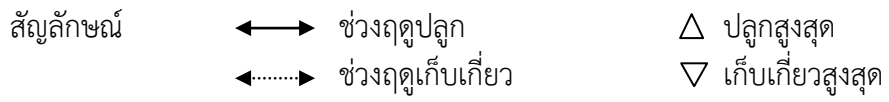
๕.๒ ใส่ปุ๋ยเคมี สูตร ๑๕-๑๕-๑๕ , ๑๖-๘-๘ อัตรา ๒๕-๕๐ ก.ก./ไร่ แบ่งใส่ ๒ ครั้ง

๖. การเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานคน ช่วงเวลาเก็บเกี่ยวเดือนมกราคม - เมษายน มิถุนายน-กรกฎาคม

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอโกสุมพิสัย มีการปลูกมันสำปะหลัง ฤดูการปลูกเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือน ธันวาคม ปลูกสูงสุดในเดือนพฤศจิกายน การเก็บเกี่ยวระหว่างมกราคมถึงเดือน.เมษายน,มิถุนายน-กรกฎาคม เก็บเกี่ยวสูงสุดในเดือนมกราคม โดยมีปฏิทินการเพาะปลูกมันสำปะหลัง ในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
มันสำปะหลัง				←△→						←→		
	←▽→					←▽→						

ภาพที่ ๒๑ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกมันสำปะหลัง ในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๔)

๕) ต้นทุนการผลิต

อำเภอโกสุมพิสัย มีต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง เป็นเงิน ๕,๗๙๐ บาท/ไร่

ตารางที่ ๒๒ แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ต่อไร่ ปี ๒๕๖๔ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
- เตรียมดิน	๗๕๐	
- เตรียมพันธุ์	๕๐๐	
- ค่าปุ๋ย	๑๓๐๐	
- ค่ากำจัดวัชพืช	๑๒๐๐	
- ค่าปลูก	๓๐๐	
- ค่าเก็บเกี่ยว	๑๒๐๐	
- ค่าขนส่ง	๕๔๐	
รวมต้นทุนทั้งหมด(บาท/ไร่)	๕,๗๙๐	

ผลผลิตเฉลี่ย	๓,๕๐๐	ตัน/ไร่
ราคาปัจจุบันกิโล	๒.๘๕	บาท
เป็นเงิน	๙,๕๐๐	บาท
หักต้นทุน	๕,๗๙๐	บาท
กำไร	๔,๑๘๕	บาท

(ที่มา สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย, พ.ศ.๒๕๖๕)

๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

(๑) วิธีการตลาดมันสำปะหลัง

การรับซื้อผลผลิตมันสำปะหลังในอำเภอโกสุมพิสัย เกษตรกรชาวไร่มันสำปะหลัง จะจำหน่ายผลผลิตเป็นหัวมันสด(คละ) สถานที่รับซื้อจะเป็นลานมัน จุดรับซื้อ ในท้องถิ่น ผลผลิตส่วนใหญ่จะออกสู่ตลาดช่วงเดือน มกราคม-เมษายน ดังนี้

ภาพที่ ๒๓ ปริมาณผลผลิตแต่ละช่วงเดือน

(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีจุดรับซื้อมันสำปะหลัง จำนวน ๔ แห่ง โดยตั้งอยู่ตำบลหนองเหล็ก ๒ แห่ง และตำบลดอนกลาง ๒ แห่ง

จุดรับซื้อผลผลิตและโรงงานแปรรูป

ดังนี้ ชัยยศพืชผล ต.หนองเหล็ก ลานมันวิยวีพืชผล ต.หนองเหล็ก นายโสภา ดวงวันทอง ต.ดอนกลาง ร้านค้าคุณ ต.ดอนกลาง

จุดรับซื้อมันสำปะหลัง ในพื้นที่อำเภอโกสุมพิสัย มี ๔ แหล่งใหญ่ๆ ดังตาราง

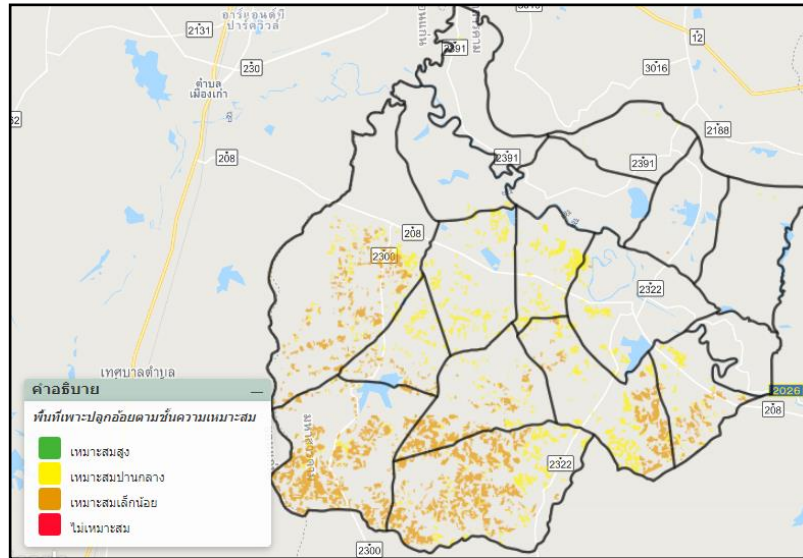
ตารางที่ ๒๓ แสดงจุดรับซื้อข้าวในพื้นที่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อโรงงาน/ แหล่งรับซื้อ	ที่ตั้ง	พิกัด		
			โซน	X	Y
๑	ชัยยศพืชผล	ต.หนองเหล็ก	๔๘	๒๘๗๓๘๐	๑๗๘๕๑๓๑
๒	ลานมันวิยวีพืชผล	ต.หนองเหล็ก	๔๘	๒๘๒๐๒๓	๑๗๘๓๐๕๙
๓	นายโสภา ดวงวันทอง	ต.ดอนกลาง	๔๘	๒๗๔๓๓๒	๑๗๘๙๔๔๑
๔	ร้านค้าคุณ	ต.ดอนกลาง	๔๘	๒๗๓๖๖๙	๑๗๘๗๗๕๔

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๕)

(๒) พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน

อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน จำนวน ๖,๙๙๘ ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดคือ ตำบลหนองเหล็ก จำนวน๑,๗๐๒ ไร่ รองลงมาคือตำบลเขวาไร่ จำนวน ๙๙๘ ไร่ และตำบลวังยาว จำนวน ๖๕๖ ไร่ ตามลำดับ

ภาพที่ ๒๕ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอโกสุมพิสัย

(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.๒๕๖๕)

ตารางที่ ๒๔ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับอ้อยโรงงาน อำเภอโกสุมพิสัย

สัญลักษณ์	คำอธิบายแผนที่	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
S1	ชั้นความเหมาะสมสูง	๔,๘๗๖	๑.๐๒
S2	ชั้นความเหมาะสมปานกลาง	๗๓,๓๐๐	๑๕.๓๓
S3	ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย	๑๑๓,๓๔๒	๒๓.๗๑
N	ไม่เหมาะสม	๒๘๖,๔๘๗	๕๙.๙๔
รวม		๔๗๘,๐๐๕	๑๐๐

(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.๒๕๖๕)

(๔) พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานตามระดับชั้นความเหมาะสม

อำเภอโกสุมพิสัย มีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน ตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน ๑๙๑,๕๑๘ ไร่ โดยมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน ๔,๘๗๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๒ มีพื้นที่ที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน

๗๓,๓๐๐ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๓ มีพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S๓) จำนวน ๑๑๓,๓๔๒ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๗๑ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๒๘๖,๔๘๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๙๔

ตารางที่ ๒๕ แสดงร้อยละพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานตามระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับอ้อยโรงงาน

สัญลักษณ์	คำอธิบายแผนที่	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
S1	ชั้นความเหมาะสมสูง ชั้นความเหมาะสมปานกลาง ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย	๓	๐
S2		๑๙,๕๒๓	๓๙.๐๐
S3		๓๐,๕๒๑	๖๑.๐๐
รวม		๕๐,๐๔๗	๑๐๐

๒) ปริมาณการผลิต

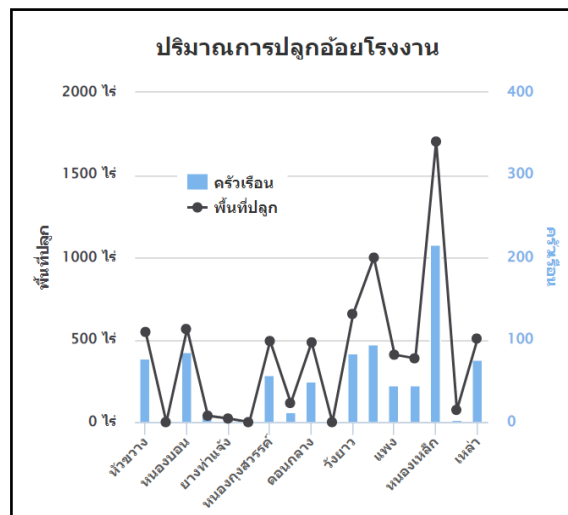
อำเภอโกสุมพิสัย มีพื้นที่การปลูกอ้อยโรงงาน จำนวน ๖,๙๙๘ ไร่ ๘๕๓ ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมากอยู่ที่ตำบลหนองเหล็ก จำนวน๑,๗๐๒ ไร่ ๒๑๕ ครัวเรือน รองลงมาคือตำบลเขาวไร่ จำนวน ๙๙๘ ไร่ ๙๔ ครัวเรือน และตำบลวังยาว จำนวน ๖๕๖ ไร่ ๘๔ ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ ๒๖แสดงปริมาณการปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	ครัวเรือน	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
หัวขวาง	๗๘	๕๔๗	๕๔๗	๕๗๔.๓๕	๑๐,๕๐๐
เขื่อน	๐	๐	๐	๐	๑๐,๕๐๐
หนองบอน	๘๖	๕๖๕	๕๖๕	๕๙๓.๒๕	๑๐,๕๐๐
โพนงาม	๗	๓๙	๓๙	๔๐.๙๕	๑๐,๕๐๐
ยางท่าแจ้ง	๓	๒๒	๒๒	๒๓.๑	๑๐,๕๐๐
แห่ใต้	๐	๐	๐	๐	๑๐,๕๐๐
หนองกุงสวรรค์	๕๘	๔๙๒	๔๙๒	๕๑๖.๖	๑๐,๕๐๐
เลิงใต้	๑๓	๑๑๖	๑๑๖	๑๒๑.๘	๑๐,๕๐๐
ดอนกลาง	๕๐	๔๘๔	๔๘๔	๕๐๘.๒	๑๐,๕๐๐
ยางน้อย	๐	๐	๐	๐	๑๐,๕๐๐
วังยาว	๘๔	๖๕๖	๖๕๖	๖๘๘.๘	๑๐,๕๐๐
เขาวไร่	๙๔	๙๙๘	๙๙๘	๑๐๔๗.๙	๑๐,๕๐๐
แพง	๔๕	๔๐๙	๔๐๙	๔๒๙.๔๕	๑๐,๕๐๐

แก้งแก	๔๕	๓๘๗	๓๘๗	๔๐๖.๓๕	๑๐,๕๐๐
หนองเหล็ก	๒๑๕	๑,๗๐๒	๑,๗๐๒	๑๗๘๗.๑	๑๐,๕๐๐
หนองบัว	๓	๗๔	๗๔	๗๗.๗	๑๐,๕๐๐
เหล่า	๗๖	๕๐๗	๕๐๗	๕๓๒.๓๕	๑๐,๕๐๐
รวม	๘๕๓	๖,๙๘๘	๖,๙๘๘	๗๓๔๗.๙	๑๐,๕๐๐

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร,พ.ศ.๒๕๖๓)

ภาพที่ ๒๖ แสดงปริมาณการปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ.๒๕๖๓)

๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

การเลือกทำเลพื้นที่ปลูก

๑. ควรเลือกที่ดอน น้ำไม่ขัง ดินร่วนซุย มีความอุดมสมบูรณ์ดี หน้าดินลึกอย่างน้อย ๒๐ นิ้ว pH ๕-๗.๗ แสงแดดจัด ปริมาณน้ำฝนควรมากกว่าปีละ ๑,๕๐๐ มิลลิเมตร และมีการกระจายของฝนสม่ำเสมอ ถ้าฝนน้อยกว่านี้ควรจะมีการชลประทานช่วย การคมนาคมสะดวก และอยู่ห่างจากโรงงานน้ำตาลไม่เกิน ๕๐ กิโลเมตร

๒. ควรปรับระดับพื้นที่และแบ่งแปลงปลูกอ้อย เพื่อความสะดวกในการใช้เครื่องจักรในการเตรียมดินปลูก และเก็บเกี่ยว ตลอดจนการระบายน้ำ

๓. การไถ ควรไถอย่างน้อย ๒ ครั้ง หรือมากกว่า ความลึกอย่างน้อย ๒๐ นิ้ว หรือ มากกว่า เพราะอ้อยมีระบบรากยาว ประมาณ ๒-๓ เมตร และทำร่องปลูก

การเตรียมท่อนพันธุ์ ปัจจุบันพันธุ์อ้อยมีหลายพันธุ์ ควรเลือกพันธุ์ที่มีลักษณะการเจริญเติบโตดี ให้ผลผลิตสูงและมีความหวานสูงด้วย โดยพิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

๑. พันธุ์อ้อยมีความสมบูรณ์ตรงตามพันธุ์ อายุประมาณ ๘-๑๐ เดือน ควรเป็นอ้อยปลูกใหม่ มีการเจริญเติบโตดีปราศจากโรคและแมลง

๒. ตาอ้อยต้องสมบูรณ์ ควรมีกาบใบหุ้มเพื่อป้องกันการชำรุดของตาและเมื่อจะปลูกจึงค่อยลอกออก

๓. ขนาดท่อนพันธุ์ที่ใช้ปลูกควรมีตา ๒-๓ ตา หรือจะวางทั้งลำก็ได้

วิธีการปลูก

๑. ปลูกด้วยแรงคน คือหลังจากเตรียมดินยกร่อง ระยะระหว่างร่อง ๑-๑.๕ เมตร แล้ว นำท่อนพันธุ์ มาวางแบบเรียงเดียวหรือคู่ ปัจจุบันเกษตรกรนิยมปลูกโดยวางอ้อยทั้งลำเหลื่อมกันลงในร่อง เสร็จแล้วกลบดินให้หนา ประมาณ ๓-๕ เซนติเมตร ถ้าปลูกปลายฤดูฝนควรกลบดินให้หนาเป็น ๒ เท่าของการปลูกต้นฤดูฝน

๒. การปลูกอ้อยโดยใช้เครื่องปลูก จะช่วยประหยัดแรงงานและเวลา เพราะจะใช้แรงงานเพียง ๓ คน เท่านั้น คือคนขับ คนป้อนพันธุ์อ้อย และคนเตรียมอุปกรณ์อย่างอื่นถ้าเป็นเครื่องปลูกแถวเดียว แต่ถ้าเป็นเครื่องปลูกแบบ ๒ แถว ก็ต้องเพิ่มคนขึ้นอีก ๑ คน โดยจะรวมแรงงานตั้งแต่ยกร่อง สับท่อนพันธุ์ ใส่ปุ๋ย และกลบร่อง มารวมในครั้งเดียว ซึ่งเกษตรกรสามารถปลูกอ้อยได้วันละ ๘-๑๐ ไร่ แต่จะต้องมีการปรับระดับพื้นที่และเตรียมดินเป็นอย่างดีด้วย

การใส่ปุ๋ยอ้อย เป็นสิ่งจำเป็น ควรมีการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี เพื่อปรับสภาพทางกายภาพของดิน ปริมาณปุ๋ยที่ใส่ควรดูตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการเจริญเติบโตของอ้อย ถ้ามีการวิเคราะห์ดินด้วยก็ดี ปุ๋ยเคมีที่ใส่ควรมีธาตุอาหารครบทั้ง ๓ อย่าง คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียม (เอ็น พี เค) ควรแบ่งใส่ ๒ ครั้ง คือ

๑. ใส่ปุ๋ยรองพื้น ใส่ก่อนปลูกหรือพร้อมปลูก ใช้ปุ๋ยที่มีธาตุอาหาร เอ็น พี เค ทั้ง ๓ ตัว เช่น ๑๕-๑๕-๑๕, ๑๖-๑๖-๑๖ หรือ ๑๒-๑๐-๑๘ อัตรา ๕๐-๑๐๐ กิโลกรัม/ไร่

๒. ใส่ปุ๋ยแต่งหน้า อ้อยอายุไม่เกิน ๓ - ๔ เดือน ควรเป็นปุ๋ยไนโตรเจนอย่างเดียว เช่น ๒๑-๐-๐ อัตรา ๕๐ กิโลกรัม/ไร่

การกำจัดวัชพืช การกำจัดวัชพืชสำหรับอ้อยเป็นสิ่งจำเป็นในช่วง ๔-๕ เดือนแรก อาจใช้แรงงานคน แรงงานสัตว์ หรือสารเคมีกำจัดวัชพืชก็ได้ เกษตรกรนิยมใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ดังนี้

๑. ยาคุม ใช้เมื่อปลูกอ้อยใหม่ ๆ ก่อนหญ้าและอ้อยงอก ได้แก่ อาหาราซิน อมีทริน และเมทริบิวซิน อัตราตามคำแนะนำที่สลาก

๒. ยาฆ่าและคุม อ้อยและหญ้างอกอายุไม่เกิน ๕ สัปดาห์ ได้แก่ อมีทริน อมีทรินผสมอาหาราซิน และเมทริบิวซินผสมกับ ๒,๔-ดี อัตราตามคำแนะนำที่สลาก

การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชให้มีประสิทธิภาพ เกษตรกรต้องรู้จักวิธีใช้ให้ถูกต้อง ฉีดสารเคมีกำจัดวัชพืชในขณะที่ดินมีความชื้น หัวฉีดควรเป็นรูปพัด นอกจากนี้สามารถคุมวัชพืชโดยปลูกพืชอายุสั้นระหว่างแถวอ้อย เช่น ข้าวโพด ถั่วเขียว และถั่วเหลือง เป็นต้น นอกจากจะช่วยคุมวัชพืชแล้ว อาจเพิ่มรายได้และช่วยบำรุงดินด้วย

การตัดและขนส่งอ้อย เกษตรกรจะต้องปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด ซึ่งเกษตรกรจะต้องรู้ว่าอ้อยของตัวเองแก่หรือยัง โดยดูจากอายุ ปริมาณ น้ำตาลในต้นอ้อย และวางแผนการตัดอ้อยร่วมกับโรงงาน ควรตัดอ้อยให้ชิดดินเพื่อให้เกิดลำต้นใหม่จากใต้ดิน ซึ่งจะแข็งแรงกว่าต้นที่เกิดจากตาบนดิน

การบำรุงต่ออ้อย

๑. ทำการตัดแต่งต่ออ้อยหลังจากตัดทันที หรือเสร็จภายใน ๑๕ วัน ถ้าตัดอ้อยชิดดิน ก็ไม่ต้องตัดแต่งต่ออ้อย ทำให้ประหยัดเงินและเวลา

๒. ใช้พรวนเอนกประสงค์ ๑-๒ ครั้ง ระหว่างแถวอ้อยเพื่อตัดและคลุกใบ หรือใช้คราดคราดใบอ้อยจาก ๓ แถวมารวมไว้แถวเดียว เพื่อพรวนดินได้สะดวก

๓. ใช้ริบเปอร์หรือไถลึวละระหว่างแถวอ้อย เพื่อระเบิดดินดาน ต้องระมัดระวังในเรื่องความชื้นในดินด้วย

๔. การใส่ปุ๋ย ควรใส่มากกว่าอ้อยปลูก ใช้สูตรเช่นเดียวกับอ้อยปลูก

๕. ในแปลงที่ไม่เผาใบอ้อยและตัดอ้อยชิดดิน ก็จะปล่อยทิ้งไว้ตามธรรมชาติ และเริ่มตายหญ้าใส่ปุ๋ยเมื่อเข้าฤดูฝน

๖. การไว้ต่ออ้อยได้นานแค่ไหนขึ้นกับหลุมตายของอ้อยว่ามีอย่างน้อยเพียงใด ถ้ามีหลุมตายมาก ก็จะรื้อปลูกใหม่

๗. การเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานคน ช่วงเวลาเก็บเกี่ยวเดือนธันวาคม – เมษายน

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอโกสุมพิสัย มีการปลูกอ้อยโรงงาน ฤดูการปลูกเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคมปลูกสูงสุดในเดือนพฤศจิกายน การเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนธันวาคมถึง เดือนเมษายน เก็บเกี่ยวสูงสุดในเดือนมกราคม โดยมีปฏิทินการเพาะปลูกอ้อยโรงงาน ในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.

สัญลักษณ์

←→ ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

←.....→ ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๒๗ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกอ้อยโรงงาน ในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ.๒๕๖๕)

๕) ต้นทุนการผลิต

อำเภอโกสุมพิสัย มีต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงาน เป็นเงิน ๗,๔๐๐ บาท ต่อไร่

ตารางที่ ๒๗ แสดงต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงาน ต่อไร่ ปี ๒๕๖๓ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
- เตรียมดิน	๗๕๐	
- เตรียมพันธุ์	๑,๓๐๐	
- ค่าปุ๋ย	๑,๘๐๐	
- ค่ากำจัดวัชพืช	๓๐๐	
- ค่าปลูก	๗๐๐	
- ค่าเก็บเกี่ยว	๑,๘๐๐	
- ค่าขนส่ง	๑,๒๐๐	
รวมต้นทุนทั้งหมด(บาท/ไร่)	๗,๘๕๐	
ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่	๑๐,๕๐๐ กก.	ราคา ๑.๔ บาท/กก. (๑๔,๗๐๐บาท)
กำไรสุทธิ	๖,๘๕๐บาท	

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย ๒๕๖๕)

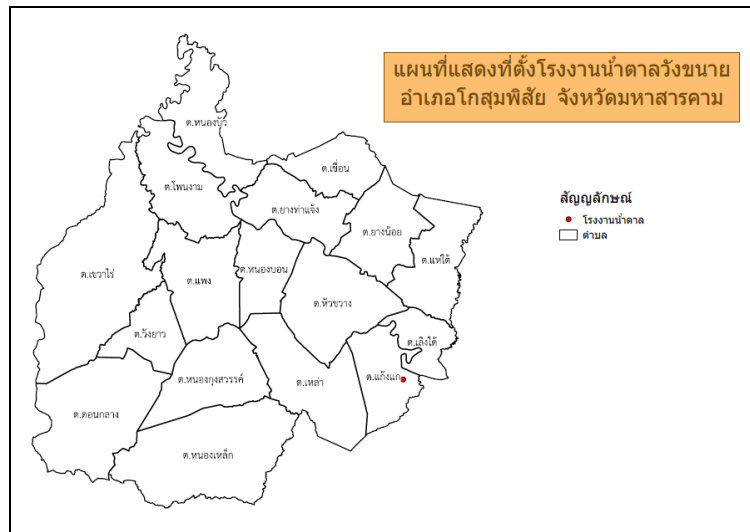
๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

(๑) วิธีการตลาด

การรับซื้อผลผลิตอ้อยในอำเภอโกสุมพิสัย เกษตรกรชาวไร่อ้อย จะจำหน่ายผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อจะเป็นลานรับซื้อ ในท้องถิ่น และโรงงานน้ำตาลวังขนายผลผลิตส่วนใหญ่จะออกสู่ตลาดช่วงเดือน ธันวาคม-เมษายน

(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีจุดรับซื้ออ้อยโรงงาน จำนวน ๑ แห่ง คือ โรงงานน้ำตาลวังขนาย ตั้งอยู่ที่ ตำบลแก้งแก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๒๘ แสดงแหล่งรับซื้ออ้อยโรงงาน อำเภอโกสุมพิสัย
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย พ.ศ. ๒๕๖๕)

๒ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

๒.๑.๒ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ ๒๘ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไข

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชน ที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญ เร่งด่วน
<p>๑. ด้านพื้นที่และทรัพยากร การเกษตร ๑.๑ ทรัพยากรดิน</p> <p>๑.๒ ทรัพยากรน้ำ</p>	<p>- ดินค่อนข้างเป็นดินทราย และมี โครงสร้างค่อนข้างแน่นทึบ</p> <p>- แหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรในช่วงฤดู แล้งไม่เพียงพอ</p>	<p>- ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๑-๒ ตันต่อไร่ โภ กผลต่อซังพืชลงดิน ได้แก่ ฟางหรือตอซังข้าว ต้นข้าวโพด หรือเศษพืชตระกูลถั่ว ในช่วงการ เตรียมดิน โภกผลพืชปุ๋ยสด จากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ โสนอัฟริกัน ถั่วพุ่ม หรือถั่วเขียว โดยใช้ เมล็ดพันธุ์ อัตรา ๕-๗ กิโลกรัมต่อไร่ ปลุกก่อน ทำนาเป็นระยะเวลา ๓๕-๕๐ วัน และเมื่อออก ดอก ๕๐ % จึงไถกลบปลุกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ กระถินยักษ์ หรือถั่วมะแฮะ บริเวณคันนา แล้ว ทำการตัดใบหรือกิ่งอ่อนสับกลบเป็นปุ๋ยพืชสด</p> <p>- สร้างแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร</p> <p>- ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร</p>	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชน ที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญ เร่งด่วน
๒. ด้านการผลิตและการตลาด (ตามรายชนิดที่สำคัญ) ๒.๑ ข้าว	- ราคาผลผลิตตกต่ำ	- ประกอบอาชีพเสริม - ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวเป็นเกษตรกรรม ทางเลือกอื่น	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน
๓. ด้านเกษตรกรและองค์กร เกษตรกร ๓.๑ การรวมกลุ่ม	- การรวมกลุ่มของเกษตรกรไม่เข้มแข็ง - เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการผลิต การตลาด	- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่ออำนาจในการ ต่อรองราคาผลผลิต - จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อการแปรรูปผลผลิตจาก ข้าว - จัดตั้งกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบ แปลงใหญ่	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน
๔. ด้านการแปรรูปผลผลิต และผลิตภัณฑ์ ๔.๑ การแปรรูปข้าว	- ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการแปรรูป	- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อผลิตข้าวที่มี คุณภาพ - ศึกษานวัตกรรมการแปรรูปโดย สถาบันการศึกษาในพื้นที่หรือผู้ที่มีความ เชี่ยวชาญ	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน

๓. การจัดทำ TOWS Matrix

การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย ใช้หลักการวิเคราะห์สภาพวิธี SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อให้ทราบถึงโอกาสอุปสรรคที่มีผลกระทบเพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ ๒๙ แสดงการวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <ol style="list-style-type: none"> มีพื้นที่ปลูกข้าวเยอะทุกหมู่บ้าน มีพืชเศรษฐกิจหลังฤดูทำนาสร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกร ใกล้ตัวจังหวัดการคมนาคมขนส่งสะดวก 	<p>จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <ol style="list-style-type: none"> มีปัญหาเรื่องการรวมกลุ่มของเกษตรกร เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องการผลิต/ตลาด/แปรรูป ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรในช่วงฤดูแล้งไม่เพียงพอ พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว
<p>โอกาส (Opportunities : O)</p> <ol style="list-style-type: none"> มีแหล่งรับซื้อผลผลิต มีหน่วยงานราชการให้ความรู้แก่เกษตรกร เช่น สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานสหกรณ์ ฯลฯ มีแหล่งท่องเที่ยวด้านศาสนาและวัฒนธรรม ที่สำคัญ 	<p>SO กลยุทธ์เชิงรุก</p> <ol style="list-style-type: none"> การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว (S๑+O๒) แปรรูปผลผลิตจากข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า (S๑+O๒) จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบ One day trip (S๓+O๓) 	<p>WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข</p> <ol style="list-style-type: none"> การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตข้าวพันธุ์ดี (W๑+O๒) การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแปรรูปผลผลิตจากข้าว (W๑+O๒) การอบรมให้ความรู้ในเรื่องการผลิต/ตลาด/แปรรูปจากหน่วยงานราชการ (W๒+O๒)
<p>ภาวะคุกคาม (Threats : T)</p> <ol style="list-style-type: none"> ราคาผลผลิตแปรปรวน ฝนทิ้งช่วง (ภัยธรรมชาติ) ผลผลิตตกต่ำ มลพิษจากการทำการเกษตร 	<p>ST กลยุทธ์ป้องกัน</p> <ol style="list-style-type: none"> รวบรวมผลผลิตและแปรรูปจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม (S๑+T๑) สร้างแหล่งเก็บน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร (S๑+T๒) ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร (S๑+T๒) ปรับปรุงบำรุงดิน (S๑+T๓) 	<p>WT กลยุทธ์เชิงรับ</p> <ol style="list-style-type: none"> รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชอายุสั้น, ปลูกพืชใช้น้ำน้อย (W๑+T๒) การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต (W๑+T๒) ทำการเกษตรแบบผสมผสาน (W๕+T๑+T๓)

กำหนดเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

๑. กลยุทธ์เชิงรุก
 - ๑.๑ การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว
 - ๑.๒ แปรรูปผลผลิตข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
 - ๑.๓การจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือ One day trip
๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข
 - ๒.๑ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตข้าวพันธุ์ดี
 - ๒.๒ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแปรรูปผลผลิตจากข้าว
 - ๒.๓ การอบรมให้ความรู้ในเรื่องการผลิต/ตลาด/ตลาดออนไลน์/แปรรูปจากหน่วยงานต่าง ๆ
๓. กลยุทธ์ป้องกัน
 - ๓.๑ รวบรวมผลผลิตและแปรรูปจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม
 - ๓.๒ สร้างแหล่งเก็บน้ำในพื้นที่การเกษตร
๔. กลยุทธ์เชิงรับ
 - ๔.๑ รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชอายุสั้น,ปลูกพืชใช้น้ำน้อย
 - ๔.๒ การส่งเสริมการจัดการลดมลพิษจากการเผา

บทที่ ๓

ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ

๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)

๓.๑.๑ ข้าว

เป้าประสงค์ของกลยุทธ์ : เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวที่คุณภาพ

กลยุทธ์ : การเพิ่มคุณภาพผลผลิตข้าว

โครงการที่ ๑ โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการเกษตรและส่งเสริมการผลิตข้าวขาว

ดอกมะลิ ๑๐๕ ปลอดภัยจากสารพิษ

โครงการที่ ๒ โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

โครงการที่ ๓ โครงการ ปลูกพืชผักปลอดภัย

โครงการที่ ๔ โครงการ ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์

โครงการที่ ๕ โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการเกษตรและส่งเสริมการผลิตข้าว

ดอกมะลิ๑๐๕ปลอดภัยจากสารพิษ

โครงการที่ ๖ โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน

โครงการที่ ๗ โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ

โครงการที่ ๘ โครงการพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวGAP

๓.๑.๒ มันสำปะหลัง

เป้าประสงค์ของกลยุทธ์ : เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตมันสำปะหลัง

กลยุทธ์ : การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง

โครงการที่ ๑ การส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังพันธุ์ดี

โครงการที่ ๒ โครงการส่งเสริมการปลูกอ้อยพันธุ์ดี

โครงการที่ ๓ โครงการป้องกันโรคในมันสำปะหลัง

โครงการที่ ๔ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมันสำปะหลังตามการ

บริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning)

๓.๑.๓ อ้อยโรงงาน

เป้าประสงค์ของกลยุทธ์ : เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตอ้อยโรงงาน

กลยุทธ์ : การเพิ่มผลผลิตอ้อยโรงงาน

โครงการที่ ๑ การส่งเสริมการปลูกอ้อยพันธุ์ดี

โครงการที่ ๒ โครงการรณรงค์ป้องกันกำจัดโรคใบขาวอ้อย

โครงการที่ ๓ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อย (การปลูกอ้อยพันธุ์ดี)

๓.๑.๔ พืชผักสวนครัว

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้

เป้าประสงค์ของกลยุทธ์ : เพื่อผลิตพืชผักสวนครัวที่ปลอดภัย

กลยุทธ์ ; ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว

๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร

๓.๒.๑ การรวมกลุ่มเกษตรกร

เป้าประสงค์ของกลยุทธ์ : เพื่อพัฒนากลุ่มเกษตรกร

กลยุทธ์ : การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อความยั่งยืน

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมและพัฒนาแม่บ้านเกษตรกร

โครงการที่ ๒ โครงการศูนย์เรียนรู้เครือข่ายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการที่ ๓ โครงการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ตำบลหัวขวาง

โครงการที่ ๔ โครงการการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

โครงการที่ ๕ โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่แบบยั่งยืน

โครงการที่ ๖ โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มอาชีพด้านการเกษตร

โครงการที่ ๗ โครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

โครงการที่ ๘ โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

โครงการที่ ๙ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงไร่นาสวนผสม

โครงการที่ ๑๐ โครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

โครงการที่ ๑๑ โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

โครงการที่ ๑๒ โครงการจัดการองค์ความรู้และอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น

๓.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร

๓.๒.๑ ทรัพยากรดิน

เป้าประสงค์ของกลยุทธ์ : เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ทรัพยากรดิน

กลยุทธ์ : เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

โครงการที่ ๑ โครงการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด

โครงการที่ ๒ โครงการส่งเสริมการกำจัดศัตรูพืชโดยชีวและการใช้สารชีวภัณฑ์

โครงการที่ ๓ โครงการรณรงค์การลดการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

โครงการที่ ๔ โครงการส่งเสริมทำปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ

โครงการที่ ๕ โครงการรณรงค์การผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

โครงการที่ ๖ โครงการอบรมเกี่ยวกับสภาพดินพร้อมแก้ไขปัญหาสภาพดิน

โครงการที่ ๗ โครงการป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูพืชแบบผสมผสาน

โครงการที่ ๘ โครงการส่งเสริมการไถกลบตอซัง งดเผาฟางและตอซังพืช ในนาข้าวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและ ลดภาวะหมอกควันในพื้นที่การเกษตร

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ ๑

คำอธิบายกลุ่มชุดดิน

กลุ่มชุดดินที่ ๔

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาล ดินล่างมีสีน้ำตาลปนเทา หรือสีน้ำตาล หรือสีเทาปนสีเขียวมะกอกมีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลแก่ อาจพบก้อนปูนก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็ก และแมงกานีสในชั้นดินล่าง การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว พบตามที่ราบเรียบหรือที่ราบลุ่มระหว่างคันดินริมลำน้ำ กับลานตะพักลำน้ำค่อนข้างใหม่ น้ำแช่ขัง ในฤดูฝนลึก ๓๐ - ๕๐ ซม. นาน ๔-๕ เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๕-๖.๕ ถ้าหากดินมีก้อนปูนปะปนอยู่ pH จะเป็น ๗.๐-๘.๐ ได้แก่ ชุดดินชัยนาท ราชบุรี ท่าพล และสระบุรี, บางมูลนาก ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งยกร่องเพื่อปลูกพืชผักหรือไม้ผล ซึ่งมักจะให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ในฤดูฝนมีน้ำแช่ขังนาน ๔ - ๕ เดือน

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : สภาพพื้นที่ราบลุ่มมีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงเกือบราบเรียบ ดินมีสภาพการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ในช่วงฤดูฝนมีน้ำขังที่ผิวดินเป็นระยะเวลา ๔-๕ เดือน เนื้อดินเป็นดินเหนียวเก็บกักน้ำได้ดี จึงเหมาะสมที่จะใช้ในการทำนามากกว่าการปลูกพืชชนิดอื่น อย่างไรก็ตามหลังการเก็บเกี่ยวข้าวหรือในช่วงฤดูแล้งกลุ่มชุดดินนี้ สามารถใช้ในการปลูกพืชไร่หรือพืชผักที่มีอายุสั้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากดินมีความชื้นพอที่จะปลูกได้และดินกลุ่มนี้พบบริเวณที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำสายสำคัญจึงสามารถที่จะนำน้ำจากแม่น้ำดังกล่าวมาใช้เสริมในการปลูกพืชได้และได้มีการปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มชุดดินที่ ๗

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีสีน้ำตาล หรือสีน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีแดงปนเหลือง สีน้ำตาลปนแดง หรือสีแดงปะปนตลอดชั้นดิน กลุ่มดินนี้เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำ เป็นดินลึกลึกมีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว พบตามพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ฤดูฝนขังน้ำลึก ๓๐-๕๐ ซม. นาน ๓ - ๔ เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๖.๐-๗.๐ ได้แก่ชุดดินนครปฐม ผักกาด เดิมบางอุดรดิตถ์ ท่าตูม สุโขทัย พิจิตรปัจจุบันบริเวณส่วนใหญ่ใช้ทำนา ถ้าหากมีการชลประทานและการจัดการที่ดีสามารถทำนาได้ ๒ ครั้ง ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ฤดูฝนมีน้ำแช่ขังนาน ๓ - ๕ เดือน

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ ๗ มีความเหมาะสมในการทำนามากกว่าปลูกไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรได้ใช้ทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินนี้ยังสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่าง ๆ ได้ในช่วงฤดูแล้งถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำชลประทานช่วยเสริม

กลุ่มชุดดินที่ ๑๗

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินบนเป็นพวกดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนสีน้ำตาล, น้ำตาลปนเทา ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียว มีสีน้ำตาลอ่อน , สีเทาอ่อน, สีเทาปนชมพูพบจุดประพวกสีน้ำตาลปนเหลือง สีแดงปนเหลืองหรือสีแดงปะปน บางแห่งอาจพบศิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมีพวกเหล็ก และแมงกานีสในดินชั้นล่าง เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำ พบตามพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ บริเวณ

ลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็งลึก ๓๐-๕๐ ซม. นาน ๒-๔ เดือน เป็นดินลึกมาก ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่า pH ๔.๕-๕.๕ ได้แก่ชุดดินหล่มเก่า ร้อยเอ็ด เรณู และสายบุรี สุไหระปาตี โคนเคียน วิสัย สงขลา บุณทริก ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกพืชไร่หรือไม้ยืนต้น แต่มีปัญหาเรื่องการแช่แข็งของน้ำในฤดูฝน

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ฤดูฝนชงน้ำนาน ๒ - ๔ เดือน ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ

ความเหมาะสมของกลุ่มชุดดินสำหรับการปลูกพืช : โดยทั่วไปแล้วกลุ่ม

ชุดดินที่ ๑๗ มีศักยภาพเหมาะสมที่จะใช้ในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผักในช่วงฤดูฝน แต่สามารถปลูกพืชไร่หรือพืชผักที่มีอายุสั้นได้ในช่วงฤดูแล้ง ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำชลประทานเข้าถึง

กลุ่มชุดดินที่ ๑๘

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีเทาปนน้ำตาลอ่อน, สีน้ำตาลปนแดงอ่อน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีเทาปนน้ำตาล, สีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลแก่ สีแดงปนเหลือง ปะปน เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำพบบริเวณ พื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็งลึก ๓๐ ซม. นานประมาณ ๔ เดือน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ดินชั้นบน pH ๖.๐-๗.๐ ส่วนดินชั้นล่าง pH ประมาณ ๕.๕-๖.๕ ได้แก่ชุดดินเขาย้อย ชลบุรี และโคกสำโรง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกอ้อย หรือปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินเป็นดินทรายหยาบ พืชมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ฤดูฝนมีน้ำแช่ชงนาน ๔ เดือน

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๑๘ พบบริเวณที่ราบต่ำ สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงเกือบราบเรียบ ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ในช่วงฤดูฝนมีน้ำชงนานระหว่าง ๓-๔ เดือน จึงมีศักยภาพเหมาะสมในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ พืชผักและไม้ผล ยกเว้นถ้าได้มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาน้ำขังและการระบายน้ำของดิน อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักอายุสั้นได้ในช่วงฤดูแล้ง ถ้ามีน้ำชลประทานและแหล่งน้ำธรรมชาติเสริม

กลุ่มชุดดินที่ ๒๐

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดินเหนียว มีสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปนมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบหรือราบเรียบ ตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็ง ๓๐-๑๐๐ ซม. นาน ๓-๔ เดือน เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำเร็วถึงค่อนข้างเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินชั้นบน pH ประมาณ ๖.๐-๗.๐ จะมีเกลือโซเดียมสูง แต่ถ้ามีก้อนปูนปะปนมี pH ประมาณ ๗.๐-๘.๐ ดินกลุ่มนี้ฤดูแล้งจะมีคราบเกลือเกิดขึ้น ได้แก่ ชุดดินหนองแก กุลาร้องไห้ อุดร ร้อยเอ็ด ประเภทที่มีคราบเกลือ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนาบริเวณที่เค็มจัดจะปรากฏมีคราบเกลือบนผิวดิน ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรไม่ได้ มีแต่ป่าละเมาะ ไม้พุ่มหนาม ขึ้นกระจัดกระจายเป็นหย่อม ๆ บางแห่งเป็นแหล่งทำเกลือสินเธาว์

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ดินค่อนข้างเป็นทราย ดินเค็มมีคราบเกลือลอยตามผิวดิน ฤดูฝนชงน้ำนาน ๓ - ๔ เดือน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : ในสภาพปัจจุบันกลุ่มชุดดินที่ ๒๐ ไม่มีความเหมาะสมในการปลูกพืชเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีปริมาณเกลืออยู่สูง แต่มีบางพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาถ้ามีน้ำเพียงพอ

ในบางช่วงที่มีน้ำไม่พอหรือฝนไม่ตกดินจะแห้ง ข้าวที่ปลูกมักจะตายเนื่องจากความเค็มของดิน ในฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชไร่และพืชผักได้

กลุ่มชุดดินที่ ๒๒

ลักษณะโดยทั่วไป : หน่วยที่ดินเป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินทรายปนดินร่วนสีพื้นเป็นสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลือง หรือสีเหลืองปนน้ำตาลอ่อน และอาจพบศิลาแลงอ่อนในดินชั้นล่าง มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดแก่ ค่าความเป็นกรด เป็นด่างประมาณ ๔.๕-๕.๕ บริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ในฤดูฝนใช้ปลูกข้าว บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่าอยู่ หรือใช้ปลูกไม้ยืนต้น แต่ถ้ามีปัญหาเรื่องการแข่งของน้ำในช่วงฤดูฝน ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินน้ำกระจาย ชุดดินสีทนม ชุดดินสีทนมทราย และชุดดินชัยภูมิ

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ของหน่วยที่ดินนี้ได้แก่ ดินค่อนข้างเป็นทราย มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช

โดยทั่วไปศักยภาพของกลุ่มชุดดินที่ ๒๒ เหมาะที่จะใช้ในการทำนาเนื่องจากสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบมีน้ำขังในช่วงฤดูฝน แต่สามารถปลูกพืชไร่หรือพืชผักเช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ข้าวโพด ยาสูบ กระเทียม มะเขือเทศ ฯลฯ ก่อนและหลังการปลูกข้าวถ้ามีน้ำชลประทานหรือมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ในเขตฝนตกชุก เช่น ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ ใช้ปลูกยางพาราและไม้ผล

กลุ่มชุดดินที่ ๒๔

ลักษณะโดยทั่วไป : หน่วยที่ดินเป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินทราย มีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีเทาในชั้นดินล่าง บางแห่งจะพบชั้นที่มีการสะสมอินทรีย์วัตถุ เป็นชั้นบาง ๆ มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบหรือราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำมาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ ๕.๕-๖.๕ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนา หรือปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง อ้อย และปอ บางแห่งเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติ ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินอุบล ชุดดินบ้านบึง ชุดดินท่าอุเทน

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ เนื้อดินเป็นทรายจัด พืชมักแสดงอาการขาดน้ำในช่วงฝนทิ้ง และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมากความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๒๔ ค่อนข้างไม่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในการปลูกพืชทั้งพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก เนื่องจากเนื้อดินเป็นทรายจัดและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ แต่มีศักยภาพเหมาะที่จะใช้ในการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือพัฒนาเป็นทุ่งหญ้า อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันได้มีการใช้ประโยชน์ในการทำนา ปลูกพืชไร่ และไม้ผลบางชนิด แต่ให้ผลผลิตต่ำ หรือค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะใช้ทำนามักได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากดินเก็บกักน้ำไม่ค่อยอยู่

กลุ่มชุดดินที่ ๓๓

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายแป้ง ดินมีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดง บางแห่งในดินล่างลึก ๆ มีจุดประสีเทาและน้ำตาล อาจมีแร่ไมก้าหรือก้อนปูนปะปน เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบนสันดินริมน้ำเก่าและเนินตะกอนรูปพัด มีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณ ๒-๑๒ % เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า

๑ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินชั้นบนมี pH ประมาณ ๖.๕-๗.๕ ได้แก่ชุดดิน ดงยางเอน ชุดดินกำแพงแสน ชุดดินกำแพงเพชร และชุดดินลำสนธิ ชาติพนม

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : มีความเสี่ยงต่อการขาดน้ำได้ในบางปี

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชหลายชนิด ทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และทำนาข้าว ซึ่งได้ใช้ประโยชน์ดังกล่าวนี้อยู่ในภาคต่าง ๆ ที่พบดินกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพ

กลุ่มชุดดินที่ ๓๕

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือเกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ดินที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๓ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑.๕๐ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ประมาณ ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ ชุดดินดอนไร่ โคราซ สะตึก วาริน ยโสธร และด่านซ้าย มาบบอน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นบางชนิด

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีการอุ้มน้ำต่ำถึงปานกลาง น้ำใต้ดินลึก มีการกัดกร่อนของดินปานกลางถึงรุนแรง บริเวณที่ความลาดชันสูงเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๓๕ มีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น ตลอดทั้งพัฒนาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มากกว่าที่จะนำมาใช้ทำนา หรือปลูกข้าวที่ต้องการน้ำขัง เนื่องจากเป็นที่ดอนสภาพพื้นที่ ลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชันเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนเหนียวปนทราย การระบายน้ำดี เนื้อดินมีความพรุนมาก เก็บกักน้ำไม่ค่อยอยู่

กลุ่มชุดดินที่ ๓๘

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายละเอียด มีลักษณะการทับถมเป็นชั้นของตะกอนลำนํ้าในแต่ละช่วงเวลา ดินมีสีน้ำตาล อาจพบจุดประสีน้ำตาลเข้มในดินชั้นล่างเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณสันดินริมน้ำที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ ๐ - ๒ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินลึก ประมาณ ๑ เมตร ในฤดูฝนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๐-๗.๐ ได้แก่ ชุดดินเชียงใหม่ ท่าม่วง ป่าสัก และดอนเจดีย์ ชุมพลบุรี ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักและสวนผลไม้ บางแห่งปลูกยาสูบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย ในบางปีจะมีน้ำท่วมฉับพลันจากแม่น้ำ และอาจเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำขณะฝนทิ้งช่วง

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๓๘ มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผลหลายชนิด แต่ไม่ค่อยเหมาะสมถึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อำนวย

กลุ่มชุดดินที่ ๔๐

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้าหรือจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๒๐ % และ

บางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑ เมตร ตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่า pH ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ชุดดินสันป่าตอง เขาพลอง ชุดดินหุบกะพง และชุดดินยางตลาด ชุมพาง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะ หรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินเป็นทรายจัด น้ำซึมผ่านชั้นดินได้เร็วมาก ดินอุ้มน้ำต่ำ ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก ดินมีการกักตรอนในบริเวณที่มีความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ ของดินต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ และไม้ผลค่อนข้างไม่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกพืชผัก และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจากเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและสภาพพื้นที่ไม่อำนวย แต่สามารถใช้ประโยชน์ในการปลูกไม้โตเร็วและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ได้ดี

กลุ่มชุดดินที่ ๔๑

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นดินทรายหรือดินทรายปนดินร่วน ลึก ๕๐ ซม. ดินชั้นถัดไปเป็น ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วน เป็นดินสีน้ำตาลเข้ม เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุน้ำ พามาจากบริเวณที่สูงทับอยู่ บนชั้นดินที่สลายตัวผุพังของหินพื้น หรือเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดต่างชนิดต่างยุค พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงลูกคลื่นลอนลาดบนลานตะพักลำน้ำระดับกลาง มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๑๒ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๓ เมตร ในฤดูแล้งมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ pH ๖.๐-๘.๐ ได้แก่ชุดดินกำบัง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น ปอแก้ว มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด ฝ้าย ถั่ว และยาสูบ บางแห่งเป็นป่าเต็งรัง

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินเป็นทราย มีการอุ้มน้ำต่ำถึงปานกลาง มีการกักตรอนที่ความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๔๑ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น หรือไม้ผลบางชนิด แต่ไม่เหมาะสมในการทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่และเนื้อดินไม่อำนวย

แนวทางแก้ไขดินมีปัญหาจังหวัดมหาสารคาม

ดินเค็ม

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ต้องเน้นพืชทนเค็มและพืชชอบเค็ม เช่น ข้าวทนเค็ม และปลูกไม้ยืนต้นหรือไม้โตเร็วที่มีรากลึก และในการปลูกควรเลือกพื้นที่ที่มีคราบเกลือไม่มากนัก และมีน้ำชลประทานสำหรับใช้ในการเพาะปลูกด้วย

- ปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยพืชสด ร่วมกับเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ เพื่อปรับโครงสร้างของดิน

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ควรมีวัสดุคลุมดินเพื่อป้องกันไม่ให้เกลือขึ้นมาอยู่ที่ผิวดิน

ดินตื้น

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ต้องเน้นพืชที่มีระบบรากสั้น เช่น พืชไร่หรือพืชผัก นอกจากนี้ยังสามารถปลูกไม้ผลบางชนิดที่มีระบบรากไม่ลึกมากได้ เช่น มะม่วง น้อยหน่า มะขาม เป็นต้น

- ปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยพืชสด ร่วมกับผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน เช่น สาร พด.ต่างๆ

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน ในกรณีที่ปลูกพืชไร่ ควรมีการจัดระบบปลูกพืชให้เหมาะสม เช่น ปลูกพืชสลับเป็นแถบหรือปลูกพืชคลุมดินร่วมด้วย

ดินตื้นถึงชั้นหินพื้น

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ควรเป็นพืชที่มีระบบรากตื้น เช่น พืชไร่หรือพืชผัก และปรับปรุงดินด้วยผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินด้วยสาร พด. ต่างๆ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก
- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลูกพืชสลับเป็นแถบ ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน ทำแนวรั้วหญ้าแฝก เป็นต้น
- หลีกเลี่ยงการปลูกไม้ยืนต้นเพราะรากพืชไม่สามารถชอนไชลงไปดินชั้นล่างได้ ส่งผลให้พืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้

ดินตื้นและมีความลาดชันสูง

- หลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ในบริเวณดังกล่าว เนื่องจากเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน ควรปล่อยไว้ให้คงสภาพตามธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้หรือไม้พุ่ม
- ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ดังกล่าว ควรปลูกไม้ผลบางชนิด เช่น น้อยหน่า มะม่วง มะขาม เป็นต้น และควรมีการจัดระบบปลูกพืชให้เหมาะสม ปรับปรุงดินด้วยผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินด้วยสาร พด. ต่างๆ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก
- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ที่ทำการเกษตร เช่น ทำแนวรั้วหญ้าแฝก ปลูกพืชสลับเป็นแถบ หรือปลูกพืชคลุมดินต่างๆ เพื่อลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและเป็นการช่วยเก็บความชื้นไว้ในดิน และพืชสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ดินทรายจัด

- พืชไร่หรือพืชผัก ควรจัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปีร่วมกับปลูกพืชบำรุงดิน มีวัชพืคลคลุมดิน ปลูกพืชสลับเป็นแถบ อาจใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมด้วยเพื่อปรับโครงสร้างของดิน และเนื่องจากสภาพพื้นที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดน้ำสูงจึงต้องจัดการน้ำอย่างเหมาะสมเพื่อให้พืชสามารถใช้น้ำได้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพราะตามสภาพธรรมชาติดินชนิดนี้มีความสามารถในการอุ้มน้ำได้ต่ำ
- ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ในแปลงควรปลูกพืชปุ๋ยสด ปลูกพืชคลุมดินหรือปลูกพืชแซม นอกจากนี้ควรจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น ทำฐานปลูกเฉพาะต้น ทำแนวรั้วหญ้าแฝกและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และเก็บความชื้นไว้ในดินเพื่อให้พืชนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ดินเหนียวจัด

- พืชไร่หรือพืชผัก ควรมีการไถหว่านร่อง เพื่อช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีขึ้นและควรปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกหรือปลูกพืชปุ๋ยสดร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ มีวัชพืคลคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน หรือปลูกพืชสลับเป็นแถบ มีการจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกอย่างเหมาะสมเพื่อให้พืชสามารถใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ นอกจากนี้ควรจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น การสร้างคันดิน ทำขั้นบันได ปลูกพืชคลุมดิน มีวัชพืคลคลุมดิน ปลูกพืชแซม ทำแนวรั้วหรือฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น และจัดหาแหล่งน้ำสำหรับใช้ในฤดูแล้ง

พื้นที่ลาดชันเชิงชัน

- หลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ในบริเวณดังกล่าว เนื่องจากมีความลาดชันสูงมาก เสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายและสูญเสียหน้าดิน ควรรักษาไว้ให้เป็นป่าตามธรรมชาติและสร้างสวนป่า หรือใช้ปลูกไม้ใช้สอยโตเร็ว

- ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ จำเป็นต้องมีการศึกษาทรัพยากรของแต่ละพื้นที่หรือโครงการต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืชชนิดต่างๆ และจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น ปลูกพืชคลุมดิน ทำแนวร้วหญ้าแฝก และชุดหลุมปลูกเฉพาะต้น โดยไม่มีการทำลายไม้พื้นล่างเพื่อรักษาเสถียรภาพของดินและเป็นการช่วยเก็บความชื้นไว้ในดินเพื่อให้พืชสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

แนวทางการจัดการดินมีปัญหา(ดินทราย)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
<p>ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง</p> <p>๑.พันธุ์ไวต่อช่วงแสงปลูกได้เฉพาะ ฤดูนาปี ได้แก่ น้ำสะกวย ๑๙, ทางยี ๗๑, เหนียวอุบล ๑, เหนียวอุบล ๒, ขาวดอกมะลิ ๑๐๕, เหนียวสันป่าตอง, ชุมแพ ๖๐,ขาวปากหม้อ ๑๔๘, ขาวตาแห้ง ๑๗, กข ๖, กข ๘ และ กข ๑๕</p> <p>๒.พันธุ์ไมไวต่อช่วงแสงปลูกได้ทั้งฤดูนาปีและนาปรัง ได้แก่ กข ๑, กข ๒, กข ๓, กข ๔, กข ๕, กข ๗, กข ๙, กข ๑๐, กข ๑๑, กข ๒๑, กข ๒๓, สุพรรณบุรี ๖๐</p> <p>๒, พืชญโลก ๖๐-๒, ข้าวหอมคลองหลวง๑, ปทุมธานี๑,สุรินทร์ และเหนียวสกลนคร</p> <p>๓.พันธุ์ข้าวที่ทนเค็ม ได้แก่ ขาวดอกมะลิ๑๐๕, ขาวตาแห้ง ๑๗, คำผาย ๔๑, เก้ารวง ๘๘,ขาวปากหม้อ ๑๔๘, กข ๑, กข ๖, กข ๗, กข ๘ และ กข ๑๕</p>	<p>- สภาพพื้นที่นาบางแห่งมีความลาดเทเล็กน้อย น้ำขังในกระตังน้ำไม่สม่ำเสมอทำให้ขาดน้ำ</p> <p>- ดินค่อนข้างเป็นดินทราย และมีโครงสร้างค่อนข้างแน่นทึบ</p> <p>- บางพื้นที่เป็นดินเค็ม</p>	<p>แก้ไขโดยปรับกระตังน้ำให้สม่ำเสมอ ถ้าเป็นไปได้นำวิธีการจัดรูปแปลงนามาปฏิบัติ (land reshape)</p> <p>แก้ไขโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๑-๒ ตันต่อไร่ - ไถกลบตอซังพืชลงดิน ได้แก่ ฟางหรือตอซังข้าว ต้นข้าวโพด หรือเศษพืชตระกูลถั่ว ในช่วงการเตรียมดิน - ไถกลบพืชปุ๋ยสด จากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ โสนอัฟริกัน ถั่วพุ่ม หรือถั่วเขียว โดยใช้เมล็ดพันธุ์ อัตรา ๕-๗ กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกก่อนทำนาเป็นระยะเวลา ๓๕-๕๐ วัน และเมื่อออกดอก ๕๐ % จึงไถกลบ - ปลูกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ กระจงยักษ์ หรือถั่วมะแฮะ บริเวณคันนา แล้วทำการตัดใบหรือกิ่งอ่อนสับกลบเป็นปุ๋ยพืชสด <p>แนวทางแก้ไข และปรับปรุงดินเค็ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เลือกพันธุ์ข้าวที่ทนเค็มมาปลูก - ปล่อยให้หน้าซังในแปลง ๒-๓ วัน แล้วระบายออก จะช่วยลดความเค็มของดินได้ - ปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้ <p>ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๔-๕ ตันต่อไร่อย่างต่อเนื่อง จะทำให้ดินร่วนซุยและช่วยชะล้างเกลือออกไป ทำให้ความเค็มของดินลดลง</p> <p>ใส่วัสดุปรับปรุงดิน ได้แก่ แกลบ และขี้เถ้า เป็นต้น ซึ่งอัตราการใส่แกลบที่เหมาะสม ๒-๕ ตันต่อไร่ เพื่อให้ดินไม่แน่นทึบ รากพืชชอนไชได้สะดวก ทำให้ต้นข้าวแข็งแรงต้านทานโรคได้ดี ไถกลบพืชปุ๋ยสด ซึ่งได้แก่ โสนอัฟริกัน โสนคางคก และอื่นๆ ก่อนปลูกข้าวประมาณ ๓ เดือน แล้วไถกลบเมื่อพืชปุ๋ยสดอายุ ๖๐ วัน และพักดิน ๓๐ วัน ก่อนปลูกข้าว</p>

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง(ต่อ)	- บางพื้นที่เป็นดินเค็ม	- ควรปลูกไม้ยืนต้นที่ทนเค็ม เช่น ต้นกระถินออสเตรเลีย บนคันนาเพื่อลดการแพร่กระจายเกลือไปยังพื้นที่ข้างเคียงที่ไม่เป็นดินเค็ม
	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำหรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	<p>แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้</p> <p>- อัตราปุ๋ย สำหรับข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง</p> <p>ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่</p> <p>ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อไร่ และปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยให้ใส่ช่วงปักดำสำหรับนาหว่านใส่หลังข้าวงอก ๑๕-๒๐ วัน</p> <p>ครั้งที่ ๒ ระยะเวลาข้าวแตกกอใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่</p> <p>ครั้งที่ ๓ ระยะเวลาออกช่อดอกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่</p> <p>- อัตราปุ๋ยสำหรับข้าวไวต่อช่วงแสง</p> <p>ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่หรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงปักดำ สำหรับนาหว่านใส่หลังข้าวงอก ๑๕ - ๒๐ วัน</p> <p>ครั้งที่ ๒ ระยะเวลาออกช่อดอก ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่</p>

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
พืชไร่ และ พืชผัก	- ดินค่อนข้างเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	แก้ไขโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แกดิน ดังนี้ - ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อัตรา ๒ ตันต่อไร่ - โถกกลบพืชปุ๋ยสดจากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ ปอเทือง ถั่วพุ่ม ถั่วดำ หรือ โสน ต่างๆ เมื่อพืชปุ๋ยสดออกดอกได้ประมาณ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ก่อนปลูกพืช ๒ สัปดาห์ - ใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ฟางข้าวหรือเศษพืชต่างๆ เพื่อรักษาความชื้นแกดิน - พัฒนาแหล่งน้ำเสริม เพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำ ทำให้ดินแห้ง โดยเฉพาะ ในช่วงฤดูแล้ง
อ้อย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาด ธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ รองกันร่องพร้อมปลูก ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๔๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมี สูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยโรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบ เมื่ออ้อยอายุประมาณ ๒-๓ เดือน สำหรับอ้อยต่อ จะใช้ปุ๋ยและอัตราเดียวกันและใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังจาก ทำการตัดแต่งต่อ ประมาณ ๑-๔ สัปดาห์ ครั้งที่ ๒ หลังจากใส่ครั้งแรกประมาณ ๒-๓ เดือน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ อัตราเจือจาง ๑ : ๕๐๐ ฉีดพ่นแปลง ปลูกและต้นอ้อย ทุก ๒๐ วัน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
มันสำปะหลัง	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๘-๒๐ อัตรา ๗๕-๘๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๗-๑๔ อัตรา ๖๐ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อมันสำปะหลังอายุประมาณ ๑-๓ เดือน โดยใส่ข้างแถวปลูกแล้วพรวนกลบ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการไถกลบพืชปุ๋ยสด เมื่ออายุ ๖๐ วัน และหว่านปุ๋ยคอกก่อนปลูก
ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๓๐-๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ หลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ครั้งเดียวก่อนปลูกหรือหลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตรฉีดพ่นหรือรดลงดินทุกๆ ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ อัตรา ๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ เมื่อข้าวโพดอายุ ๓-๔ สัปดาห์ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตรฉีดพ่นหรือรดลงดินทุกๆ ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
ข้าวโพดฝักสด ได้แก่ข้าวโพดหวานและข้าวโพดข้าวเหนียว	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ หรือปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุได้ ๓-๔ สัปดาห์ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
แตงโม	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ รองกันหลุม ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๔-๑๐-๓๐ อัตรา ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อแตงโมอายุ ๓๐ วัน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
พืชผักต่างๆ พืชผักรับประทานใบ และลำต้น เช่นคะน้า ผักกาดขาว กะหล่ำปลี และกะหล่ำดอก	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	แก้ไขโดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพ ดังนี้ - ใช้ปุ๋ยอินทรีย์สูตร พด.๒ จำนวน ๑๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง โดยเจือจางด้วยน้ำ ๑๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมีตามชนิดของพืช ดังนี้ - ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๑๐-๑๐ อัตรา ๕๐-๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังปลูก ๕-๗ วัน ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุประมาณ ๓ สัปดาห์
พืชผักรับประทานผล เช่น พริก มะเขือเทศ มะเขือต่าง ๆ และแตงต่าง ๆ	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๖๐-๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังย้ายกล้า ๗ วัน และครั้งที่ ๒ หลังจากใส่ครั้งแรก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๘-๒๔-๒๔ อัตรา ๔๐-๕๕ กิโลกรัมต่อไร่ รองกันหลุม ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๒๕-๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐-๑๕ กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากใส่ครั้งแรก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑๐๐-๑๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน
ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	- ดินเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	- เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน โดยใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก อัตรา ๓-๕ กิโลกรัมต่อหลุมตอนเตรียมหลุมปลูก - ใช้วัสดุคลุมโคนต้น เช่น ฟางข้าว เศษหญ้า ใบไม้ หรือปลูกพืชคลุมดินระหว่างแถวไม้ผลหรือไม้ยืนต้น เพื่อช่วยรักษาความชื้นในดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ไม้ผล-ไม้ยืนต้น(ต่อ)	- ดินเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	- พัฒนาแหล่งน้ำเสริมในการปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งดินจะแห้งทำให้พืชที่ปลูกขาดน้ำ
มะม่วง	-ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ตามชนิดของพืช ดังนี้ - ก่อนปลูกรองกันหลุมด้วยปุ๋ยคอกในอัตรา ๕-๑๐ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๐.๓ กิโลกรัมต่อต้น - อายุ ๓ ปี ขึ้นไปซึ่งเป็นช่วงให้ผลผลิต จะแบ่งระยะการใส่ปุ๋ยเป็น ๔ ระยะ ดังนี้ ระยะบำรุงต้นหลังเก็บเกี่ยวใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น และให้ซ้ำอีกครั้งเมื่อมะม่วงแตกใบอ่อน ชุดที่ ๒ ระยะสร้างตาดอกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น สำหรับมะม่วงอายุ ๒-๔ ปี มะม่วงอายุ ๕-๗ ปี ใส่อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น และมะม่วงอายุ ๘ ปี ขึ้นไปใส่อัตรา ๕ กิโลกรัมต่อต้น ระยะบำรุงผลใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ระยะปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น
มะขาม	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- ใส่ปุ๋ยคอก อัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับปุ๋ยเคมี ดังนี้ ยังไม่ให้ผลผลิต ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๓ ครั้งต่อปี ให้ผลผลิตแล้ว ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ อัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง คือ ต้นและปลายฤดูฝน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ลำไย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อต้น และใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้</p> <p>อายุ ๑-๓ ปี ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น</p> <p>อายุ ๔ ปี ช่วงต้นเดือนสิงหาคม ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และ ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับใช้ปุ๋ยสูตร ๐-๕๒-๓๔ อัตรา ๐.๒ กิโลกรัมต่อต้นต่อน้ำ ๒๐ ลิตร ฉีดพ่นทุก๗ วัน ประมาณ ๓ ครั้ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน เพื่อไม่ให้ลำไยแตกใบใหม่</p> <p>อายุ ๕ ปี ซึ่งเป็นช่วงให้ผลผลิต ให้กระตุ้นการแตกใบอ่อนชุดที่ ๑ และชุดที่ ๒ โดยใช้ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ช่วงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงพักตัวพร้อมต่อการออกดอกให้ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น ช่วงติดผลใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ก่อนเก็บผลผลิต ๑ เดือนใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น หลังเก็บผลผลิตใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑.๕ กิโลกรัมต่อต้นและ ใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น</p>
กล้วย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- ใส่ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก อัตรา ๔.๕ กิโลกรัมต่อหลุม และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๓ ครั้ง เมื่อกกล้วยอายุ ๑ เดือน ๔ เดือน และระยะออกดอก

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ยางพารา	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- รองกันหลุมด้วยปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๓-๐ อัตรา ๑๗๐ กรัมต่อหลุมร่วมกับใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตรา ๕ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ในช่วงปีที่ ๒-๖ ให้ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๘-๒๐ โดยในปีที่ ๑ ใช้อัตรา ๓๐๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๒ ใช้อัตรา ๔๕๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๓ ใช้อัตรา ๔๖๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๔ ใช้อัตรา ๔๘๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๕ ใช้อัตรา ๕๒๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๖ ใช้อัตรา ๕๔๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>- ใช้เทคโนโลยีชีวภาพโดยใช้เศษใบยางพาราที่ร่วงหล่นทำปุ๋ยหมักสูตรพด. ๑ และผสมจุลินทรีย์ป้องกันโรคราและโคนเน่าของพืชโดยใช้สูตร พด.๓ โรยใส่ระหว่างแถวต้นยางพารา ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่พร้อมนำปุ๋ยอินทรีย์น้ำอัตราเจือจาง ๑ : ๕๐๐ ฉีดพ่นระหว่างแถวยางพาราที่โคนต้นสูงขึ้นมาจากพื้นดิน ประมาณ ๒ เมตร ทุก ๒ เดือน</p>
ยูคาลิปตัส	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หรือสูตรอื่นที่มีธาตุอาหารใกล้เคียงกัน อัตรา ๕๐ กรัมต่อต้นต่อครั้ง โดยใส่ ๓ ครั้ง ครั้งแรกรองกันหลุมก่อนปลูก ครั้งที่ ๒ หลังปลูก ๑๕ วัน และครั้งที่ ๓ ใส่ช่วงปลายฝน</p> <p>เมื่อยูคาลิปตัสอายุ ๒-๔ ปี ให้ใส่ปุ๋ยครั้งละ ๕๐ กรัมต่อต้น ในช่วงปลายฝน</p>
ไม้ผล - ไม้ยืนต้น	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- พื้นที่ที่มีความชื้นสูง ใส่ปุ๋ยแบบหลุม โดยขุดหลุมรอบโคน หรือสองข้างลำต้นแล้วกลบ</p> <p>- วางแนวปลูกเป็นแถวตามแนวระดับ แล้วทำการหว่านพืชคลุมดิน</p>

